

Elżbieta Piskorz-Branekova

Tradycyjny haft ludowy w stroju zamojskim

*Pamięci
Józefa Ryszarda Kamińskiego
kustosza działu etnografii Muzeum Zamojskiego
w latach 1981-2009*

LUBLIN - ZAMOŚĆ 2009

Zrealizowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu operacyjnego Dziedzictwo kulturowe,
Priorytet 5. Ochrona dziedzictwa kultury ludowej.

Koordynator projektu
Piotr Kondraciuk

Projekt okładki, układ graficzny, opracowanie DTP
Piotr Kondraciuk

Opracowanie tekstów, not katalogowych, rysunków haftów oraz wybór ilustracji
Elżbieta Piskorz-Branekova

Fotografie
Ryszard Kamiński, Henryk Szkutnik, Jacek Święch

Za zgodą wydawnictwa MUZA SA w opracowaniu zamieszczono fotografie
publikowane w książce E. Piskorz-Branekovej,
Polskie stroje ludowe, cz. 3, Warszawa 2007

© Copyright by Muzeum Zamojskie w Zamościu
© Copyright by Drukarnia Akapit

ISBN: 83-89616-96-3

Muzeum Zamojskie w Zamościu
22-400 Zamość, ul. Ormiańska 30
e-mail: biuro@muzeum-zamojskie.pl
<http://www.muzeum-zamojskie.pl>

Druk i oprawa
AKAPIT s.c., ul. Węglowa 3, 20-481 Lublin
tel. 81 749 00 62, e-mail: biuro@akapit.biz

STRÓJ ZAMOJSKI

1. Para w stroju zamojskim

Strój, który nazywamy dziś zamojskim przez wiele lat nie wzbudzał specjalnego zainteresowania. Miał jednak to szczęście, że zachowała się, co prawda skromna i niezbyt rozbudowana, mająca raczej charakter przyczynkowy, dotycząca go literatura oraz bardziej reprezentatywna, prezentująca go ikonografia. Pierwsze pisemne informacje, mówiące o strojach z okolic Zamościa zawarte zostały w wydanej w 1856 roku pracy Józefa Gluzińskiego¹. Zebrane przez niego materiały były także podstawą do opisu tego ubioru sporządzonego przez Oskara Kolberga, zawartego w tomie *Lubelskie*².

Kilka dotyczących go uwag znaleźć też można w 16. tomie *Wiśły* z 1902 roku, gdzie zamieszczone są między innymi teksty dotyczące strojów ze Skierbieszowa, Wielączy i Krasnobrodu oraz informacje na temat jego części składowych, między innymi pasów³, a także w zawartym w *Wiśle* z 1904 roku tekście Bronisława Malewskiego⁴. Generalnie autorzy tych opisów ograniczają się do wymienienia poszczególnych elementów stroju kobiecego i męskiego. Określają ich kolorystykę, niekiedy rodzaj tkaniny przeznaczonej na ich wykonanie, pomijając zupełnie zagadnienia związane z fasonem i krojem ubiorów.

Najstarsza, publikowana fotografia z okolic Zamościa pochodzi z roku 1884 i pokazuje członków Orkiestry Włosciańskiej Karola Namysłowskiego⁵. Nieco późniejszym, ale bardzo ważnym źródłem informacji są fotografie ks. Stanisława Samorka zamieszczone w *Ziemi* w latach 1911, 1912, 1913 wykonane w Gaju, Zaburzu, Chłopkowie, Gorajcu i Goraju⁶ (il. 2-6). Ponadto, warto wspomnieć pochodzące z początków XX wieku wizerunki włoscian z powiatu zamojskiego, które znaleźć można w: *Wiśle* z 1902⁷ (il. 7), *Ziemi* z 1911, 1913⁸ (il. 8-9), *Albumie „Ziemi”*⁹ (il. 10, 13) oraz *Albumie Etnograficzne* Zygmunta Glogera¹⁰ (il. 12).

Nieocenioną wręcz dokumentacją ikonograficzną, dotyczącą tego ubioru są powstałe w latach 1914-1915 barwne akwarele Konstantego Kietlicz-Rayckiego, wydane w kilku seriach pocztówek. Prezentują one, nad wyraz wiernie typy ludowe z całej Lubelszczyzny, a kilka z nich pokazuje konkretnie ubiory z okolic Zamościa (wsie Bodaczów, Klemensów, Smoryń, Wielącza i inne)¹¹.

Ponadto o strojach zamojskich, a ściślej mówiąc o ich konkretnych elementach pisało kilku badaczy. Wiadomości o męskich nakryciach głowy i pasach zawdzięczamy Stanisławowi Dąbrowskiemu¹², krój sukman Kazimierzowi Moszyńskiemu¹³, o damskich nakryciach głowy wiele można się dowiedzieć z artykułu *Ludowe stroje głów kobiecych* Janusza Świeżego¹⁴. O całych strojach i większej gamie ich elementów pisali między innymi także wspomniany już Janusz Świeży¹⁵ i Piotr Greniuk¹⁶. Bezwzględnie jednak autorką najbardziej pełnych opracowań dotyczących tego ubioru była Janina Petera, która w swych artykułach: *Ludowy strój zamojski na przełomie XIX i XX wieku*¹⁷, *Co dawniej noszono. Czyli XIX wieczna moda zamojskich wieśniaków*¹⁸, *Stroje ludowe Zamojszczyzny*¹⁹ zawarła nie tylko ich głęboki opis, ale także bardzo precyzyjną charakterystykę.

2. Staś Olech z Gaju

3. Feliks Zawisław z Żurawia

Niestety w księgach inwentarzowych nie znalazłam kompletu informacji, które pozwoliłyby stwierdzić, którym badaczom zawdzięczamy pozyskanie elementów stroju zamojskiego. W lubelskiej kolekcji udało się jedynie ustalić, że prawie na pewno osiem obiektów pochodzi ze zbiorów Jana Brandta ze Smorynia, o których pisze w *Wiśle* z 1902 roku Hieronim Łopaciński²¹. Są to 2 kapelusze, poz. kat. 82 i 89; czapka futrzana, poz. kat. 83; 3 rogatywki, poz. kat. 84, 85, 87; magierka, poz. kat. 86; czapka -huczma, poz. kat. 88).

Na podstawie literatury i prowadzonych do tej chwili badań terenowych przyjmuje się, że interesujący nas strój noszony był na obszarze powiatu zamojskiego, w granicach obowiązujących przed reformą administracyjną z roku 1975, pokrywających się w dużej części z granicami powiatu w okresie międzywojennym. Warto też wspomnieć, że trzy czwarte tego terytorium wchodziło w skład utworzonej w 1589 roku Ordynacji Zamojskiej²⁰, rządzącej się własnymi prawami i będącej jakby państwem w państwie. Największe miasta na tym obszarze to założony w 1580 roku Zamość, znacznie od niego starszy Szczepieszyn, a inne ważne ośrodki miejskie to Skierbieszów, Krasnobród i Zwierzyniec. Obecnie po reformie 1999 roku ziemie te, położone na Wyżynie Lubelskiej ograniczonej od południa wałem Rostocza, prawie w całości znajdują się także w granicach pow. zamojskiego, województwa lubelskiego.

Obecnie największe, choć niezbyt bogate kolekcje elementów stroju zamojskiego znajdują się w zbiorach Muzeum Zamojskiego w Zamościu (78 obiektów, poz. katalogowe 1-78), Muzeum Lubelskiego w Lublinie (50 obiektów, poz. katalogowe 79-128) i Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie (19 obiektów, poz. katalogowe 129-147).

Większa część tych eksponatów została pozyskana przed II wojną światową lub tuż po niej - w sumie 86. W wypadku 58 z nich nie znamy dokładnej daty pozyskania (skatalogowane zostały później), 28 wpisano do ksiąg inwentarzowych jako włączone do zbiorów w latach: 1912 (1 obiekt), 1930 (1 obiekt), 1934 (1 obiekt), 1936 (1 obiekt), 1937 (6 obiektów), 1938 (2 obiekty), 1939 (4 obiekty), 1948 (12 obiektów).

Pozostałe eksponaty (54) pochodzą z lat 1950-1977, dokładnie z lat 1950 (3 obiekty), 1955 (17 obiektów), 1963 (2 obiekty), 1964 (3 obiekty), 1965 (7 obiektów), 1969 (14 obiektów), 1970 (2 obiekty), 1973 (1 obiekt), 1974 (3 obiekty), 1975 (1 obiekt), 1977 (1 obiekt). Natomiast 7 eksponatów z lat 1987-1989 to już rekonstrukcje.

4. Tomasz Maciąg z Zaburza

5. Typy z Chłopkowa

12 Obiektów w zbiorach warszawskich (poz. kat. 129-140) pozyskane zostały w roku 1948 przez Barbarę Kaznowską²², zakupiła je najprawdopodobniej w czasie badań terenowych nad strojem biłgorajskim²³. Natomiast opiekę merytoryczną nad 7 rekonstrukcjami elementów stroju zamojskiego sprawowała Elżbieta Osińska-Piskorz.

Eksponaty zgromadzone w kolekcjach trzech, wymienionych powyżej muzeów pochodzą z następujących miejscowości: Adamów (1 obiekt), Białowody (2 obiekty), Chłopków (2 obiekty), Czarnystok (3 obiekty), Deszkowice (2 obiekty), Gorajec (21 obiektów), Kosobudy (12 obiektów), Latyczyn (7 obiektów), Łabunie (2 obiekty), Mokrelipie (17 obiektów), Niedzieliska (2 obiekty), Podborcze (2 obiekty), Podlesie (1 obiekt), Radecznica (2 obiekty), Sasiadka (16 obiektów), Siedliska (1 obiekt), Skierbieszów (1 obiekt), Stary Zamość (2 obiekty), Sułowiec (1 obiekt), Szczepreszyn (8 obiektów), Wielącza (2 obiekty), Wisłowiec (1 obiekt), Udrycze (1 obiekt), Wielącza (1 obiekt), Zaburze (11 obiektów), Żurawica (1 obiekt), Żrebce (1 obiekt), pow. Zamość (24 obiekty).

Kultura chłopska na tym terenie rozwijała się w niezbyt sprzyjających warunkach ekonomicznych i społecznych. Oddane w większości w dzierżawę folwarki ordynackie nastawione były na osiągnięcie dużych i szybkich zysków, dlatego też ich dzierżawcy w sposób bardzo restrykcyjny egzekwowali powinności pańszczyźniane. Miało to duży wpływ na słabą kondycję ekonomiczną ludności chłopskiej, a w konsekwencji na noszoną przez nią odzież. Do początków XX wieku ubiory zarówno kobiece

6. Dzieci wiejskie z Gorajca

7. Karzeł Jan Omiątek z Goraja, mieszczanin Stanisław Rybicki z Goraja, olbrzym Walenty Szczepanek, włościanin z Gorajca

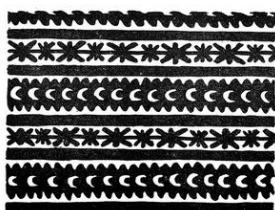
8. Włościanie z Goraja

9. Włościanie z powiatu zamojskiego

10. Typy lubelskie - pow. zamojski

11. Wzory odbite z desek do drukowania tkanin

12. Dzieci wiejskie spod Goraja

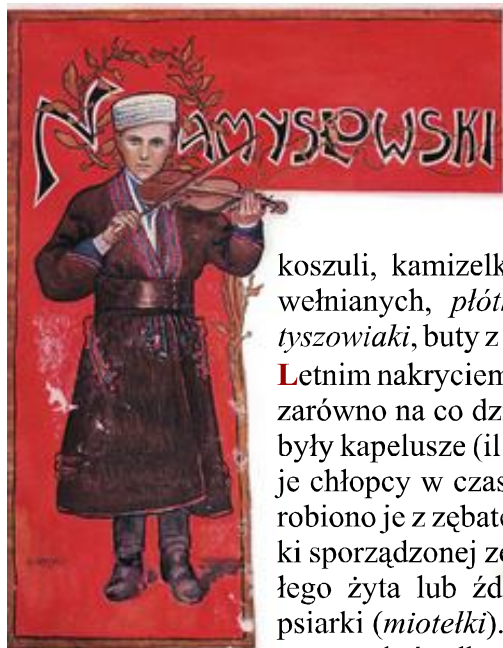

13. Włościanin z pow. zamojskiego

jak i męskie szyto na tym terenie prawie wyłącznie z surowców naturalnych czyli lnu, konopi i owczej wełny. Pod koniec XIX wieku początkowo sporadycznie, a z czasem coraz częściej głównie na świąteczny ubiór kobiety zaczęto przeznaczać tkaniny fabryczne. Jednakże stój tradycyjny, uważany za niezbyt efektowny szybko, bo już po I wojnie światowej zastąpiła odzież fabryczna.

Szyciem i zdobieniem odzieży z płócien samodziślowych zajmowały się kobiety. Odzież z grubszych tkanin samodziślowych i fabrycznych wykonywali krawcy wędrowni lub zamieszkali w okolicznych miasteczkach, najczęściej byli to rzemieślnicy wyznania mojżeszowego. Także Żydzi zajmowali się wyrobem drukowanych tkanin na spódnice²⁴. Buty robili przeważnie szewcy zamieszkali w Turobinie i Tyśzowcach, natomiast pasy i torby kaletnicy z Zamościa. Duży wpływ na pewną nobilitację męskiego stroju ludowego miało powstanie w 1881 roku Orkiestry Włościańskiej Karola Namysłowskiego²⁵. Jej sukcesy sceniczne spopularyzowały nie tylko muzykę tego regionu, ale także jego ubiór. Początkowo muzycy występowali w strojach autentycznych, z czasem jednak ich ubiór uległ pewnym formalnym przekształceniom. Ciężkie i trudne do uzyskania tkaniny samodziślowe zastąpiono fabrycznymi oraz w pewnym stopniu uproszczono krój, a niekiedy powiększono lub przekształcono ozdoby na odzieży. Stopniowo stał się on efektownym kostiumem scenicznym. Do dziś w świadomości społecznej przetrwał właśnie ten jego nieco teatralny wariant.

14. Skrzypek orkiestry włościańskiej

Strój męski, w swej świątecznej wersji (różnej nieco w zależności od pory roku, stanu cywilnego mężczyzny i zamożności) składał się z nakrycia głowy (kapelusze, czapki: *rozłupa*, *śpiczasta*, *magierka*, *huczma*, *rogatywka*, *maciejówka*), wypuszczanej na spodnie koszuli, kamizelki i kaftana, spodni z tkanin konopnych, lnianych lub wełnianych, *plótnianki*, sukmany, kozucha, obuwia (*chodaki*, buty - *tyszowiaki*, buty z cholewami) oraz pasa i torby (il. 15).

Letnim nakryciem głowy noszonym zarówno na co dzień jak i od święta były kapelusze (il. 16). Wykonywali je chłopcy w czasie pasienia bydła, robiono je z zębatego paska plecionki sporządzonej ze słomy niedojrzałego żyta lub ździebeł trawy tzw. psiarki (*miotelki*). Szycie rozpoczynano od środka denka. Spiralnie układana i zszywana słomiana taśma lub źdźbła trawy tworzyły

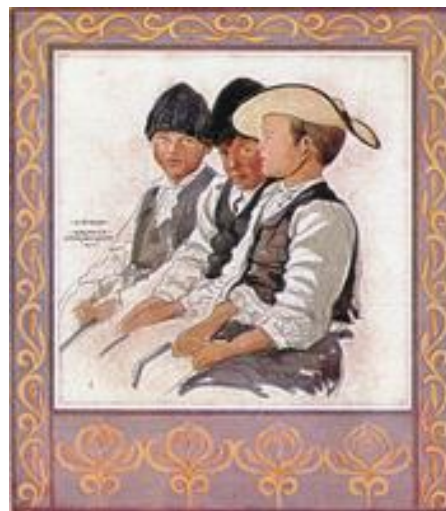
15. Chłopi z powiatu zamojskiego

najpierw cylindryczną główkę, a później rondo kapelusza często podgięte i obszyte granatową lub czarną tasiemką. Dla ozdoby główkę opasywano wstążką najczęściej czarną rypsową, a na kapeluszach kawalerów kolorową z przypiętymi do niej sztucznymi kwiatkami, broszką (*błyszczakiem*) lub pawim piórem. Niekiedy do kapelusza (po obu stronach w wewnętrznej części główki) przyszywano gumkę, którą mocowano pod brodą, dzięki temu kapelusz trzymał się dobrze na głowie (il. 17).

W chłodniejsze dni osłanianio głowy różnymi czapkami. Najstarsze zimowe nakrycie głowy to *rozłupa* (*wścieklica*) i czapka *śpiczasta* (il. 20). *Rozłupa* (il. 21) składała się z 2 zasadniczych części: wysokiej czapki właściwej wykonanej z sukna i ze- wewnętrznego prawie ją przysłaniającego (rozciętego na boku nego wstążecz- kę) otoku z futra Nato- miast *spi- czastą* szyto z futra zwie- częściej bara- kształt stożko- waty. Noszono ją w czasie dużych mrozów, była też ulubionym nakryciem głowy starszych mężczyzn.

16. Kapelusz słomiany

17. Chłopcy z Wielączy

18. Kołowrót przędzalny z Goraja

19. Osada Nadgajowego na Czarnym Wygonie

20. Wiejscy grajkowie w rozłupach i czapkach szpiczastych

Używano też *magierek* zwanych także *ślachmycą* lub *pończosznica* czyli okrągłych czapek różnej wysokości, o główce prostej, walcowatej lub w kształcie grzyba, robionych na drutach z białej wełny w niebieskie i czerwone wzory. *Magierki* noszone przez członków orkiestry Karola Namysłowskiego i wzorowane na nich były niskie, miały kształt bardzo płaskiego walca, niekiedy zdobiono je rozetą z czerwonej wstążki, krótkim pawim piórem i innymi drobnymi, błyszczącymi ozdobami (il. 22-24).

21. Mężczyzna w rozłupie

22. Mężczyzna w magierce

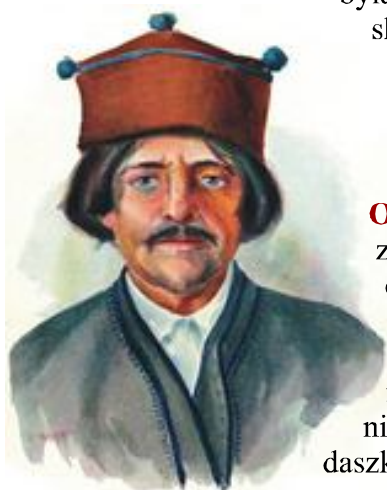

23. Magierka

24. Mężczyzna w magierce

Noszono też *huczmy* (*gamerki* czyli *czapki na cztery powiaty*, na *cztery strony świata*) szyte z brązowego lub popielatego sukna. Czapkę taką tworzył prostokątny płat tkaniny (jego długość równała się obwodowi czapki) składany na cztery i nacinany w formie równoramiennej trójkąta. Powstałe w ten sposób 4 kliny po zszyciu tworzyły kwadratowe denko czapki, a pozostały, złączony z nimi prostokątny płat tkaniny, po złożeniu na pół i wywinięciu stanowił jej otok. *Huczmy* zdobiono poprzez trzykrotne obszycie górnej części otoku niebieskim sznurkiem, z niego także robiono przyszyte na ich czterech rogach pompony (il. 25).

25. Mężczyzna w huczmie

Bardzo popularnym nakryciem głowy była także *rogatywka* - w stroju zamojskim czapka o średnio wysokiej główce, uszyta z czterech klinów z granatowego sukna, z otokiem z czarnego baranka (il. 26).

Od lat osiemdziesiątych XIX wieku zaczęto także nosić, wzorowane na czapkach używanych przez wojskowych i urzędników rosyjskich *maciejówki* (*kaszkiety*) czyli granatowe czapki o uniesionej przedniej części denka, z tekturowym daszkiem lakierowanym na czarno.

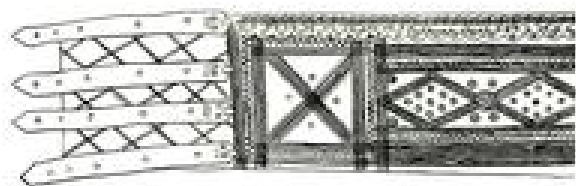

26. Mężczyzna w rogatywce

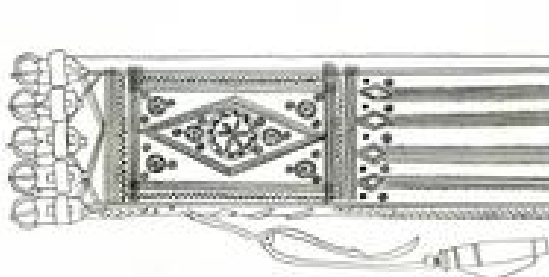
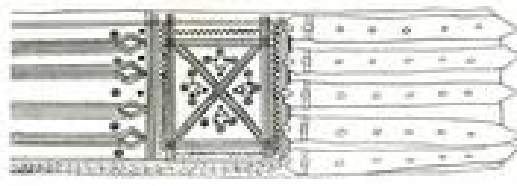

Odświętne koszule szyte były ze stosunkowo cienkiego i średnio wybielonego lnianego płótna. Miały one, tak jak robocze krój przyramkowy, czyli krojono je bez jakichkolwiek podcięć i wykrojów, a wszystkie elementy koszuli (przód, plecy, rękawy, *przyramki*, czyli płat tkaniny wszyty pomiędzy przodą, plecami i rękawami oraz kluny pod pachami, mankiety i kołnierzyk) miały kształt kwadratu lub prostokąta, a zszywano je wzdłuż linii prostych. Przy szyi koszule miały *oszewkę* czyli stójkę lub niewielki, prosty wykładany kołnierzyk, rękawy długie i po przymaryszczeniu wszyte w wąski mankiet. Koszule były długie, sięgały kolan, noszono je wypuszczone na spodnie. Początkowo pozbawione były jakichkolwiek ozdób, dopiero w początkach XX wieku zaczęto wyszywać mankiety, kołnierzyk, fragmenty przodów i niekiedy *przyramki* haftem licznym o prostych motywach geometrycznych i roślinnych, miał on kolor czarno-czerwony (il. 27). Przody koszuli (pod szyją) i mankiety związywano czerwoną tasiemką lub zapinano na przekładane przez dwie dziurki błyszczące metalowe spinki. W początkach XX wieku weszły w modę koszule, na których przodach naszywano gors z fabrycznego płótna bawełnianego, tkaniną tą odszywano też kołnierzyk i mankiety.

27. Koszula męska

28. Pas z Łopiennika

29. Pas ze Szczepieszyna

Koszulę przepasywano na co dzień zwykłym rzemieniem lub konopnym sznurem, przy stroju parady natomiast szerokim skórzanym pasem z kieszenią (*kalitką*), zapinanym na przodzie lub na lewym biodrze (il. 28, 29). Szerokość pasa zależna była od stanu majątkowego i cywilnego, kawalerskie zapinano na dwie, trzy sprzączki, gospodarskie miały cztery zapięcia. Pasy były szyte z podwójnie złożonej skóry w kolorze czerwono-brązowym. Miały od 20 do 30 cm szerokości, całą ich powierzchnię zdobił, rozmieszczony w trzech polach (najdłuższe środkowe i dwa boczne, przy obu końcach pasa) wytłaczany ornament o motywach geometrycznych oraz rozmieszczone wzdłuż górnej krawędzi i na szlufkach dziurki obramowane mosiężną obwódką. **S**podnie, zarówno te odświętne jak i codzienne, noszone latem szyte były z gorszego gatunkowo (*zgrzebnego*) płótna lnianego lub konopnego, miały bardzo prosty krój. Każdą nogawkę wykonywano z jednego płatu tkaniny, a z przodu w pasie spodnie poszerzał trójkątny klin. Miały one na prawym boku niewielki rozparek, ich górną krawędź podwijano, a w powstały tunelik wciągany był sznurek. Regulował on obwód w pasie i służył do ich podtrzymywania. Zimą zakładano kilka par spodni płóciennych lub traktowano je jako bieliznę spodnią i przywdzievano na nie sukienne (białe, szare lub ciemnobrązowe) o podobnym kroju (il. 31).

Do stroju letniego na koszulę zakładano kamizelkę lub niekiedy kaftan i wtedy stanowiły one okrycie wierzchnie, w okresie chłódów noszono je pod *plótniankę* lub sukmanę. Kamizelki szyto z czarnego lub brązowego sukna, a podszywano lnianym samodziałem. Ich krój był prosty, składały się z dwóch przodów i pleców, przy szyi miały okrągły podkrój. Zapinano je na przyszyte w dwóch rzędach metalowe guziki. Pod koniec XIX wieku zaczęto używać kamizelek i kaftanów o kroju miejskim o przodach z cienkiego niebieskiego lub granatowego sukna, a plecach z sukna albo tkaniny lnianej lub bawełnianej. Przy szyi miały one niewielki wykładany kołnierzyk, często przyszyty do przodów i pleców, zapinano je na jeden rząd, najczęściej metalowych guzików (il. 30).

30. Kamizelka męska

31. Włościanin z Lipska

Wierzchnią część *plótnianki* (*parcianki*, *parcionki*) wykonywano z samodziałowego płótna lnianego o splocie skośnym, spodnią z gorszego gatunkowo samodziału lnianego lub konopnego tkanego splotem płóciennym. *Plótnianki* miały krój poncho podłużnego to znaczy, że tkaninę na nie składano wzdłuż tak, że przód i tył krojony był z jednego płata materiału (bez szwów na ramionach), a w jego środkowej części wycinano otwór na głowę, nie miały zapięcia. Były długie, sięgały do pół łydki, nieco dopasowane w talii, po bokach lekko rozszerzone, przy szyi miały wąski i stojący kołnierz, rękawy proste zwężające się przy dłoni. Nie zdobiono ich (niekiedy tylko stójkę przy szyi i przody stebnowano nićmi lnianymi w kolorze naturalnym lub czarnym). *Plótnianki* przepasywano podobnie jak koszule, najczęściej jednak noszono rozpięte. Używano ich przede wszystkim latem, zarówno do stroju odświętnego jak i roboczego, ale jeśli mężczyzna nie miał kosztownej sukmany zimą zakładał jednocześnie jedną na drugą dwie lub więcej *plótnianek* (il. 32, 33).

32. Włościanie z lubelskiego

33. Gospodarze spod Zamościa

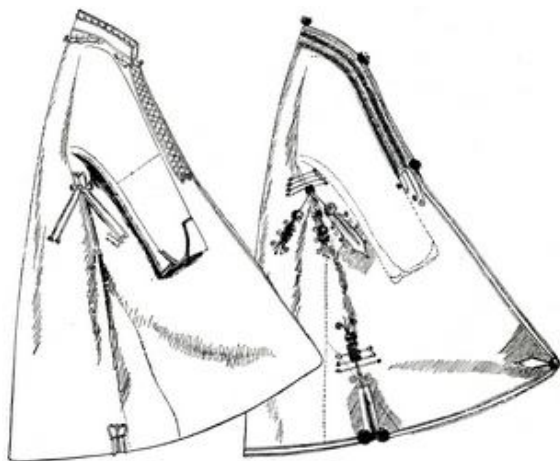
Okryciem reprezentacyjnym, noszonym głównie zimą, ale w sytuacjach ważnych także latem była sukmana (il. 34), zakładano ją bezpośrednio na koszulę, najczęściej jednak na kamizelkę, niekiedy na *plótniankę*, a w czasie srogiej zimy na kożuch. W okolicach Zamościa noszono kilka typów sukman, najbardziej znaną i spopularyzowaną przez Orkiestrę Włosciańską Karola Namysłowskiego była *fijorówka*, pierwotnie używana w północnej części regionu (il.35). Sukmana ta miała krój poncho podłużnego, była lekko dopasowana w pasie, zapinana na 8-10 haftek. Zdobiał ją piękny szamerunek z czerwonego i jasno granatowego sznureczka, którym obszywano kołnierz, oba przody (do linii pasa), fałdy na bokach i mankiety rękawów. Szamerunki miały wykończenie w formie ślimacznicy i chwościków. Nieco inaczej przystrojano sukmany noszone w okolicach Starego Zamościa, były one także brązowe i miały ten sam krój. Na przodzie miały szamerunek w formie krzyżujących się zygzakowato ułożonych motywów w ramce z czerwonego i granatowego sznurka. Jedyny egzemplarz takiej sukmany znajduje się w zbiorach Muzeum Lubelskiego w Lublinie, a jej rysunek zamieszcza Kazimierz Moszyński w *Kulturze ludowej Słowian* (il. 36)²⁶.

34. Mężczyzna w sukmanie

W południowej części powiatu noszono raczej sukmany popielate (*siwe*) szyte z fabrycznego sukna, moda na nie przysłała pod koniec XIX w. Miały one granatowy kołnierz i mankiety, były bogato zdobione szczególnie na plecach naszytami z granatowych, sukiennych taśm i granatowego, brązowego lub zielonego sznureczka lub przędzy wełnianej. Noszono tam także sukmany z jasnobrązowego sukna samodziałowego, zdobione wyłącznie zielonym szamerunkiem (il. 37).

35. Karol Namysłowski z orkiestrą

36. Sukmany męskie z okolicy Zamościa i Lublina

37. Mężczyzna w sukmanie

38. Mężczyzna w kożuchu

Podstawowym obuwem noszonym przez mężczyzn przez cały rok, także do stroju świątecznego były *chodaki* z wołowej skóry. Każdy mężczyzna sam je wykonywał dla siebie i całej rodziny. Po zrobieniu zakładano mokre na nogę, by wysychając przybierały właściwy, wygodny dla stopy kształt. Skórę na *chodaki*, w postaci prostokątnych dobranych do wielkości stopy kawałków, kupowano na targu lub jarmarku. Przed założeniem ich nogę owijano starannie kawałkami lnianej tkaniny (*onucami*), których zimą zakładano kilka warstw. *Chodaki* mocowano do stopy konopnym sznurem, krzyżowanym wokół łydek.

39. Buty tyszowiaki

40. Wincenty Suchowierz, Zamość ok.1892.

Zimą, w czasie dużych mrozów przywdziewano kożuchy ze skór baranich, w czasie dżdżystej pogody zakładano na nie sukmany. Szyto je ze skór baranich po stronie licowej wyprawianych na biało. Wykonywali je kuśnierze, a kupić je można było na targach i jarmarkach w Izbicy, Turobinie i Zamościu. Miały one duży, wykładany kołnierz z czarnego lub ciemnobrązowego futra baraniego. Były lekko dopasowane w pasie, z tyłu suto marszczone, zapinane na 4 pętelki i skórzane guziki. Zdobiły je aplikacje z białej i czerwonej skórki oraz hafty wykonane zieloną i czerwoną jedwabną nitką. Wyszycia wykonywano ścięciem atłaskowym, miały często kształt zbliżony do trójkątów równoramiennych, rozmieszczane były na obu przodach sukmany i na plecach w okolicach pasa (il.38).

Pod koniec XIX wieku *chodaki* zaczęto zastępować *tyszowiakami*. Było to obuwie o tyle specyficzne, że oba buty w parze po wykonaniu były identyczne, kształt prawego i lewego uzyskiwały dopiero po pewnym okresie noszenia (il. 39). Ich wierzchnia część składała się z trzech kawałków, a obcas tworzyła gruba, metalowa podkówa. Kupowano je na jarmarkach, ich wytwórcami byli szewcy z miasteczka Tyszowce. Przed założeniem buty wyścielano słomą, bo były zwykle duże i niedopasowane, a samą stopę owijano onucą. **N**a przełomie XIX i XX wieku początkowo najbogatsi mężczyźni, a potem także i inni zaczęli nosić, szczególnie do stroju odświętnego buty z twardymi cholewami z harmonijką w okolicy kostki (il. 40).

Dość powszechnym uzupełnieniem stroju odświętnego, a niekiedy i roboczego była torba (*kalita*). Szyto ją z wołowej skóry wyprawionej na kolor brązowy. Miała ona kształt podkowy odwróconej zaokrągloną stroną ku dołowi, składała się z trzech części, a więc torby zasadniczej, przykrywającej ją wypukłej kłapy i mocowanego na mosiężnych kółkach paska (il. 10).

Kalitę zakładano na prawe ramię, pasek skośnie przechodził przez przód i plecy mężczyzny, a sama torba spoczywała na jego lewym boku.

Strój kobiecy, podobnie jak męski wyszedł z powszechnego użycia w latach dwudziestych ubiegłego wieku. W swej odświętnej wersji składał się z nakrycia głowy (chustka: płócienna albo wełniana, *zawój*, czepek: siatkowy lub *skośniak*), koszuli, gorsetu, kaftanika, spódnicy, zapaski, okrycia wierzchniego: *plótnianki*, sukmany, *przyjaciółki* (*odzienia*) oraz chusty na ramiona, obuwia (*chodaki* i *trzewiki*) oraz biżuterii.

Dziewczęta zarówno od święta jak i na co dzień chodziły z odsłoniętą głową, włosy spletały w warkocze, puszczone wolno, splecione w koszyczek lub upięte wokół głowy. Niekiedy we włosy wpinały polne kwiaty. Pod koniec XIX wieku kobiety zamężne w dni upalne zakładały chustki płócienne, niekiedy drukowane, wiązane pod brodą. W okresie chłodniejszym, używały *szalinówek*, czyli wełnianych chustek, w różnych kolorach najczęściej zdobionych motywami kwiatowymi, o brzegach gładkich lub wykończonych frędzlami (il. 42). Ich rogi przeważnie krzyżowano pod brodą i związywano w węzeł na

42. Chustka na głowę

Mężatki od dnia oczepin zawsze nosiły czepek. W okolicach Zamościa znano ich dwa rodzaje. Starsze używane mniej więcej do 1890 roku były siatkowe, przeważnie ozdobione czarnym haftem liczonym, niekiedy tylko z drobnymi czerwonymi elementami rozpięte na jednej z dwóch obręczy *obiecainek* (*humetek*, *chamelek*) - czepek dla młodych mężatek miały wymiar mniej więcej 6,5 x 9,2 cm dla starszych 11,5 x 12 cm. Na tych noszonych przez młode mężatki wyszycie było większe i ozdobniejsze, a same czepek miały kształt owalny. Natomiast te noszone przez starsze kobiety były znacznie większe, mniej zdobione i prawie okrągłe (il. 43).

41. Agnieszka i Marcin Dziurowie z Latyczyna

karku. Ponadto w dni świąteczne kobiety przysłaniały głowę także *zawojem* (*raqbkiem*), o wymiarach mniej więcej 150 x 150 cm uszytym z dwóch szerokości lnianego samodziału, tkanego splotem skośnym. *Zawój* zarzucano na głowę, a jego końce spadały luźno na ramiona i wzdłuż boków kobiety, niekiedy noszono go także zarzucony jak szal na ramiona.

43. Czepek

a

Drugi rodzaj czepków noszono jeszcze niekiedy w pierwszym dziesięcioleciu XX wieku. Były to *skośniaki* (*sitka*) składające się z *obiecainek* obciągniętych kawałkiem tybetowej chustki z frędzlami lub bez, róg tkaniny zwisał 8-10 cm poza krawędź obręczy. Przystrajając głowę tymi czepkami kobieta czyniła to w następującej kolejności: najpierw na tyle głowy mocowała kosmykami włosów pierwszą obręcz, a na nią wciskała dopasowaną obwodem drugą z rozpiętym na niej czepkiem siatkowym lub *skośniakiem* (il. 44).

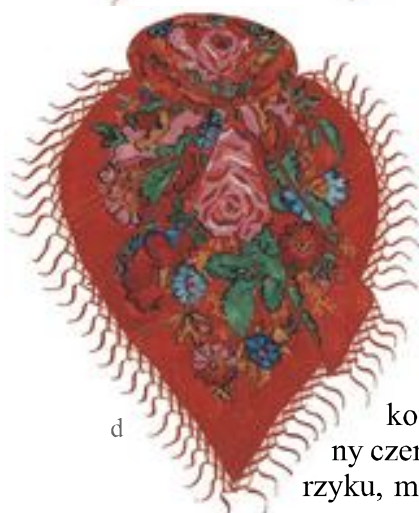

b

c

44. Czepki (skośniaki)

d

Koszule starszego typu szyto z grubego lnianego płótna. Na przełomie XIX i XX wieku jego miejsce zaczęło zajmować stopniowo fabryczne płótno bawełniane. Niekiedy górna część tkaniny była z płótna lepszego gatunkowo, a dolna niewidoczna (*nadołek*) z pośledniego samodziału lnianego. Niezależnie od użytej tkaniny koszule miały, tak jak i męskie krój przyramkowy, przy szyi duży, prostokątny wykładany kołnierz związany czerwona wstążeczką i rękawy wszyte w wąski mankiet. Na kołnierzyku, mankietach, *przyramkach*, a głównie na obu przodach ozdobił je czerwono-czarny haft, wykonany bawełnianą nicią. Wyszycia typowe dla tego regionu wykonane były haftami liczonymi i najprostszymi ściegami haftu płaskiego. Dominowały w nim ułożone pasowo motywy geometryczne i zgeometryzowane roślinne (il. 45).

45. Koszula kobieca

Na koszulę nakładano gorset z czarnego aksamitu lub sukna. Składał się on z pleców, dwóch prostych przodków oraz 12 owalnych, doszytych do dolnej krawędzi gorsetu kłapek tzw. *taszek*. Podszywano go lnianą tkaniną, a wszystkie jego krawędzie lamowano czerwoną lub amarantową tasiemką. Przody, podcięcia przy szyi i pachach, a także brzegi *taszek* zdobiono naszyciem najczęściej ze złotej lub srebrnej pasmanterii. Gorset sznurowano przeciągając czerwoną tasiemkę przez druciane pętelki, na każdym z przodków przyszywano ich po siedem (il. 46).

46. Gorset

W chłodne dni, szczególnie kobiety zamężne przywdziewały kaftaniki z białych lnianych samodziałów oraz gładkich tkanin fabrycznych (bawełnianych i wełnianych). Lniane kaftaniki były luźne i miały prosty krój. Wełniane szyto z 4-6 części tak krojonych, że opinały one talie, a swym fasonem nawiązywały do mody ogólnoeuropejskiej przełomu XIX i XX wieku. Rękawy miały wszywane z bufką, zwężające się przy dłoni. Kaftaniki obu typów zapinano z przodu na guziczki, niekiedy w przypadku tych szytych z tkanin fabrycznych zapięcie było asymetryczne (il. 47).

Spódnice odświętne szyto z cienkiego, dobrze wybielonego płótna lnianego. Pod koniec XIX wieku, w efekcie rozpowszechnienia się techniki druku ręcznego zaczęto powszechnie nosić *malowanki* z samodziału lnianego, ozdobionego na całej powierzchni ręcznie robionym drukiem. Na ich wykonanie przeznaczając 4 zszyte ze sobą *półki* tkaniny (każda to płat samodziału o szerokości warsztatowej i długości równej długości spódnicy). Główną ich ozdobą były drobne trzymilimetrowe, mocowane rzędami nici, zakładki-pliski. Rozłożone były one wzdłuż tyłu, boków i w małym stopniu przodków spódnicy i wszyte w związywany na jej przedzie pasek. Oprócz wymienionych już spódnic, szczególnie zimą noszono *burki* z lniano-wełnianej tkaniny samodziałowej w drobne białe i czarne prążki. Szyto je z długiego, mocno przymarszczonego (na tyle i bokach) płata tkaniny (75x300 cm), paski na *burce* były zawsze ułożone pionowo. Ponadto w początkach ubiegłego stulecia coraz częściej wykonywano spódnice z tkanin fabrycznych, ich dół dla wzmocnienia odszyty był od wewnątrz pasem grubej i mocnej tkaniny, a krawędź wzmocniona tzw. *szczoteczką*, czyli jednostronnie strzępiastą tasiemką.

47. Kobieta w chustce i kaftanie

48. Zapaska

Na spódnice białe z tkanin lnianych i *burki* zakładano zapaski szyte z dwóch *pólek* lnianego samodziału, były one suto przymarszczone w pasie i o tej samej długości co spódnica. Do *malowanek* używano takich samych zapasek, ale zdobionych drukiem lub płóciennych z falbaną u dołu. Te ostatnie wykonywano z trzech klinów, zeszytych ze sobą i po ułożeniu w zakładki wszytych w pasek. Pierwszy i trzeci ich klin miał kształt trapezu, a jego szerokość równa była $\frac{1}{2}$ szerokości prostokątnego klina środkowego. Niekiedy ozdobił je czerwono-czarny haft krzyżkowy. Zapasek o takim samym kroju, z gładkich tkanin w różnych kolorach, niekiedy z czarnej alpaki używano do spódnic z tkanin fabrycznych (il. 48).

49. Wesele wiejskie, Latyczyn, gm. Radeczna, 1905 r.

Kobiecym okryciem wierzchnim były *plótnianki* i sukmany identyczne jak te noszone przez mężczyzn oraz *przyjaciółki* (*odzienie*). Te ostatnie to pelisy podszyte futrem z owczych skór, szyte z fabrycznego sukna w kolorze granatowym, a zdobione naszyciami z granatowej taśmy lub sznurka.

Przyjaciółki były dopasowane w talii, z tyłu suto marszczone, miały proste rękawy z futrzanym mankietem. Pod szyją duży, wykładany, futrzany kołnierz w kształcie pelerynki (il. 49). Na przełomie XIX i XX wieku ich miejsce zaczęły stopniowo zajmować duże wełniane chusty (o wymiarze około 150 x 150 cm). Noszone zimą były grube i najczęściej kraciaste, letnie we wzory kwieciste lub tzw. tureckie z wełnianego tybetu (il. 50).

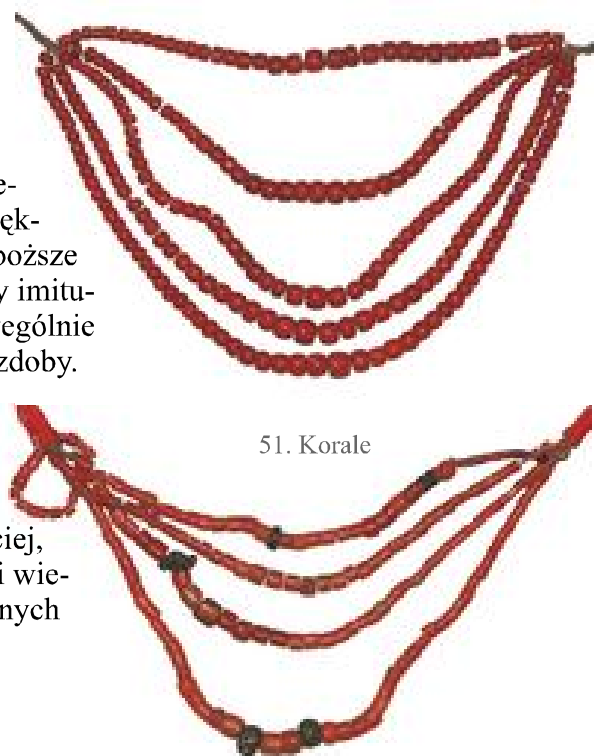
a b

50. Chusty naramienne

Tradycyjnym obuwem kobiecym były *chodaki*, a zimą *tyszowiaki* identyczne jak te noszone przez mężczyzn. Przed ich założeniem kobiety, tak jak mężczyźni, owijały stopę *onucą*. Pod koniec XIX wieku weszły w modę, używane wyłącznie do stroju odświętnego, czarne sznurowane *trzewiki* z długą cholewką i niewielkim obcasem. Noszono do nich pończochy robione na pięciu drutach lub szydełku. Wykonywano je z włókna bawełnianego albo lnianego, natomiast na te zakładane zimą przeznaczano przędzę wełnianą.

Uzupełnieniem stroju kobiecego były korale. Najwyżej ceniono te z koralu naturalnego, zakładano je tylko z okazji najważniejszych uroczystości. Najzamożniejsze wieśniaczki pomiędzy koralowe paciorki nawlekały kilka ażurowych koralików ze stopu imitującego srebro lub kupowały naszyjniki, w których największe paciorki otoczone były srebrną opaską. Uboższe chłopki zakładały tzw. laki czyli korale z masy imitującej korale prawdziwe. Do naszyjników, szczególnie tych z koralu naturalnego, mocowano różne ozdoby. Medaliony najczęściej robiono z oprawionych monet obiegowych, krzyżyki oraz drobne ozdoby (serduszka, medaliki) kupowano na targach oraz w miejscach pielgrzymkowych. W początkach XX wieku coraz częściej, zamiast kosztownych koralu kupowano różne i wielokolorowe naszyjniki ze szkła bądź różnorodnych mas plastycznych (il. 51).

51. Korale

Przypisy:

1. **J. Gluziński**, *Włościanie z okolic Zamościa i Hrubieszowa (Włościanie polscy uważani pod względem charakteru, zwyczaju, obyczaju, i przesądów, z dołączeniem przysłów powszechnie używanych, przez Józefa Gluzińskiego z rękopisu)* [w:] Kaz. Wł. Wójcicki, *Archiwum domowe do dziejów literatury krajowej z rękopisów i dzieł najstarszych*, Warszawa, 1856, s. 393.
2. **O. Kolberg**, *Lud, jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce*, Lubelskie, Seria XVI, cz. I, Kraków, 1883, s. 33.
3. **R. Świdziński**, *Przyczynki ludoznawcze z gminy Skierbieszów w powiecie zamojskim (Z materiałów nadesłanych na Wystawę Rolniczo - Przemysłową w Lublinie w 1901 r.)*, „Wisła”, t. XVI, 1902; s. 298-299; **H. Łopaciński**, *Dział Etnograficzny na Wystawie Rolniczo - Przemysłowej w Lublinie (Z materiałów nadesłanych na Wystawę Rolniczo - Przemysłową w Lublinie w 1901 r.)*, tamże, s. 339; **B. Szewc**, **T. Kleczyński**, *Zwyczaje i obrzędy weselne we wsi Wielęczy w pow. zamojskim (Z materiałów nadesłanych na Wystawę Rolniczo - Przemysłową w Lublinie w 1901 r.)*, tamże, s. 315-316.
4. **B. Malewski**, *Próba charakterystyki ubiorów ludowych*, „Wisła”, t. XVIII, 1904, s. 436.
5. „**Tygodnik Powszechny**”, 1884 nr 41, s. 686.
6. „**Ziemia**”, R. II, 1911, s. 796 i 797; R. III, 1912, s. 349; R. IV, 1913, s. 296.
7. „**Wisła**”, t. XVI, 1902, s. 440, 1) Karzeł Jan Omiątek z Goraja, 2) mieszczanin średniego wzrostu Stanisław Rybicki z Goraja, 3) olbrzym Walenty Szczepanek, włościanin z Gorajca
8. „**Ziemia**”, R. II, 1911, s. 844, Z pow. zamojskiego, fot. ze zbiorów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, R. IV, 1913, s. 717, Z Goraja, pow. zamojski.
9. *Typy ludowe*, Album „Ziemi”, II.
10. **Z. Głogier**, *Album Etnograficzne*, Warszawa, 1904, s. 30.
11. Duży zbiór pocztówek przedstawiający stroje ludowe z pow. zamojskiego znajduje się między innymi w zbiorach Archiwum Muzeum Lubelskiego w Lublinie i Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie.
12. **St. Dąbrowski**, *Czapka i kapelusz w Lubelskiem*. Odbitka z Kwartalnika Historycznego, „**Lud**” Seria II T.8, 1929; **Tenże**, *Pasy lubelskie*, Lublin 1929.
13. **K. Moszyński**, *Kultura ludowa Słowian*. t. I Kultura Materialna, Kraków 1929, s. 432.
14. **J. Świeży**, *Ludowe stroje głów kobiecych w województwie lubelskim* [w:] *Prace i materiały etnograficzne*, tom 18, cz. 1, 1961.
15. **Tenże**, *Stroje ludowe Lubelszczyzny (w ogólnym zarysie)*, Warszawa 1954.
16. **P. Greniuk**, *Druki ludowe na płótnie w południowej Lubelszczyźnie*, „Polska Sztuka Ludowa”, R. III, 1949, nr 9/10.
17. **J. Petera**, *Ludowy strój zamojski na przełomie XIX i XX wieku* [w:] *Studia i materiały lubelskie*, t. 12, Lublin 1987.
18. **Taż**, *Co dawniej noszono. Czyli XIX wieczna moda zamojskich wieśniaków*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny”, 1984, nr 2.

19. **J. Petera**, *Stroje ludowe Zamojszczyzny* [w:] Przyczyńki do etnografii Zamojszczyzny, PTL Oddział w Zamościu, Zamość 1995.
20. **M. Stworzyński**, *Opisanie statystyczno-historyczne dóbr Ordynacji Zamojskiej 1834 r.*, Rkps nr 1815 BOZ Biblioteka Narodowa w Warszawie.
21. **H. Łopaciński**, *Dział Etnograficzny na Wystawie Rolniczo - Przemysłowej w Lublinie w r. 1901*, „Wisła”, t. XVI, 1902.
22. Barbara Kaznowska-Jarecka (1926-2007), od 1948 roku pracownik merytoryczny Muzeum Kultur Ludowych w Warszawie (od 1964 Państwowe Muzeum Etnograficzne). Nieoceniony badacz terenowy dzięki, któremu powstały zręby kolekcji strojów i tkanin w PME, autorka tekstów i opracowań o polskich strojach ludowych.
23. **B. Kaznowska-Jarecka**, *Strój biłgorajsko - tarnogrodzki*, Atlas Polskich Strojów Ludowych, Wrocław 1958.
24. **P. Greniuk**, *Druki ludowe na płótnie w południowej Lubelszczyźnie*, „Polska Sztuka Ludowa”, R. III, 1949, nr 9/10; **R. Reinfuss**, *Polskie druki ludowe na płótnie*, Warszawa 1953.
25. **A. Bryk**, *Karol Namysłowski i jego orkiestra*, Lublin 1980.
26. **K. Moszyński**, *Kultura ludowa Słowian*, ed. cyt., s. 432.

BIBLIOGRAFIA:

- Bryk A.**, *Karol Namysłowski i jego orkiestra*, Lublin 1980.
- Dąbrowski St.**, *Czapka i kapelusz w Lubelskiem*, Odbitka z Kwartalnika Historycznego *Lud* Seria II T. 8.
- Dąbrowski St.**, *Pasy lubelskie*, Lublin 1929.
- Frankowski E.**, *Sukmany ludu polskiego*, Warszawa 1928.
- Gloger Z.**, *Album Etnograficzne*, Warszawa 1904.
- Gluziński J.**, *Włościanie z okolic Zamościa i Hrubieszowa (Włościaninie polscy uważani pod względem charakteru, zwyczaju, obyczaju, i przesądów, z dołączeniem przysłów powszechnie używanych, przez Józefa Gluzińskiego z rękopisu)* [w:] Kaz. Wł. Wójcicki, *Archiwum domowe do dziejów literatury krajowej z rękopisów i dzieł najstarszych*, Warszawa 1856.
- Greniuk P.**, *Druki ludowe na płótnie w południowej Lubelszczyźnie*, „Polska Sztuka Ludowa”, R. III, 1949, nr 9/10.
- Kamiński R.**, *Tradycyjny haft ludowy w woj. zamojskim*, Tomaszów Lubelski, Zamość 1988.
- Kaznowska - Jarecka B.**, *Strój biłgorajsko - tarnogrodzki*, Atlas Polskich Strojów Ludowych, Wrocław 1958.
- Kolberg O.**, *Lud, jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce*, Lubelskie, Seria XVI, cz. I, Kraków 1883.
- Łopaciński H.**, *Dział Etnograficzny na Wystawie Rolniczo - Przemysłowej w Lublinie w r. 1901*, „Wisła”, t. XVI, 1902.
- Łopaciński H.**, *Kilka wiadomości o odzieży ludowej w guberni lubelskiej*, „Wisła”, t. XVI, 1902.
- Małewski B.**, *Próba charakterystyki ubiorów ludowych*, „Wisła”, t. XVIII, 1904.
- Moszyński K.**, *Kultura ludowa Słowian*. t. I Kultura Materialna, Kraków 1929.
- Osińska - Piskorz E.**, *Stroje ludowe* [w:] Sztuka ludowa Zamojszczyzny, Zamość 1990.
- Petera J.**, *Ludowy strój zamojski na przełomie XIX i XX wieku* [w:] Studia i materiały lubelskie, t. 12, Lublin 1987.
- Petera J.**, *Co dawniej noszono. Czyli XIX wieczna moda zamojskich wieśniaków*, „Zamojski Kwartalnik Kulturalny”, 1984, nr 2.
- Petera J.**, *Stroje ludowe Zamojszczyzny* [w:] Przyczyńki do etnografii Zamojszczyzny, PTL Oddział w Zamościu, Zamość 1995.
- Piskorz - Branekova E.**, *Polskie stroje ludowe*, t. 3, Warszawa 2007.
- Przemysł ludowy na Lubelszczyźnie*, Muzeum Lubelskie, Lublin 1952.
- Przeworska J.**, *Ubiory ludowe*, Warszawa 1954.
- Reinfuss R.**, *Polskie druki ludowe na płótnie*, Warszawa 1953.
- Świdziński R.**, *Przyczyńki ludoznawcze z gminy Skierbieszów w powiecie zamojskim (Z materiałów nadesłanych na Wystawę Rolniczo - Przemysłową w Lublinie w 1901 r.)*, „Wisła”, t. XVI, 1902.
- Szewc B. i Kleczyński T.**, *Zwyczaje i obrzędy weselne we wsi Wielączy w pow. zamojskim (Z materiałów nadesłanych na Wystawę Rolniczo - Przemysłową w Lublinie w 1901 r.)*, „Wisła”, t. XVI, 1902.
- Świeży J.**, *Strój krzeczowski*, Atlas Polskich Strojów Ludowych, Poznań 1952.
- Świeży J.**, *Stroje ludowe Lubelszczyzny (w ogólnym zarysie)*, Warszawa 1954.
- Świeży J.**, *Ludowe stroje głów kobiecych w województwie lubelskim* [w:] Prace i materiały etnograficzne, tom 18, cz. 1, 1961.
- Typy ludowe**, Album „Ziemi”, II, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze.
- Ziemia**, R. II, 1911; R. III, 1912; R. IV, 1913.

WYKAZ ILUSTRACJI:

1. Para w stroju zamojskim, fot. Jacek Święch. Wg E. Piskorz-Branekova, *Polskie stroje ludowe* 3.
2. Staś Olech z Gaju (pow. zamojski), fot. ks. St. Samorek, *Ziemia*, 1911.
3. Feliks Zawiaślak z Żurawia, fot. ks. St. Samorek, *Ziemia*, 1911.
4. Tomasz Maciąg z Zaburza (pow. zamojski), fot. ks. St. Samorek, *Ziemia*, 1912.
5. Typy z Chłopkowa (pow. zamojski), fot. ks. St. Samorek, *Ziemia*, 1912.
6. Dzieci wiejskie z Gorajca, fot. ks. St. Samorek, *Ziemia*, 1913.
7. Karzeł Jan Omiątek z Goraja, mieszczanin średniego wzrostu Stanisław Rybicki z Goraja, olbrzym Walenty Szczepanek włościanin z Gorajca, *Wisła*, 1902.
8. Włościanie z Goraja, *Ziemia*, 1913.
9. Włościanie z powiatu zamojskiego, fot. ze zbiorów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, *Ziemia*, 1911.
10. Mężczyzna z torbą (kalitą), pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
11. Wzory odbite z desek do druku tkanin ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
12. Dzieci wiejskie spod Goraja, *Album Etnograficzne Zygmunta Glogera*.
13. Włościanin z powiatu zamojskiego, *Album „Ziemi”*.
14. Skrzypek orkiestry włościańskiej, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
15. Chłopi z powiatu zamojskiego, zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
16. Kapelusz słomiany, zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
17. Chłopcy z Wielączy, pocztówka z serii *Lubelszczyzna*, 1914, mal. K. Rayski.
18. Kołowrót przędzalny z Goraja, fot. Jan Strzyżowski, 1902, zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
19. Osada Nadgajowego na Czarnym Wygonie, Leśnictwo Kosobudy (fragment), fot. Jan Strzyżowski, 1902, zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
20. Wiejscy grajkowie, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
21. Mężczyzna w rozłupie, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
22. Mężczyzna w magierce, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
23. Magierka ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Henryk Szkutnik.
24. Mężczyzna w magierce, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
25. Mężczyzna w huczynie, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
26. Mężczyzna w rogatywce, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
27. Koszula męska ze zbiorów Muzeum Zamojskiego, fot. Henryk Szkutnik.
28. Pas z Łopiennika, wg St. Dąbrowski, *Pasy lubelskie*.
29. Pas ze Szczembrzeszyna, wg St. Dąbrowski, *Pasy lubelskie*.
30. Kamizelka męska ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Ryszard Kamiński.
31. Włościanin z Lipska, ok. 1920 r., zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
32. Włościanie z lubelskiego, zbiory PME w Warszawie.
33. Gospodarze spod Zamościa, pocztówka ze zbiorów PME w Warszawie.
34. Mężczyzna w sukmanie, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
35. Karol Namysłowski z orkiestrą, Lublin, ogród – teatr letni „Rusałka”, 1902 r., zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
36. Sukmany męskie z okolicy Zamościa i Lublina (wg fotografii w zbiorach Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego), K. Moszyński, *Kultura Ludowa Słowian*, t. I.
37. Mężczyzna w sukmanie, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
38. Mężczyzna w kozuchu, pocztówka z serii *Typy lubelskie*, mal. K. Rayski.
39. Buty tyszowiaki ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Henryk Szkutnik.
40. Wincenty Suchowierz (uczeń w zakładzie fotograficznym B. Ułasiewicza w Zamościu), fot. B. Ułasiewicz, ok. 1892, zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
41. Agnieszka i Marcin Dziurówie z Latyczyna, ok. 1900 r., zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.

42. Chusta na głowę ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu (kat. 11), fot. Henryk Szkutnik.
43. Czepek ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Henryk Szkutnik.
44. Czepki skośniaki ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu; a, b – fot. Henryk Szkutnik, c, d – mal. Franciszka Czubara.
45. Koszula kobieca ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Henryk Szkutnik.
46. Gorset ze zbiorów PME w Warszawie, fot. Ryszard Kamiński.
47. Kobieta w chustce szalinówce, kaftanie i alpakowej zapasce, fot. Jacek Święch. Wg E. Piskorz-Branekova, *Polskie stroje ludowe 3*.
48. Zapaska ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Henryk Szkutnik.
49. Wesele wiejskie w Latyczynie, gm. Radecznica, pow. zamojski, 1905 r., zbiory Muzeum Zamojskiego w Zamościu.
50. Chusty naramienne ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Henryk Szkutnik.
51. Korale ze zbiorów Muzeum Zamojskiego w Zamościu, fot. Henryk Szkutnik.

HAFT ZAMOJSKI

Haft, który w naszych czasach pełni przede wszystkim funkcje zdobnicze, wykształcił się w ramach kolejnych etapów ewolucji z konstrukcyjnego (tworzącego szew) łączenia dwóch części tkaniny lub skóry. Początkowo miał on wyłącznie układ pasowy i w przypadku tkanin związany był ściśle ze strukturą materiału, wykonywano go najczęściej nićmi lnianymi w kolorze naturalnym, czyli w różnych odcieniach szarości. Z czasem jego ściegi przestały wyłącznie łączyć płaty odzieży, a zaczęły pełnić także, lub jedynie funkcje ozdobne. Generalnie wszystkie występujące w polskiej kulturze ludowej hafty dzielimy na dwa zasadnicze zespoły: liczone i swobodnie nakładane na tkaninę.

Grupę wyszyć liczonych tworzą wszystkie hafty przewlekane i krzyżowane. Są one zawsze wykonywane na tkaninie, w której nitki wątku i osnowy mają mniej więcej tę samą grubość i przecinają się pod kątem prostym. Do drugiej grupy natomiast przynależą wyszycia swobodnie nakładane na materiał, który może mieć zupełnie dowolną strukturę, są to hafty płaskie (atłasek), a także wiele innych na przykład wykonane łańcuszkiem lub ściegiem dzierganym. W rozwoju hafciarstwa ludowego wyraźnie widoczne jest stopniowe wypieranie haftów liczonych przez nakładane swobodnie, a jedną z podstawowych tego przyczyn jest zastępowanie grubych płócien samodzielnych, o wyraźnym splocie tkaninami fabrycznymi. Od reguły jest jednak zawsze jakiś wyjątek i tak hafty płaskie (atłasek), łańcuszek oraz ścieg dziergany wykonuje się niekiedy tak jak hafty liczone czyli przeliczając nitki lub mierząc odstępy by zachowane zostały jednakowe przestrzenie pomiędzy kolejnymi wkluciami igły.

W stroju zamojskim wyszyciami zdobiono przede wszystkim koszule oraz czepek, a okres największego rozkwitu hafciarstwa na tym terenie przypada na przełom XIX i XX wieku. Wtedy to już w pełni wykształcone były zarówno techniki jego wykonywania jak i gama charakterystycznych motywów zdobniczych oraz kolorystyka. Sporadycznie i to dopiero w początkach XX wieku hafty krzyżykowe zaczęły występować również i na zapaskach. Zakomponowany pasowo szlak lub szlaki utworzone ze zgeometryzowanych motywów roślinnych umieszczano równolegle do dolnej krawędzi zapaski. Do wykonywania typowych dla tego regionu wyszyć używano wyłącznie kilku ściegów, takich jak: przed igłą, kurpiowski (krzyżówka), krzyżyk właściwy (regularny) i istebniański (śląski, warkoczykowy), dziergany, łańcuszek, płaski (atłasek).

Ponadto w ubiorze tym przystrajano również: *plótnianki*, sukmany, gorsety, kaftaniki, a także kobiece okrycia wierzchnie zwane *przyjaciółkami*. Na *plótniankach* zdobienia miały charakter głównie praktyczny (łączyły i wzmacniały krawędzie kołnierzyka - stójki i poły przodów). Były bardzo proste, mało widoczne, wykonywane ściegiem przed igłą nićmi lnianymi w kolorze szarym lub czarnym. Natomiast przystrój sukman, gorsetów, *przyjaciólek* i kaftaników kobiecych ograniczał się do szamerunku ze sznurka, włóczki oraz jedwabnych lub metalowych taśm. Ich rozmieszczenie na elementach odzieży było stałe i funkcjonalne. Na gorsetach ozdobne naszyca okalały podcięcia dekoltu, pach, przody i krawędzie przyszytych w pasie kłapek - *kaletek*. Przy sukmanach, *przyjaciółkach* i kaftanach były tak rozmieszczone, że nie tylko zdobiły, ale przede wszystkim podkreślały i uwypuklały krój tych elementów odzieży.

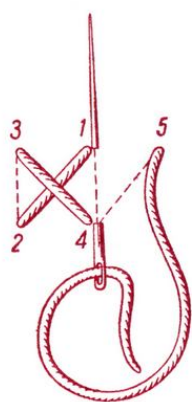
Na koszulach hafty umieszczano na obu narożach kołnierzyka (ich linie bieły równolegle do jego węższych boków), mankietach i *przyramkach* (tu wyszycie zakomponowane było wzdłuż boku szerszego), niekiedy na przodach. W tym ostatnim przypadku haft zdobił jeden lub oba przody, mógł być identyczny po obu stronach rozcięcia lub inny, ale wtedy jego dwa pasy w sumie tworzyły jedną kompozycję. Typowe wyszycia w tym regionie to pasowo ułożone motywy i wyhaftowane nićmi czarnymi oraz czerwonymi. Przy ich wykonaniu zawsze stosowano zasadę, że najbardziej rozbudowane elementy (geometryczne i zgeometryzowane roślinne), wyszywane *krzyżykami*, sporadycznie tylko ściegiem płaskim znajdowały się pośrodku kompozycji zdobniczej. Z dwóch lub czterech stron okalały je szlaki utworzone z krzyżyków oraz innych, wymienianych już powyżej ściegów.

Natomiast wyszycia na czepkach znajdowały się zawsze w ich dolnej części i miały kształt szerszego lub węższego prostokąta. W tych haftach dominował kolor czarny, jedynie jego drobne, stanowiące rodzaj podkreślenia elementy wykonywano nitką czerwoną. Na czepkach haftowano pasowe kompozycje, które najczęściej tworzyły ułożone w kształcie zygzaka rzędy łańcuszka lub jednostronnie skręcone spiralne motywy.

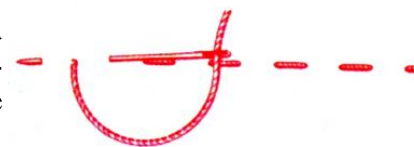

Rodzaje ściegów

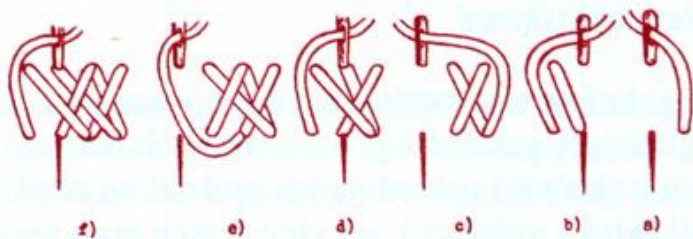

ścieg przed igłą - najstarszy i najprostszy rodzaj ściegu, wykonuje się go zawsze od strony prawej ku lewej, najczęściej poziomo. Długość ściegów równa jest zawsze długości odstępów pomiędzy nimi.

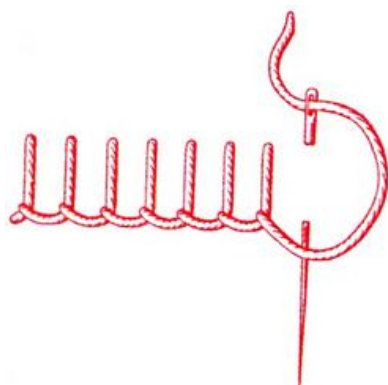
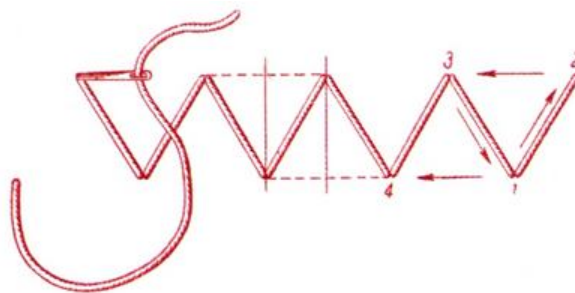

krzyżyk właściwy (regularny) - tworzą go dwie równe nitki przecinające się pod kątem prostym (na planie kwadratu). Krzyżyki można wykonywać z dwóch półkrzyżyków lub od razu całe. Rozpoczynamy wtedy haftowanie od strony lewej ku prawej, cyfry od 1 do 4 pokazują kolejne etapy wkłuwania igły.

krzyżyk istebniański (śląski, warkoczykowy) - wykonywany jest zawsze od strony prawej ku lewej, tworzą go dwa krzyżyki jeden równoramienny i drugi o nierównych ramionach. Pierwszy krzyżyk wykonany jest na planie prostokąta o wysokości dwukrotnie większej od szerokości podstawy. Krzyżyk drugi powstaje przez przeciągnięcie nitki po skosie od nasady lewego, górnego ramienia już wyhaftowanego krzyżyka do miejsca (w część dolnej), które stanowi dwukrotną szerokość podstawy (nitka tworzy podwójną długości skos). W tym miejscu wbijamy igłę w płótno (linia gdzie kończy się krzyżyk pierwszy, ale w odległości równej szerokości podstawy). Ostatni manewr to przeciągnięcie nitki i wbicie igły w nasadę prawego, dolnego ramienia pierwszego krzyżyka (powstałe ramię równe ramionom pierwszego krzyżyka).

ścieg kurpiowski (krzyżówka) - wykonywany jest zawsze od strony prawej ku lewej. Sposób wkłuwania igły pokazują rysunki, strzałki wyznaczają kierunek, a cyfry od 1 do 4 kolejne etapy wykonywania ściegu. Na stronie prawej tkaniny ściegi układają się ukośnie, na lewej tworzą dwie równoległe stebnówki.

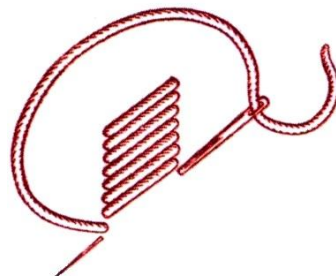

ścieg dziergany właściwy - wykonuje się go od strony lewej ku prawej z *podkładem* lub bez *podkładu*. Nić nakładana jest pionowo w równych odstępach (wtedy bez *podkładu* - *podwleczenia*) lub nitki ściśle obok siebie (wtedy zwykle z *podkładem* - *podwleczeniem*). Ścieg można haftować równoległe, ukośnie i promieniście, może być wykonany na tkaninie wewnątrz i zewnątrz (np. do obdziergania brzegu). Przy tworzeniu tego ściegu igłę wkłada się od góry pionowo, a wyjmuje ku sobie, podkładając pod nią nitkę i równo przeciągając przez tkaninę.

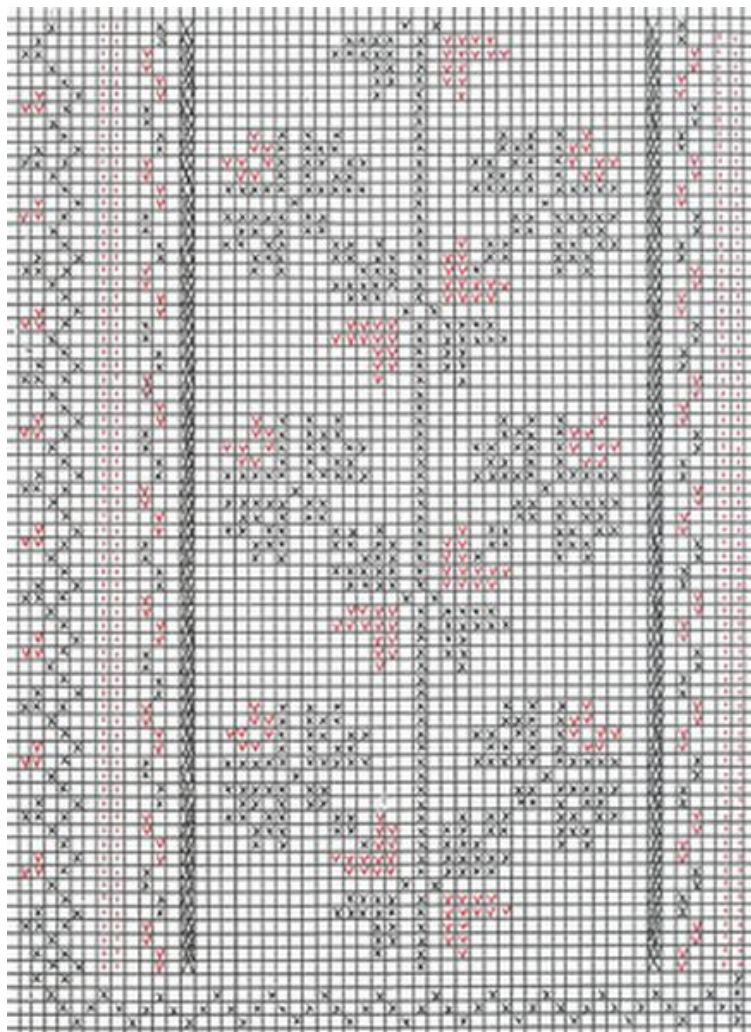
ścieg łańcuskowy (łańcuszek) - tworzą go oczka-pętelki przy czym każde następne wychodzi z poprzedniego tworząc w efekcie rodzaj łańcucha. Najczęściej stosowany jest łańcuszek o oczkach wydłużonych. Wykonuje się go w sposób następujący: uprzednio umocowaną pod spodem tkaniny nitkę przeciągamy na jej prawą stronę, układamy ją w kształcie pętelki (przytrzymując kciukiem lewej ręki), następnie wkładamy igłę ponownie w to samo miejsce, z którego wyszła poprzednio, a wyjmujemy (na prawą stronę tkaniny) w przeciwnym końcu następnego, przewidzianego oczka.

atłasek (ścieg płaski) - wykonuje się go bezpośrednio na tkaninie od strony prawej ku lewej, przeciągając nitkę równomiernie i układając prosto lub skośnie. Ściegi kładzie się gęsto, tak by całkowicie przysłoniły tło, po lewej stronie są one podobne do tych widocznych po prawej stronie tkaniny.

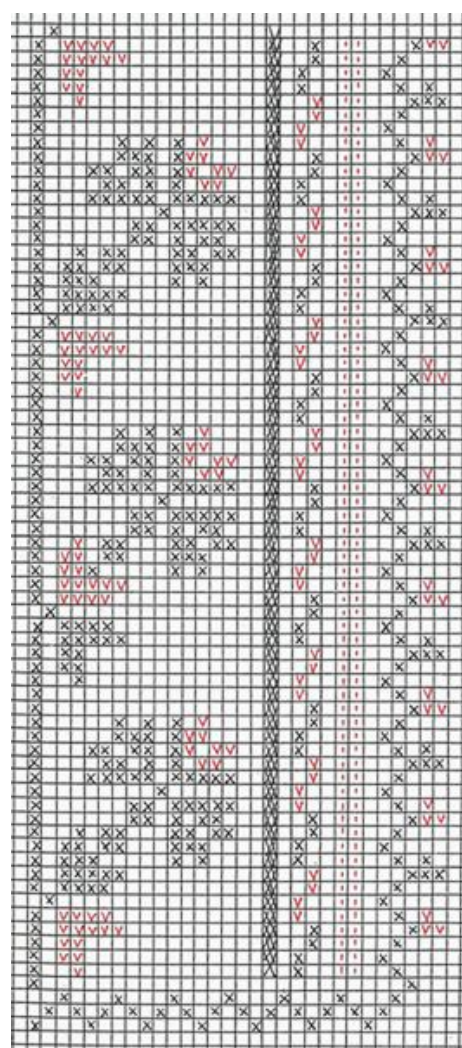

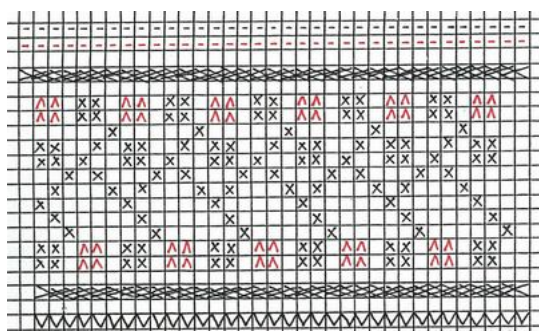
Tabl. I

a

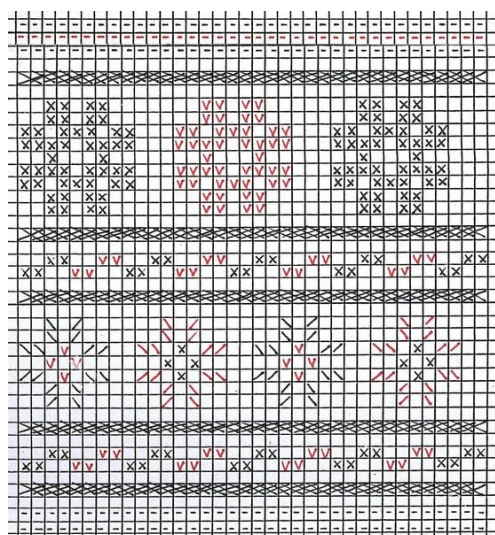
b

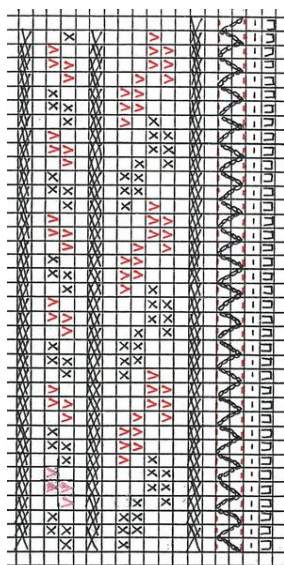
c

Haft na koszuli kobiecej (kat. 1)

- a. przód prawy
- b. przód lewy
- c. przyramek
- d. mankiet
- e. kołnierzyk

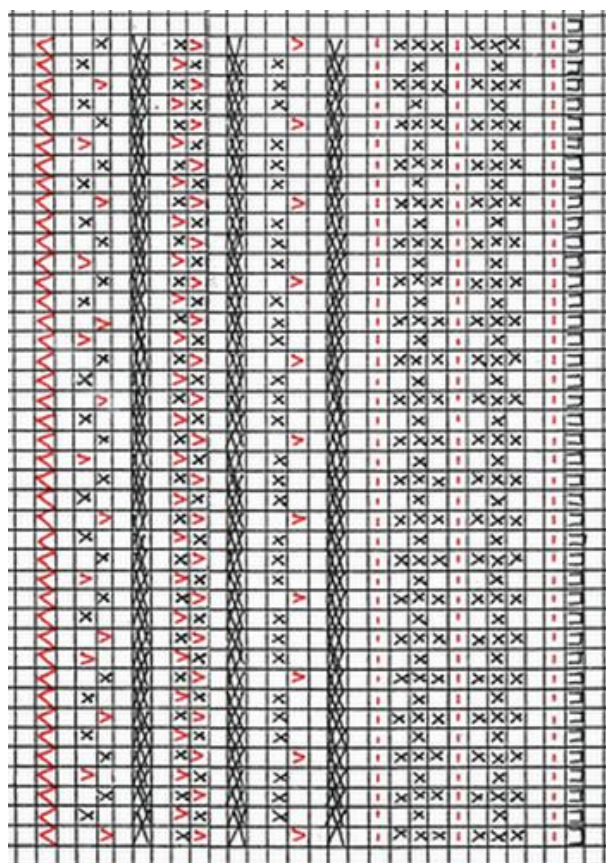
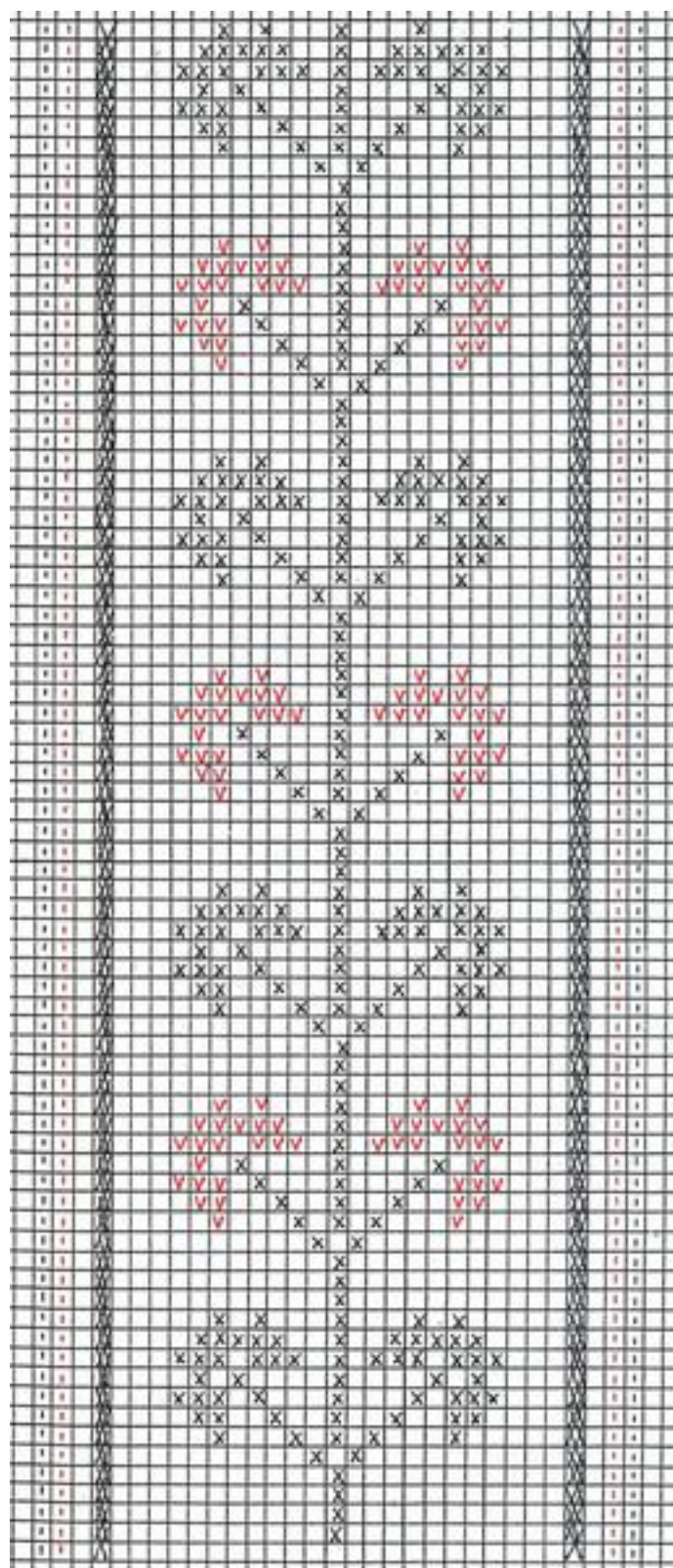
d

e

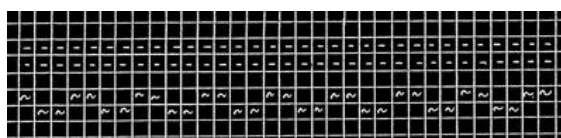

Tabl. II

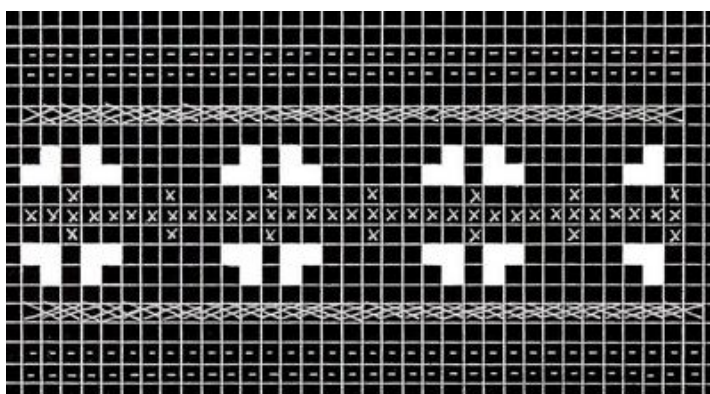
a

b

c

d

Haft na koszuli kobiecej (kat. 2)

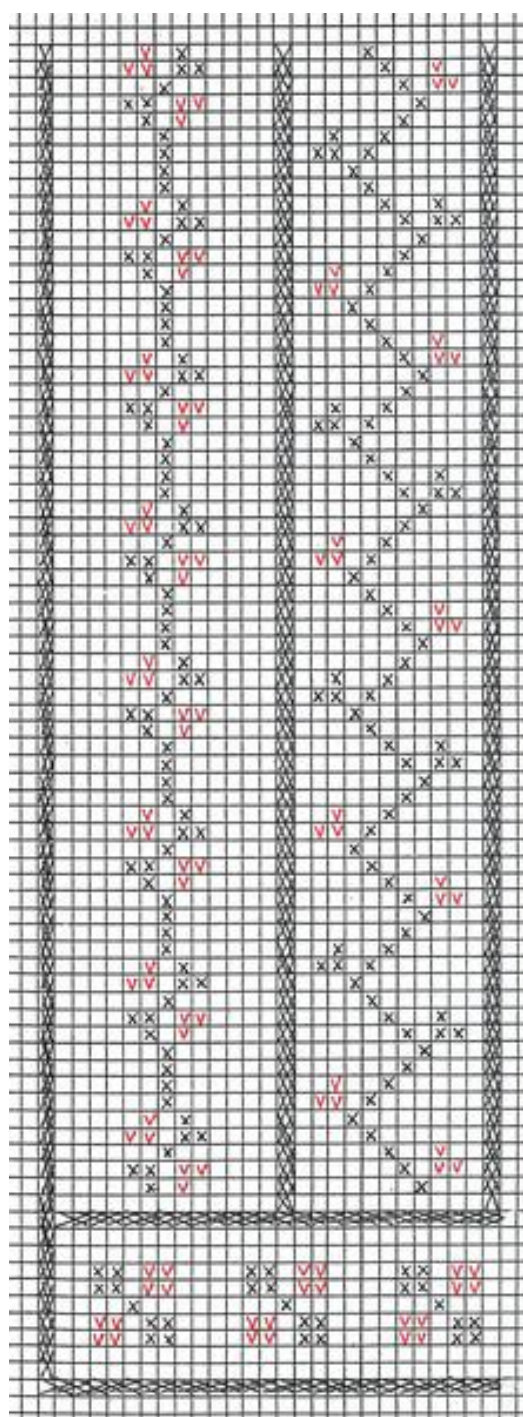
a. przód

b. kołnierzyk

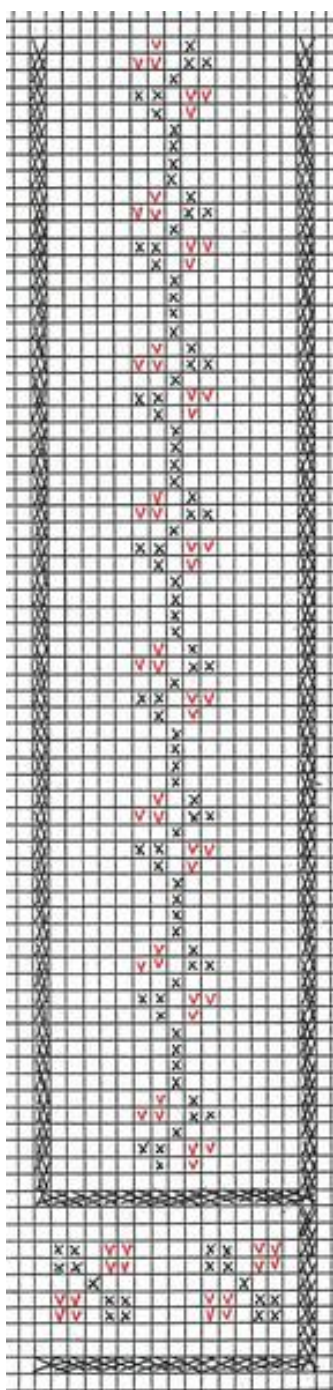
c. przyramek (haft biały)

d. mankiet (haft biały)

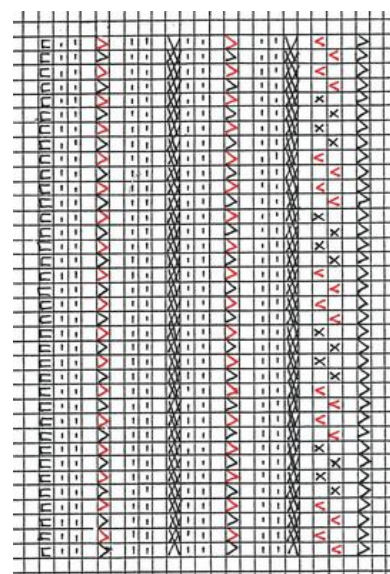

a

b

c

**Haft na koszuli kobiecej
(kat. 4)**

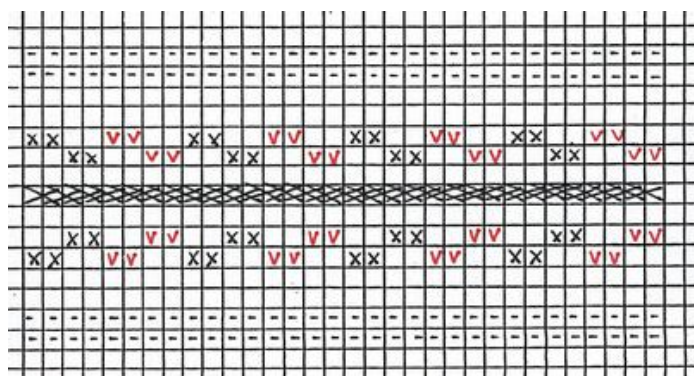
a. przód prawy

b. przód lewy

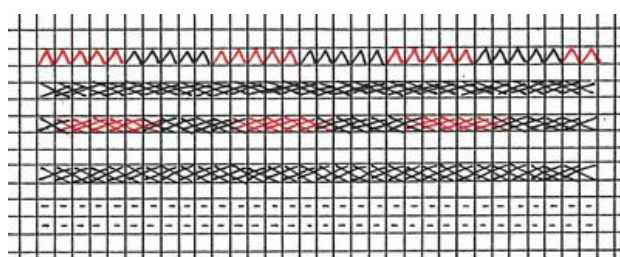
c. kołnierzyk

d. mankiet

e. przyrąbek

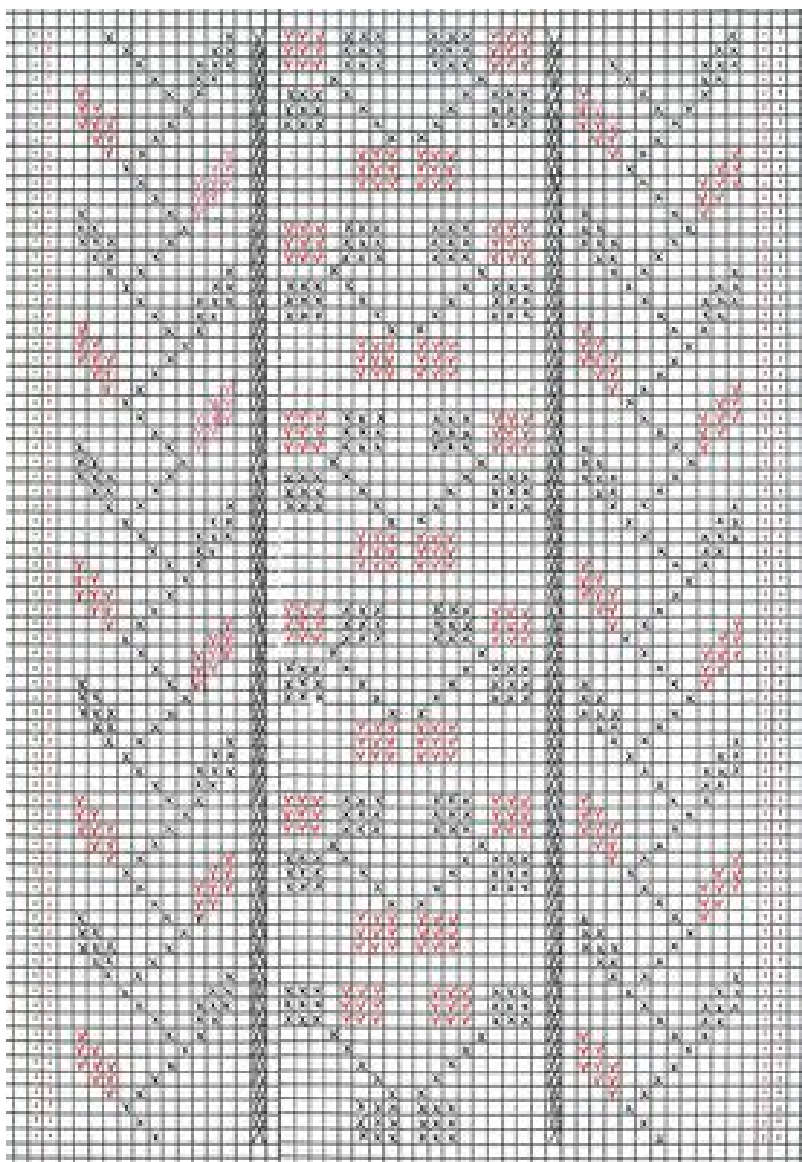

d

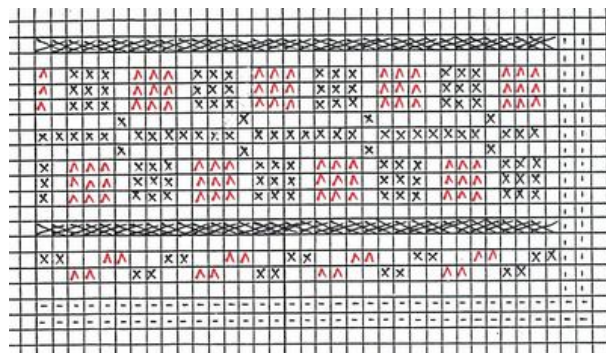

e

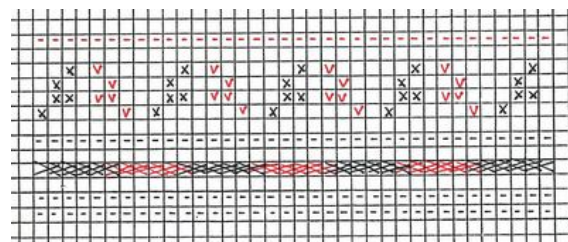
Tabl. IV

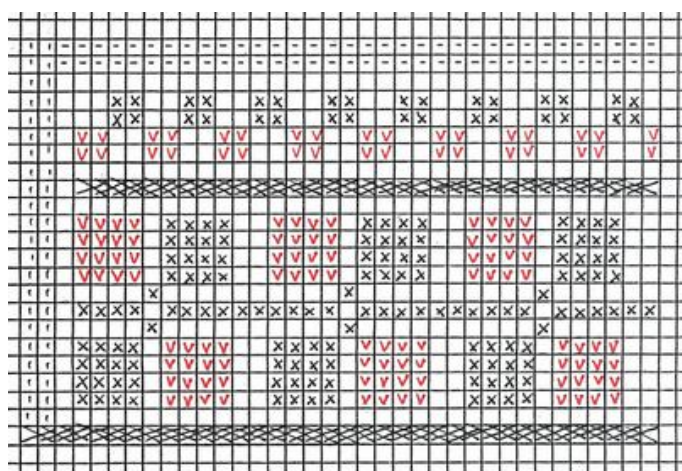
a

b

c

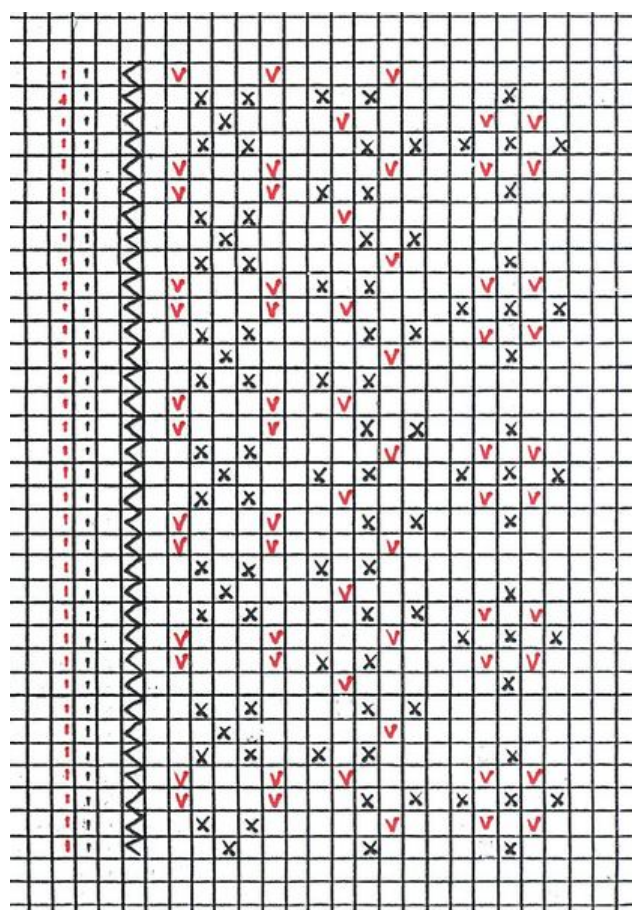

d

Haft na koszuli męskiej (kat. 5)

- a. przód
- b. mankiet
- c. przyramek
- d. kołnierzyk

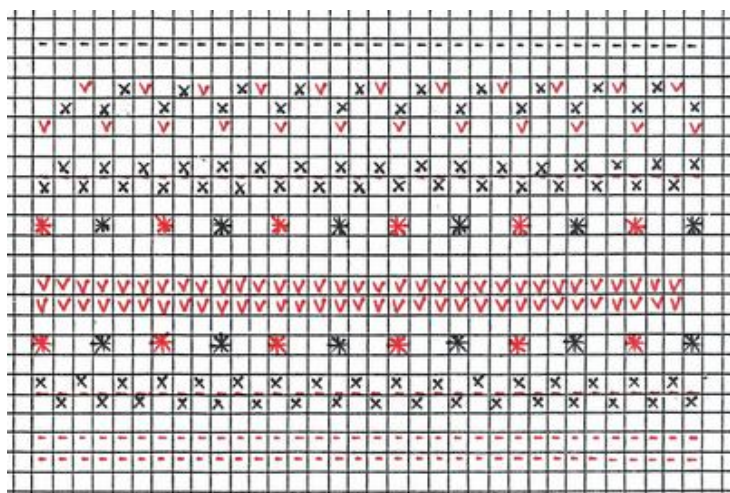

c

Haft na koszuli kobiecej (kat. 48)

- a. przód prawy
- b. przód lewy
- c. kołnierzyk
- d. mankiet
- e. przyramek

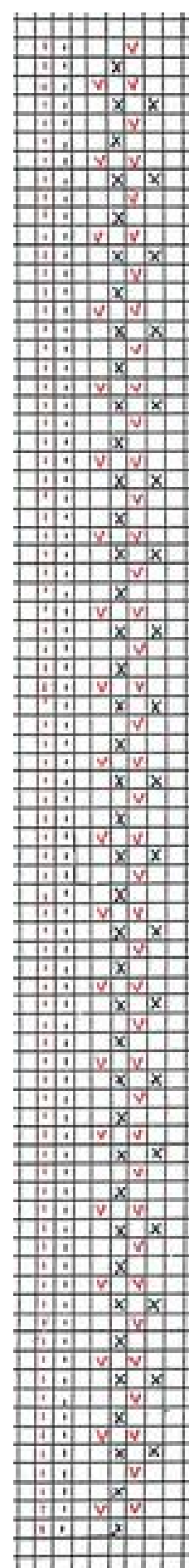
d

e

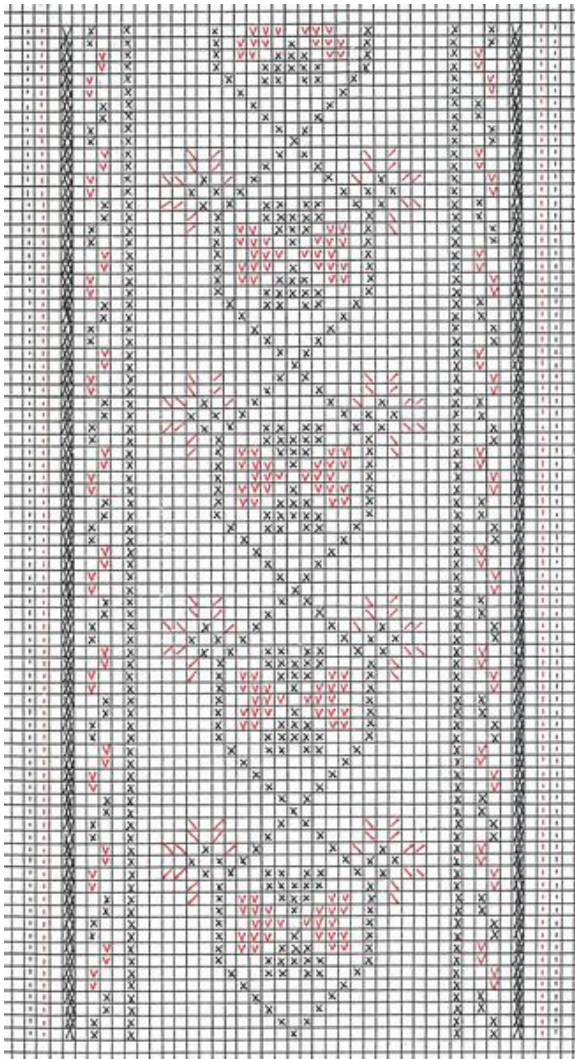
a

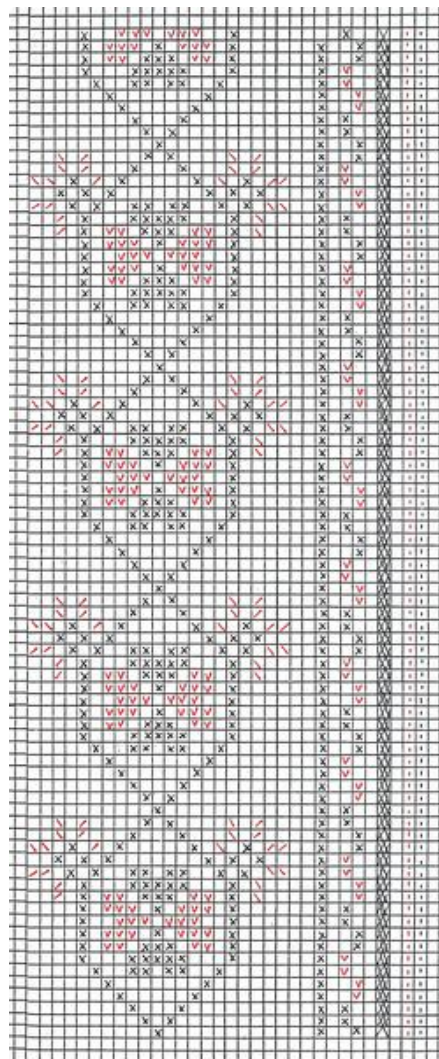
b

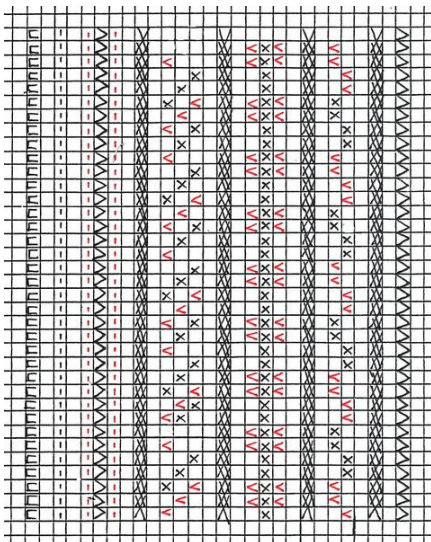
Tabl. VI

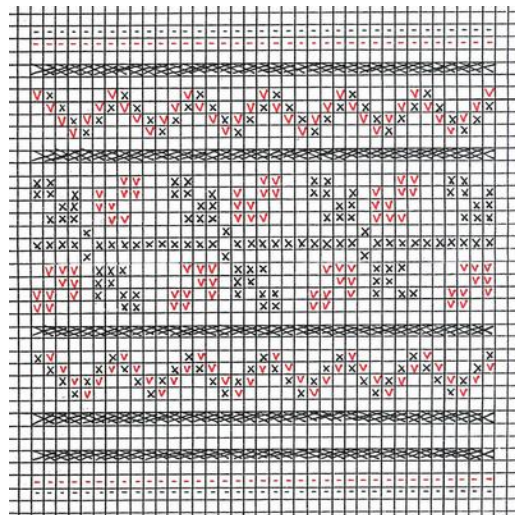
a

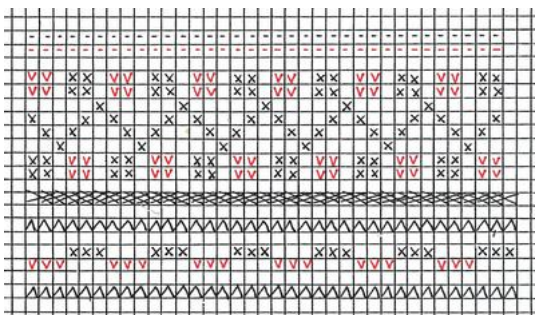
b

c

d

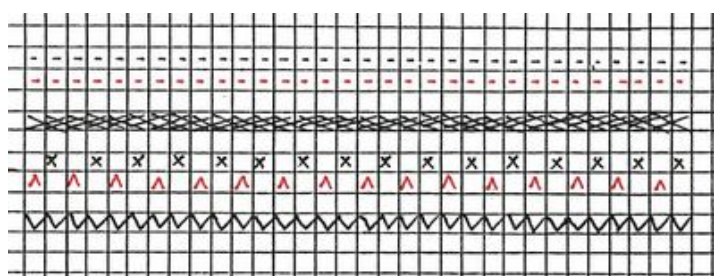
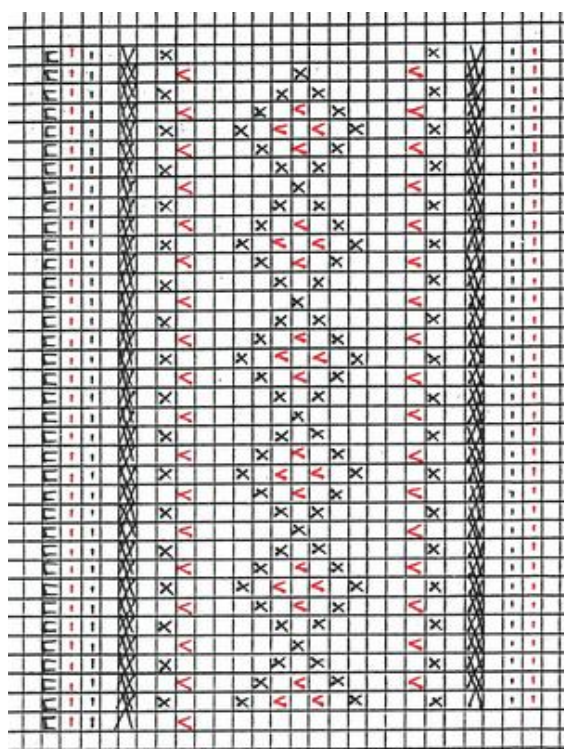
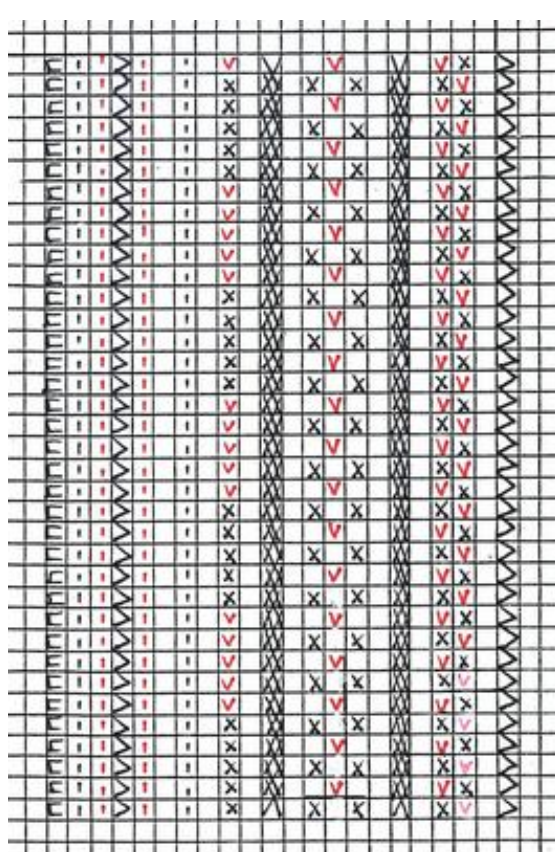
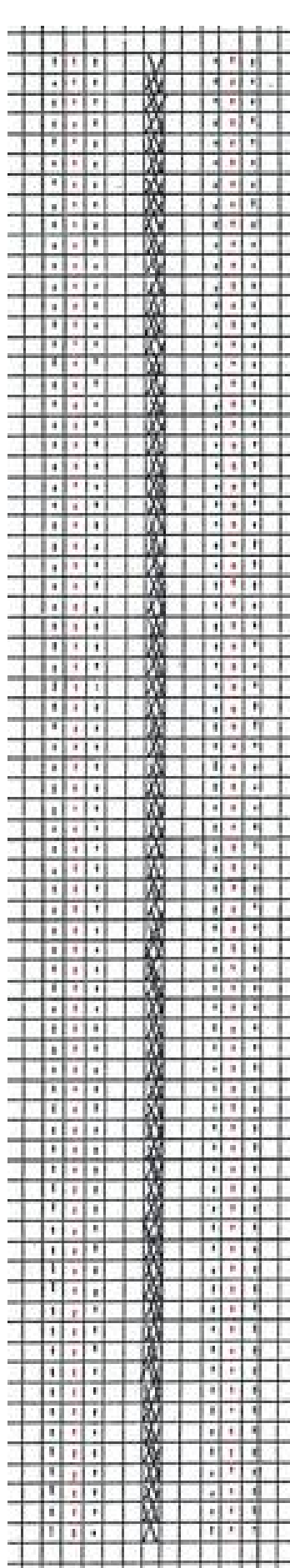

e

Haft na koszuli kobiecej (kat. 56)

- a. przód prawy
- b. przód lewy
- c. kołnierzyk
- d. mankiet
- e. przyramek

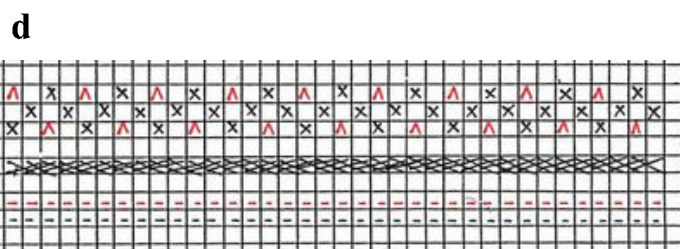
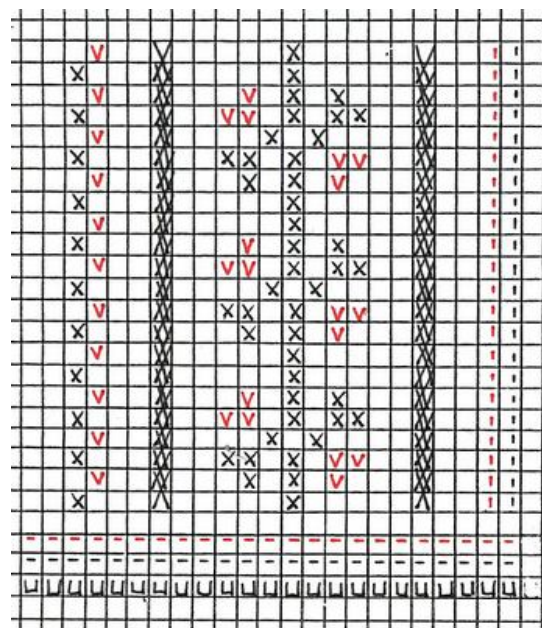
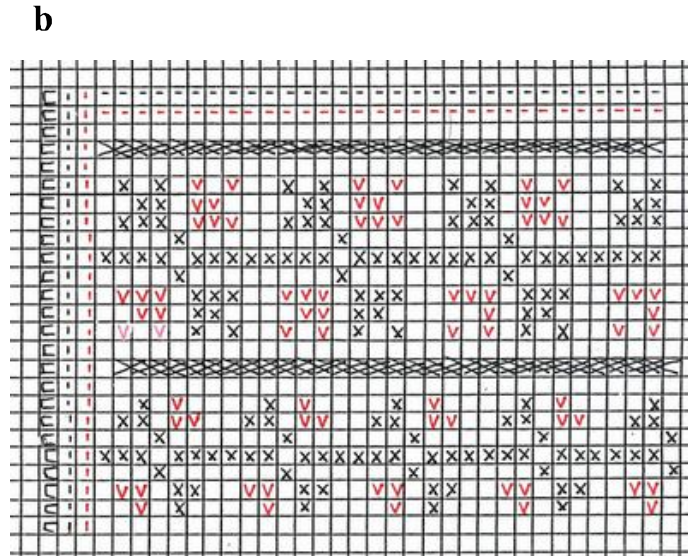
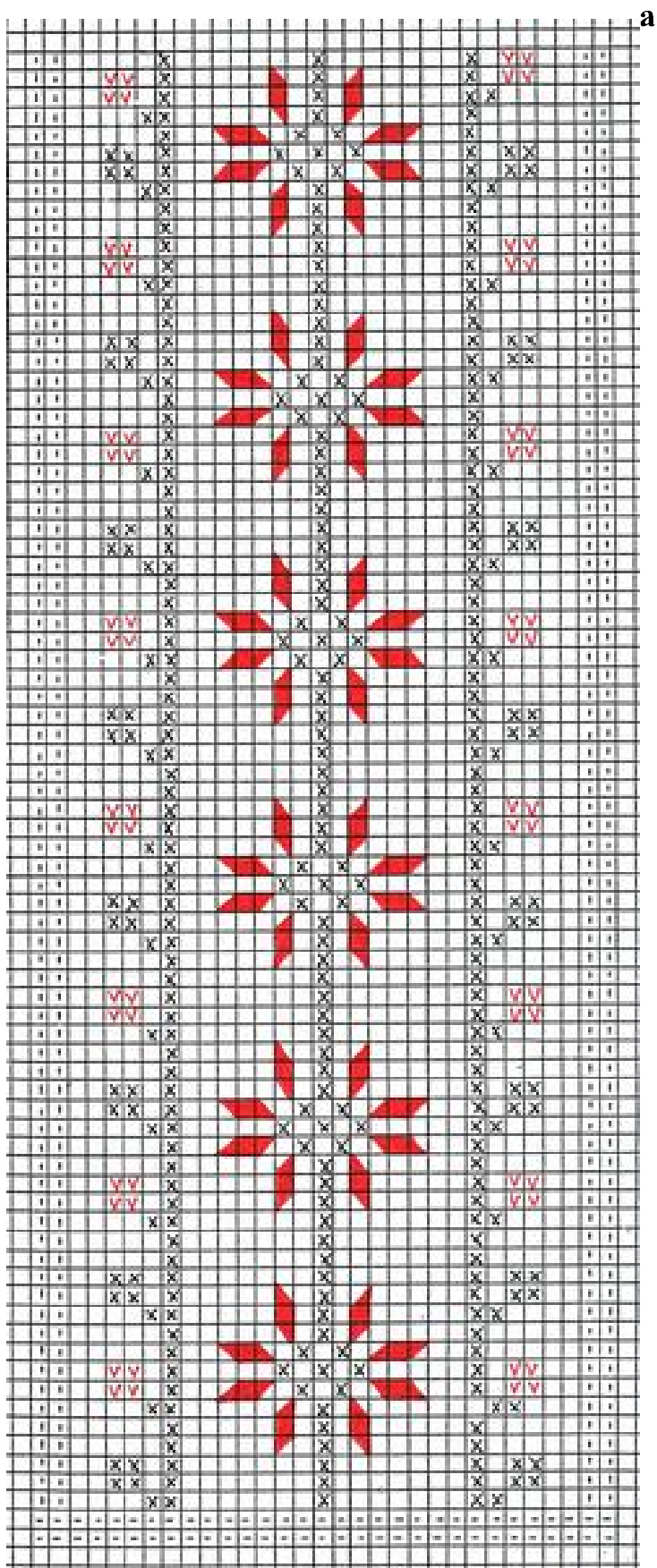
**Haft na koszuli kobiecej
(kat. 58)**

- a. przód
- b. kołnierzyk
- c. mankiet
- d. przyramek

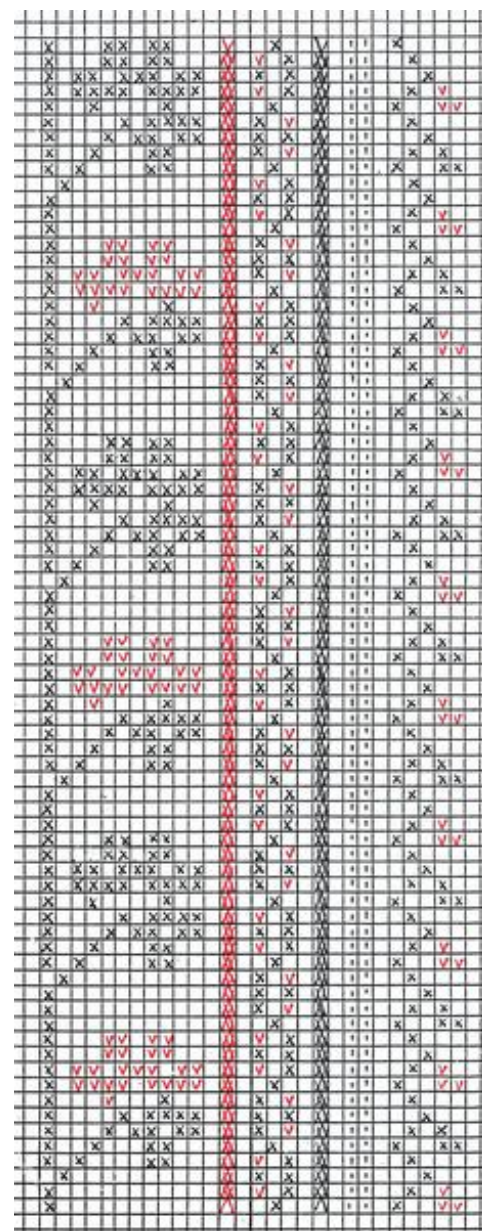
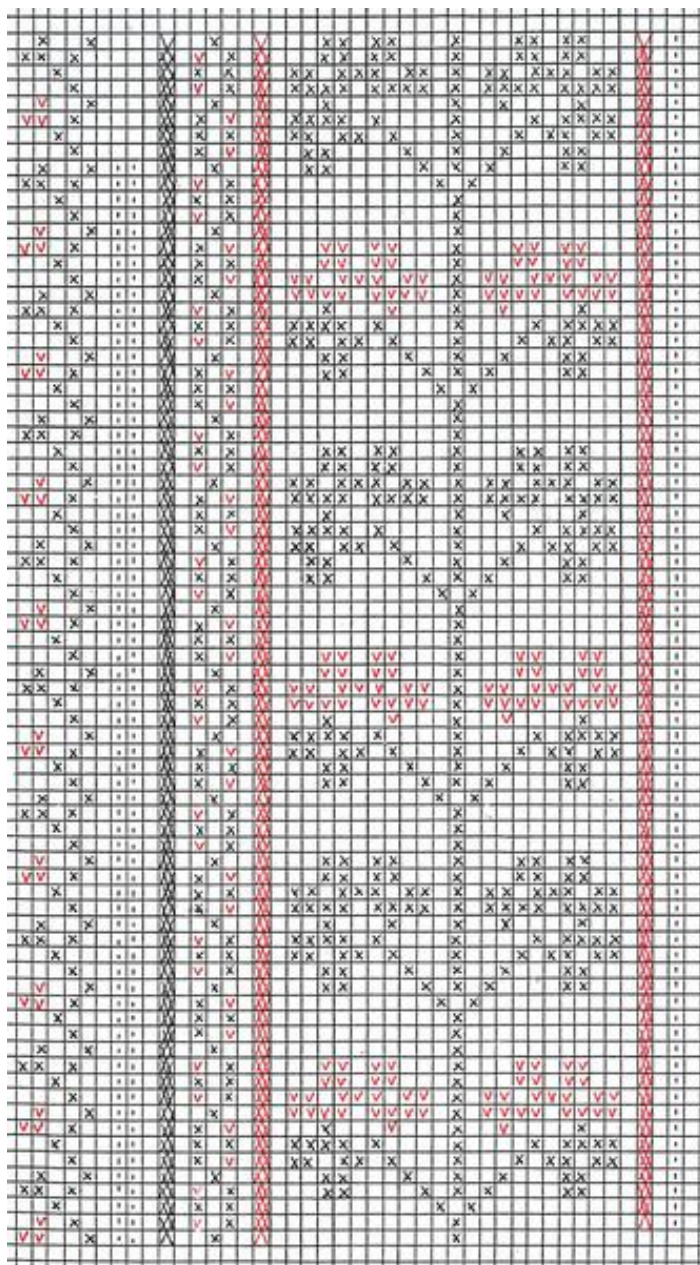
Tabl. VIII

Haft na koszuli męskiej (kat. 69)

a. przód; b. stójka; c. mankiet; d. przyrządek

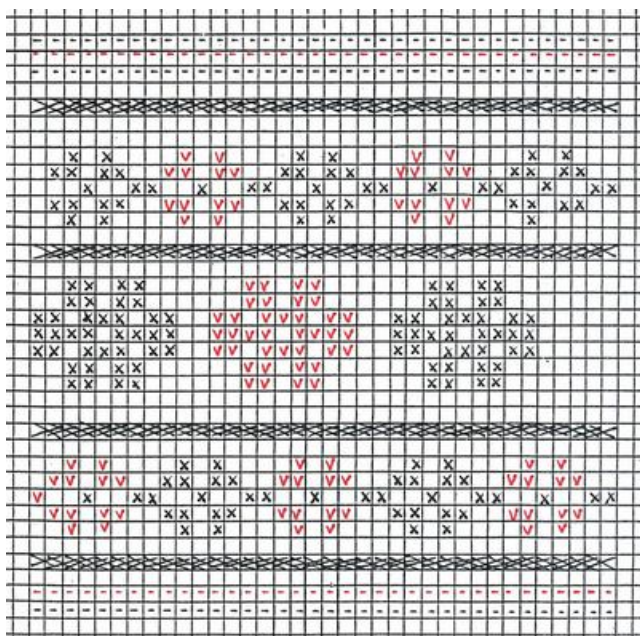

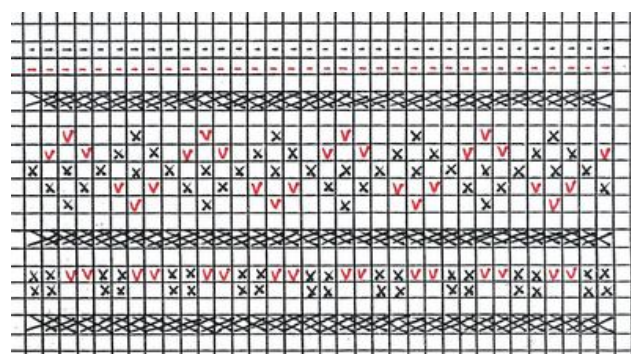
a

b

c

d

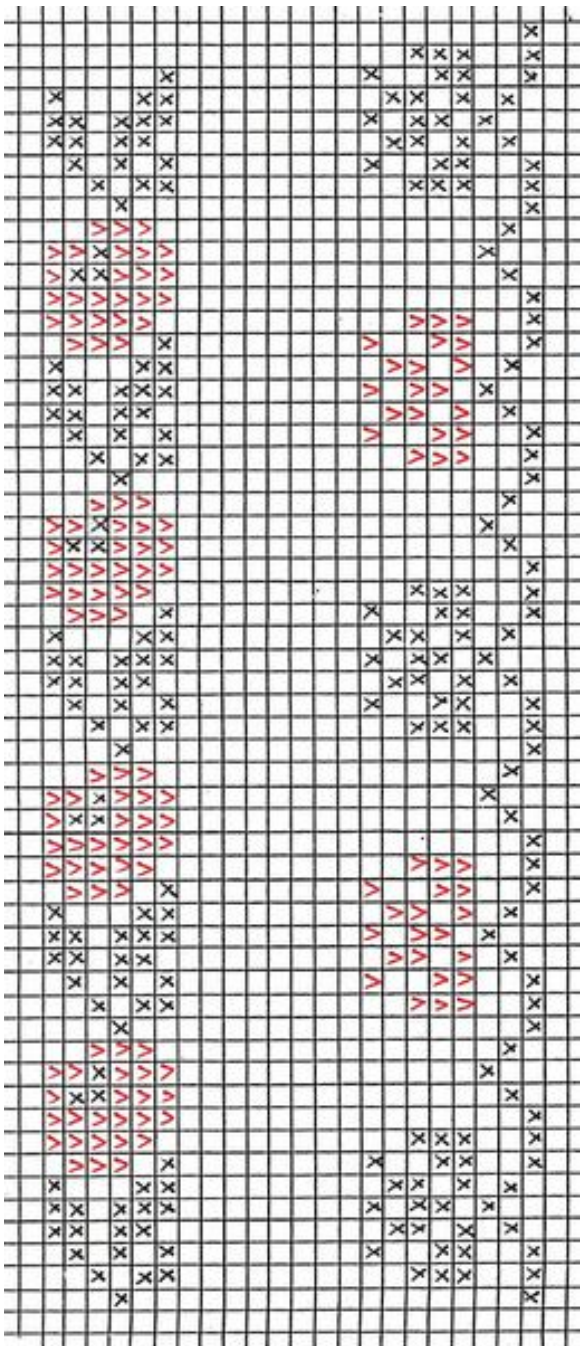
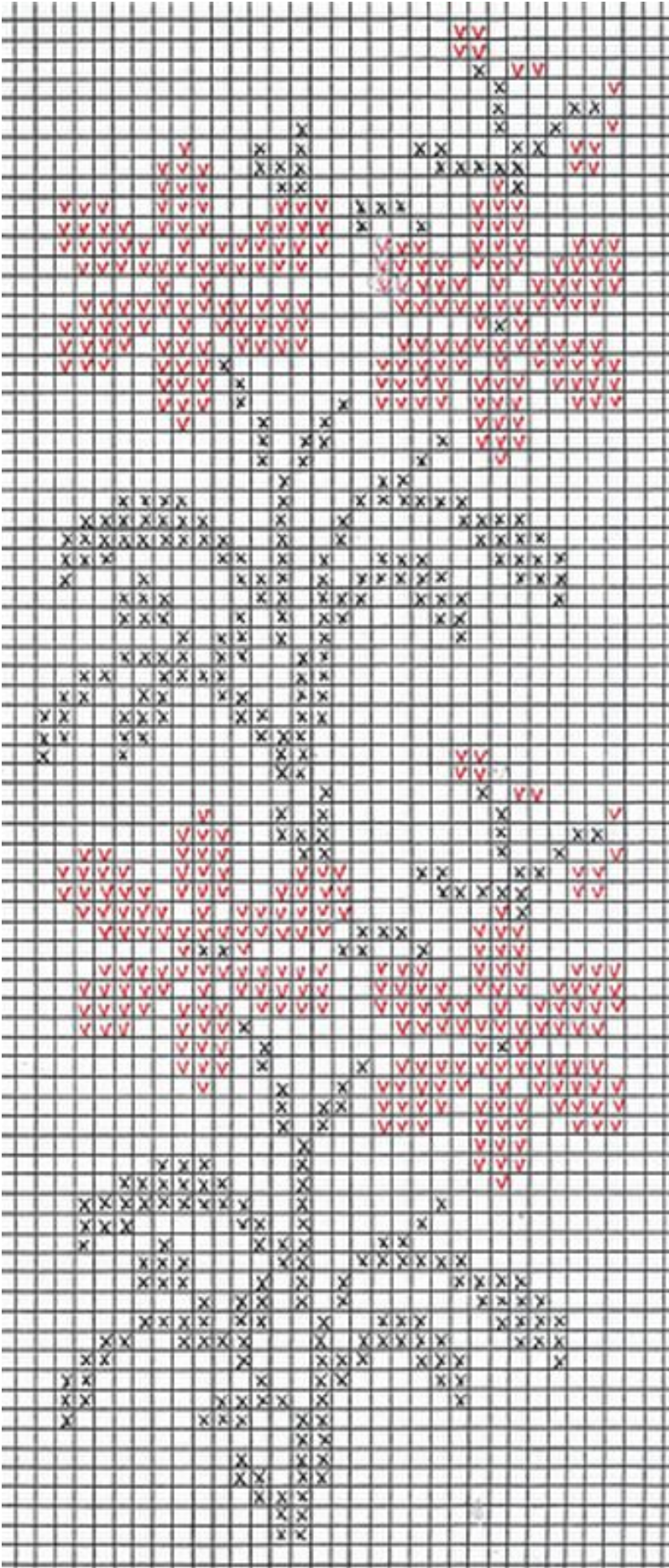

Haft na koszuli męskiej (kat. 72)

- a. przód prawy
- b. przód lewy
- c. mankiet
- d. przyramek

Tabl. X

b

Haft na zapasce (kat. 135)
a. szlak górny
b. szlak dolny

a

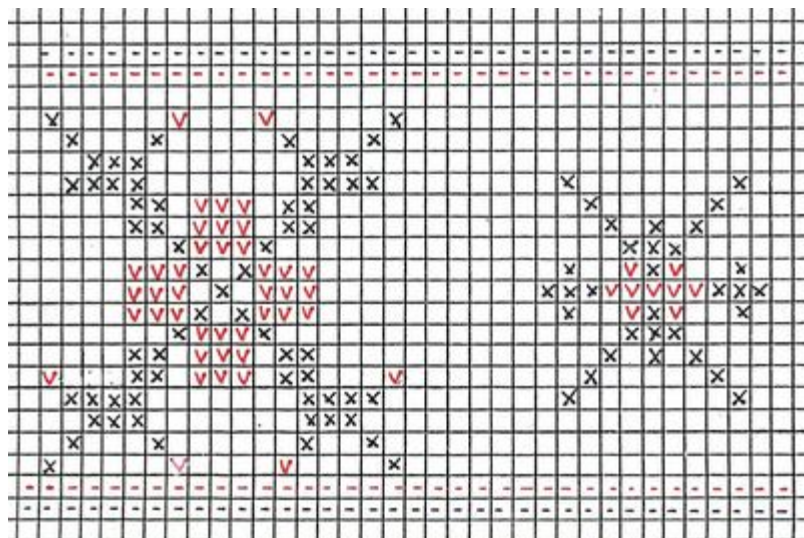
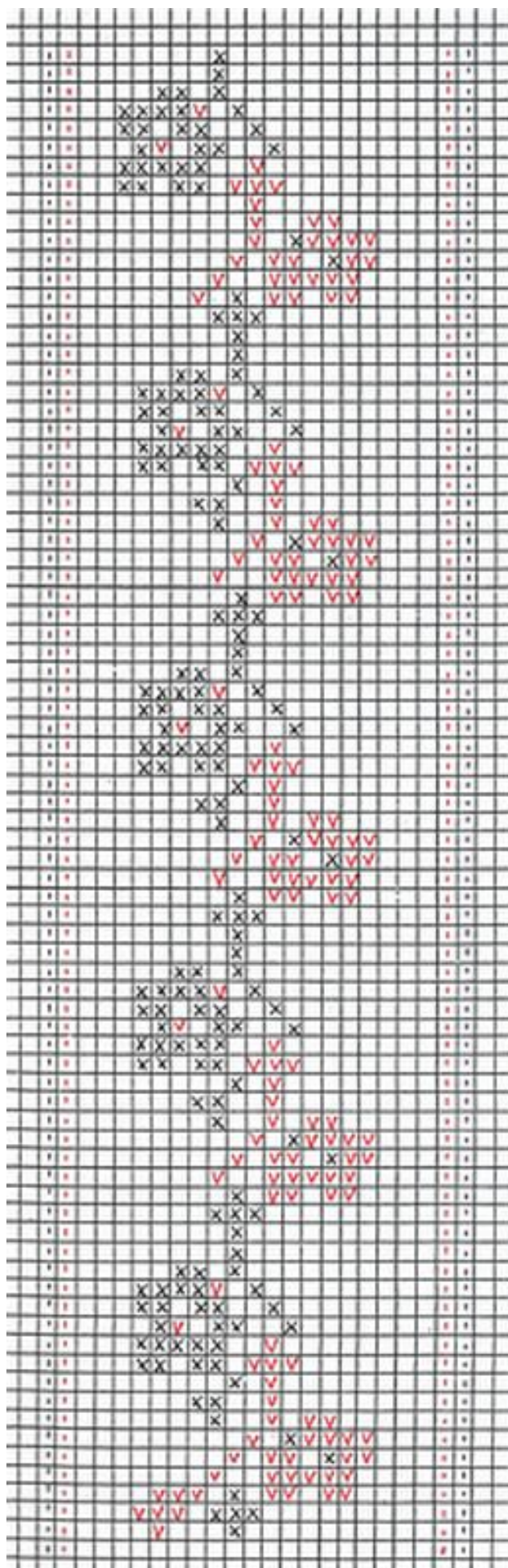
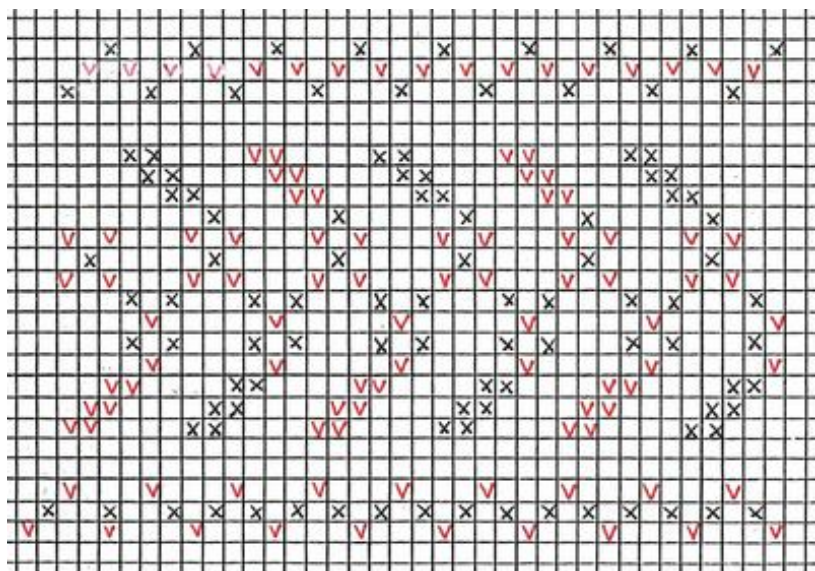
Haft na koszuli męskiej (kat. 140)

- a. przód
- b. mankiet
- c. przyramek

a

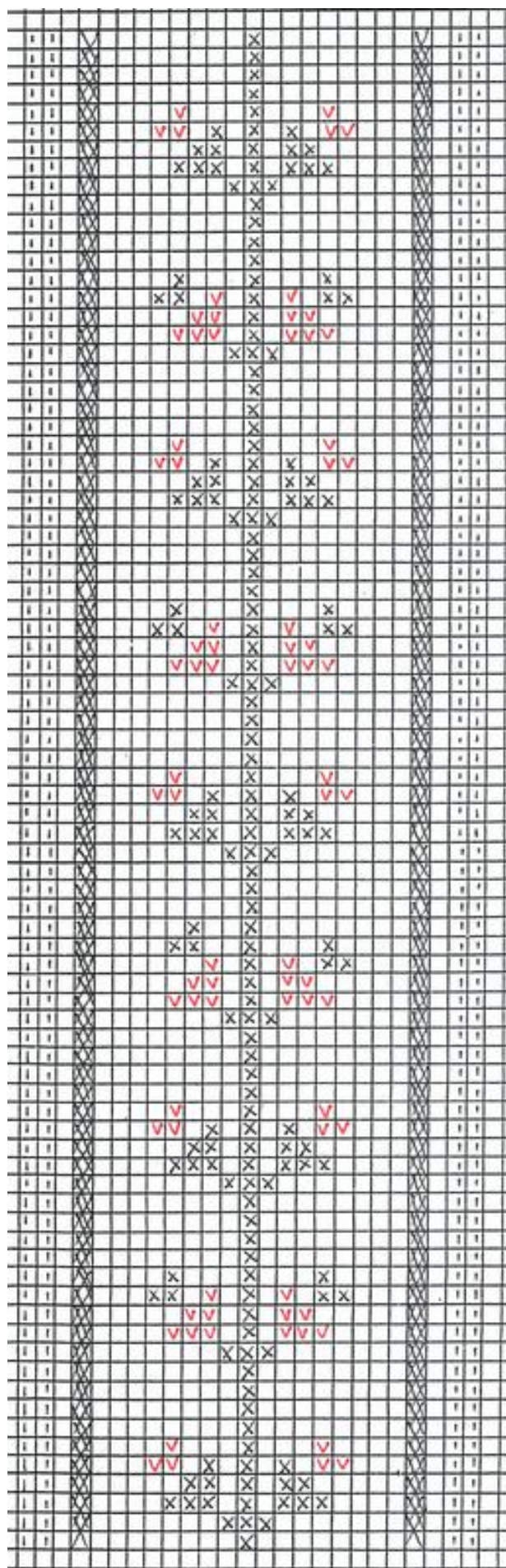
b

c

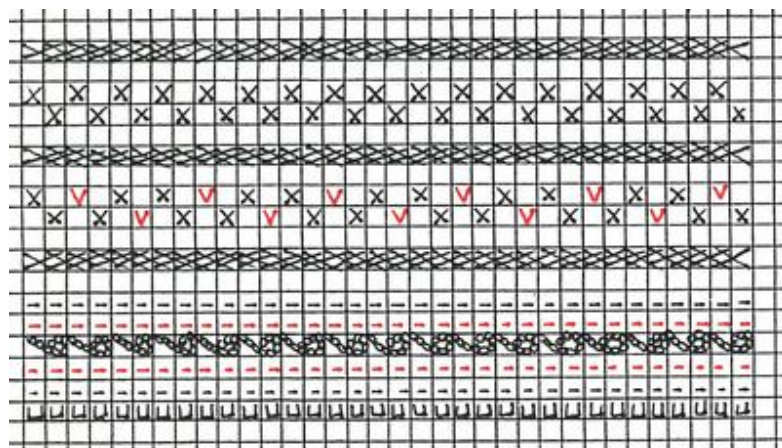

Tabl. XII

a

b

Haft na koszuli kobiecej (kat. 104)

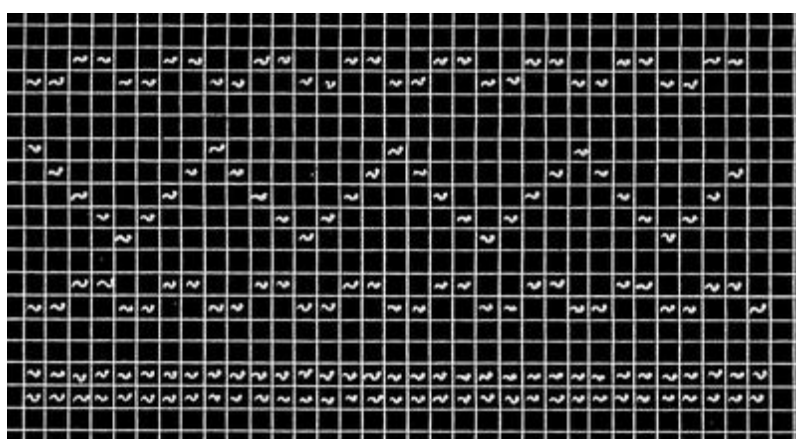
a. przód

b. kołnierzyk

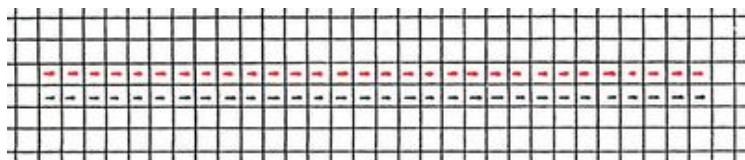
c. mankiet (haft biały)

d. przyrządek

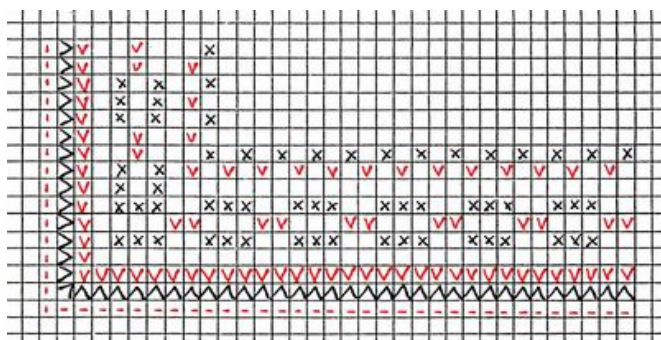
c

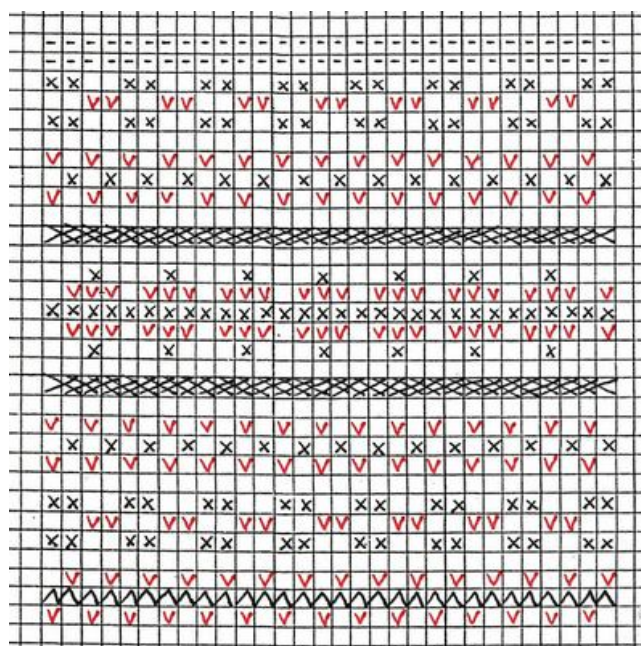
d

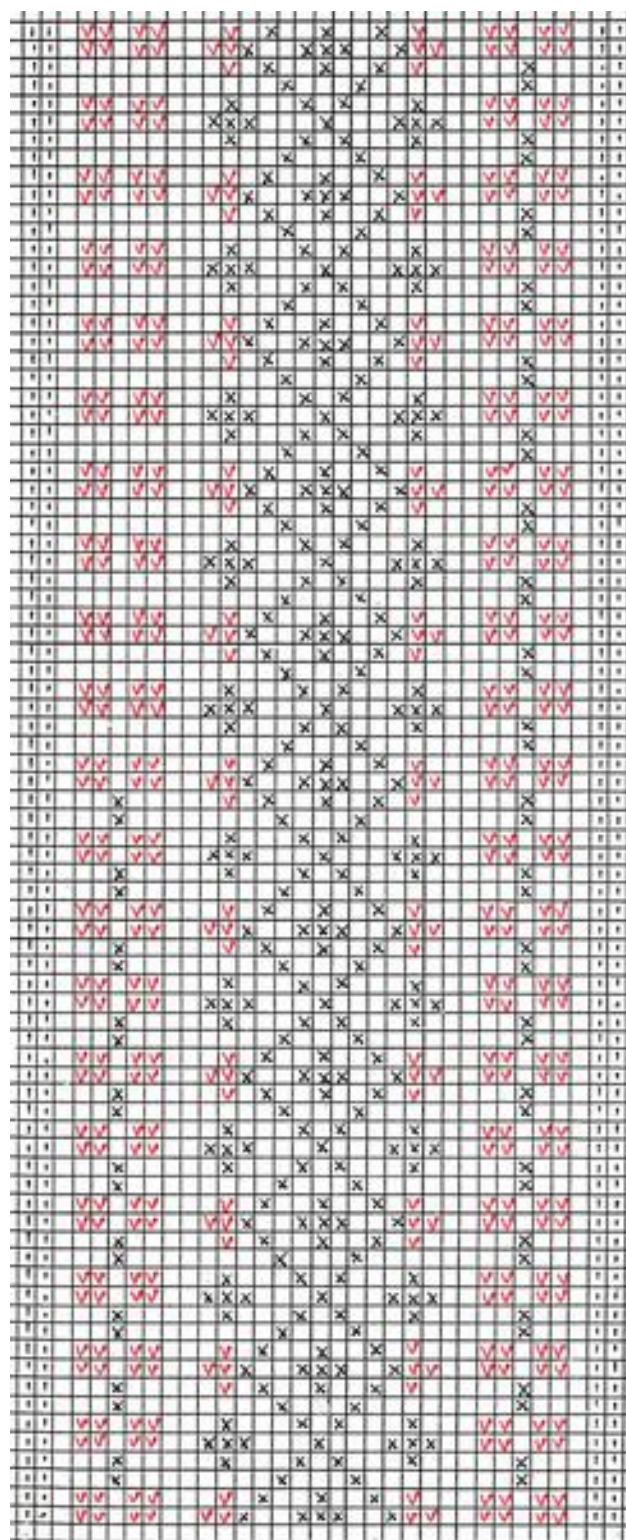

a

b

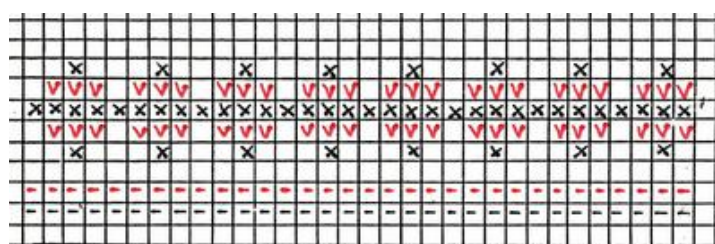

c

Haft na koszuli kobiecej (kat. 109)

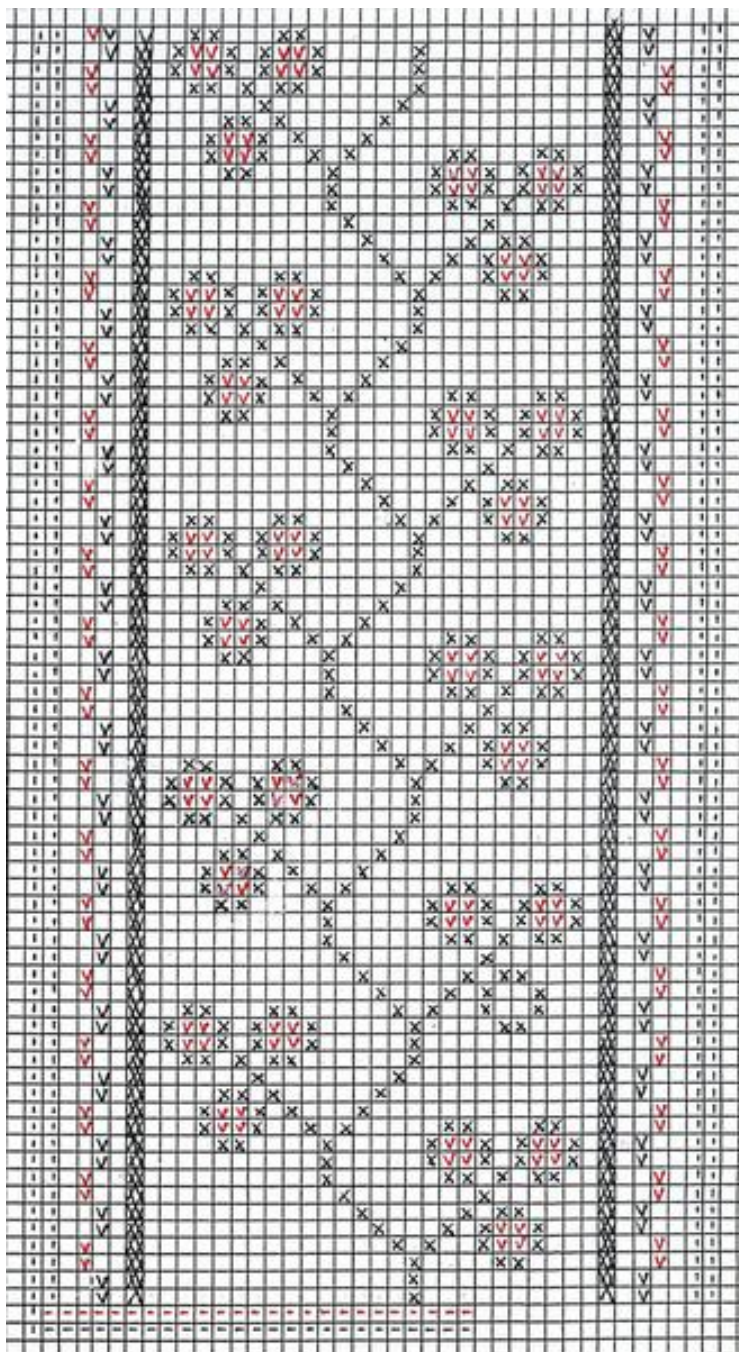
- a. kołnierzyk
- b. mankiet
- c. przód
- d. przyrządek

d

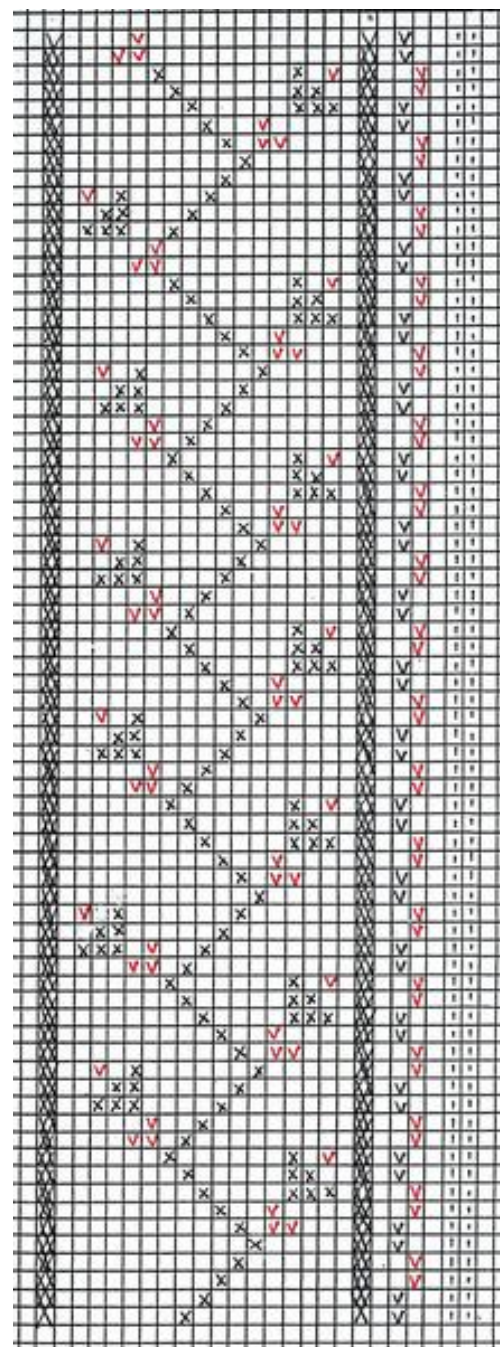

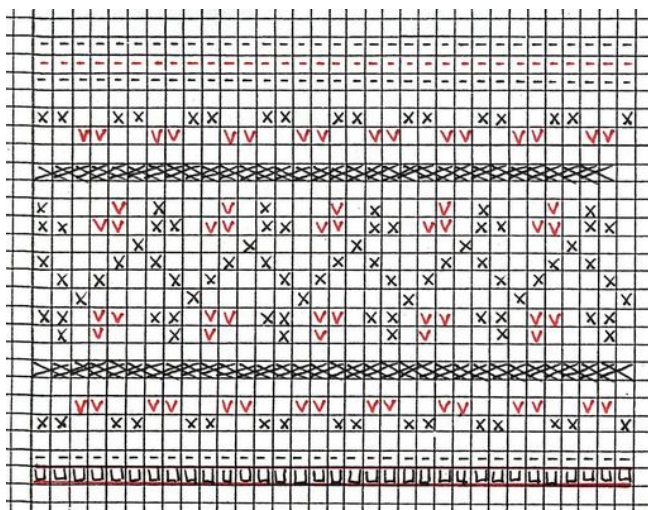
Tabl. XIV

a

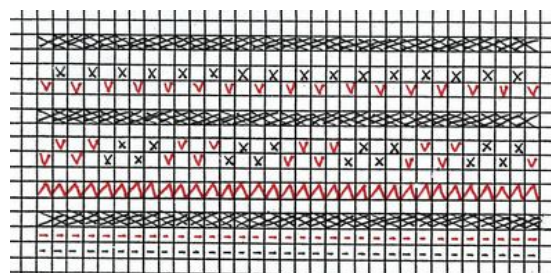

b

c

d

Haft na koszuli kobiecej (kat. 111)

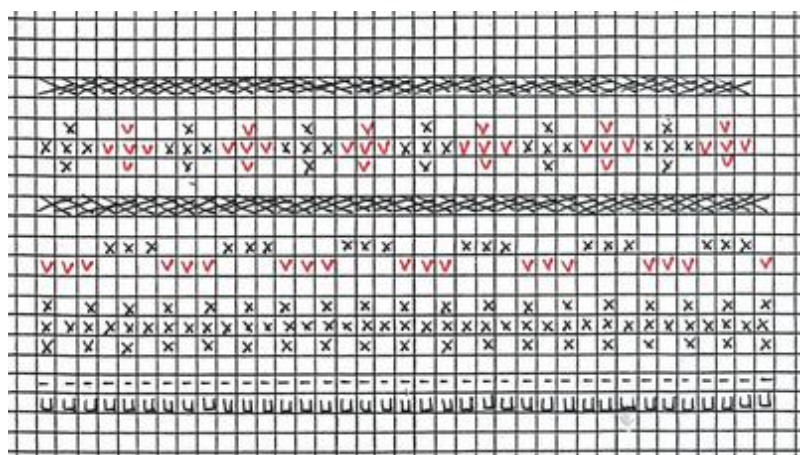
a. przód prawy

b. przód lewy

c. mankiet

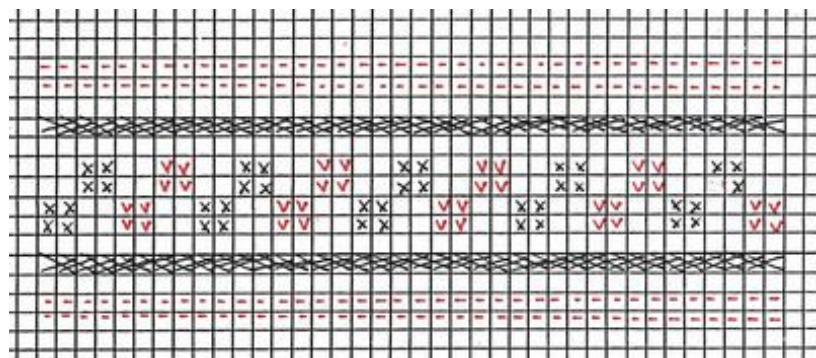
d. przyramek

a

b

Haft na koszuli kobiecej (kat. 113)

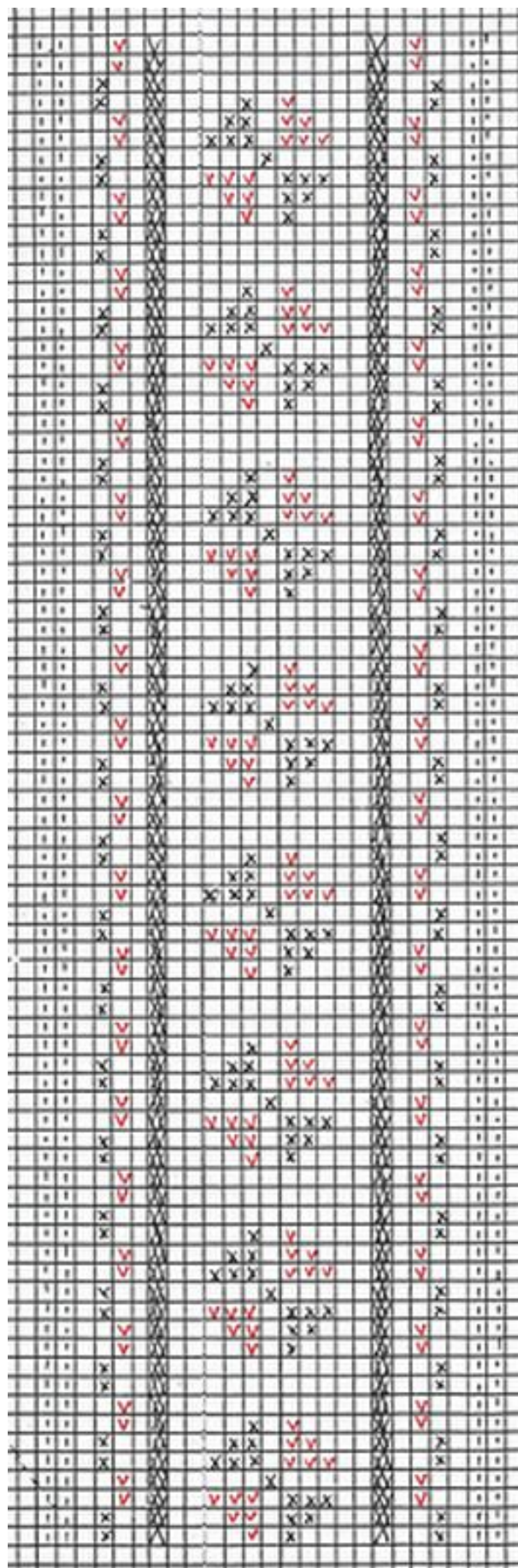
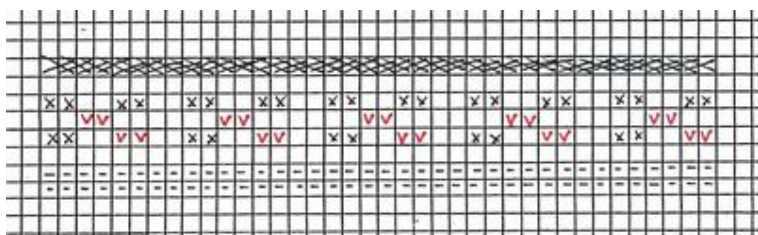
a. kołnierzyk

b. mankiet

c. przyramek

d. przód

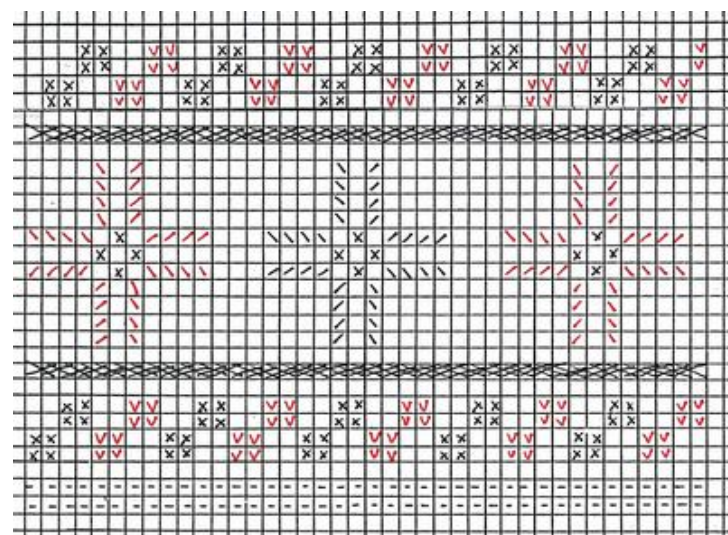
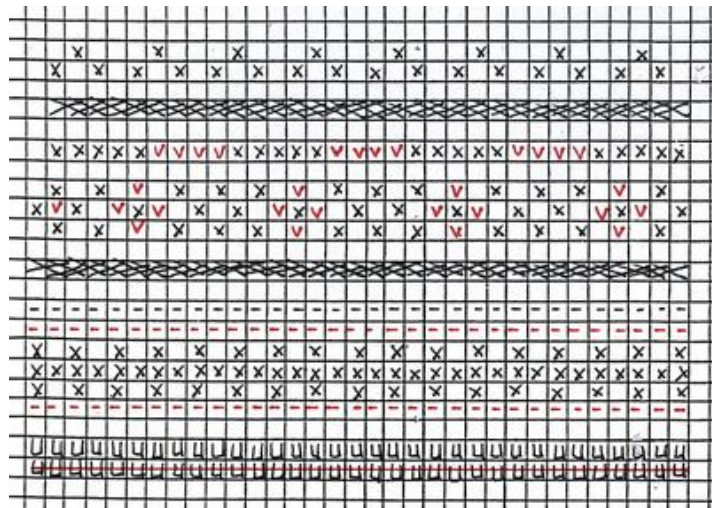
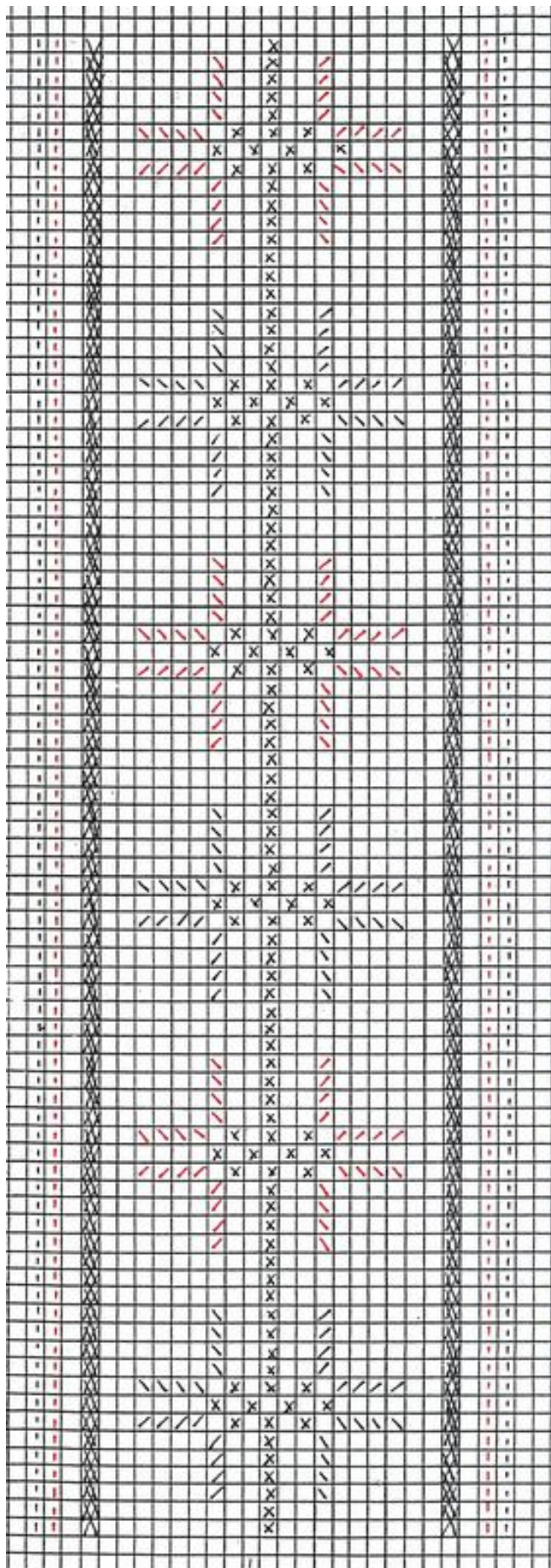
c d

Tabl. XVI

a b

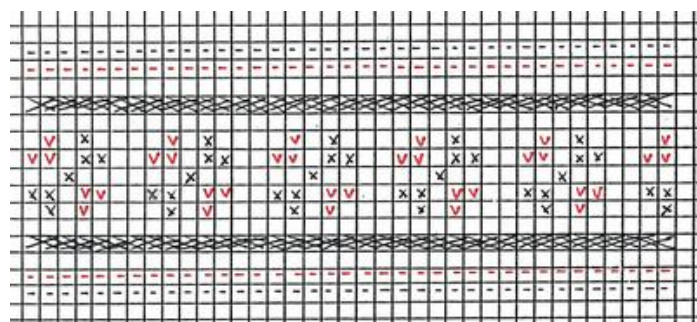

c

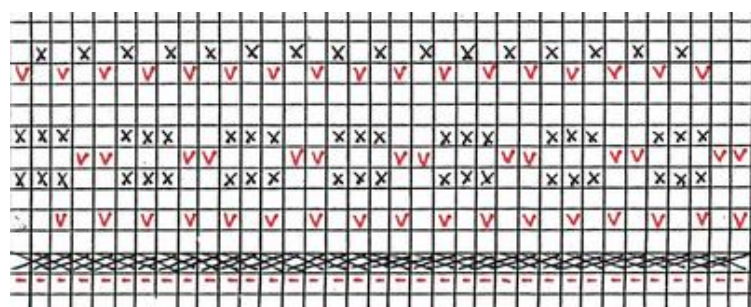
Haft na koszuli kobiecej (kat. 114)

- a. przód
- b. kołnierzyk
- c. rękaw
- d. przyrządek

d

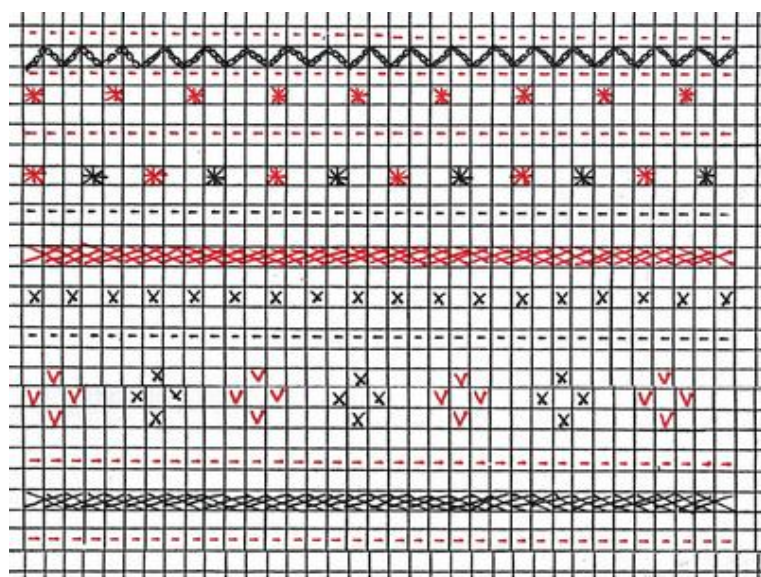

a

b

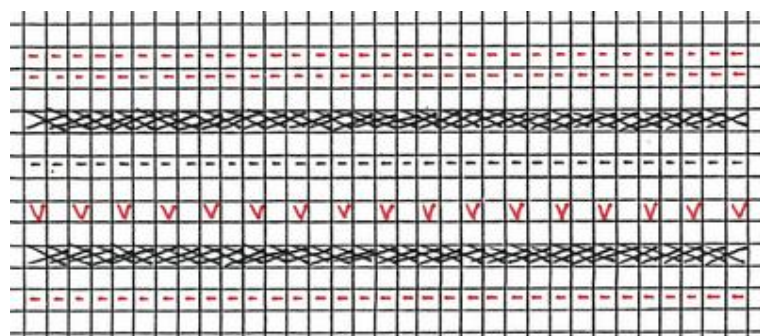
Haft na koszuli męskiej (kat. 127)

a. kołnierzyk

b. mankiet

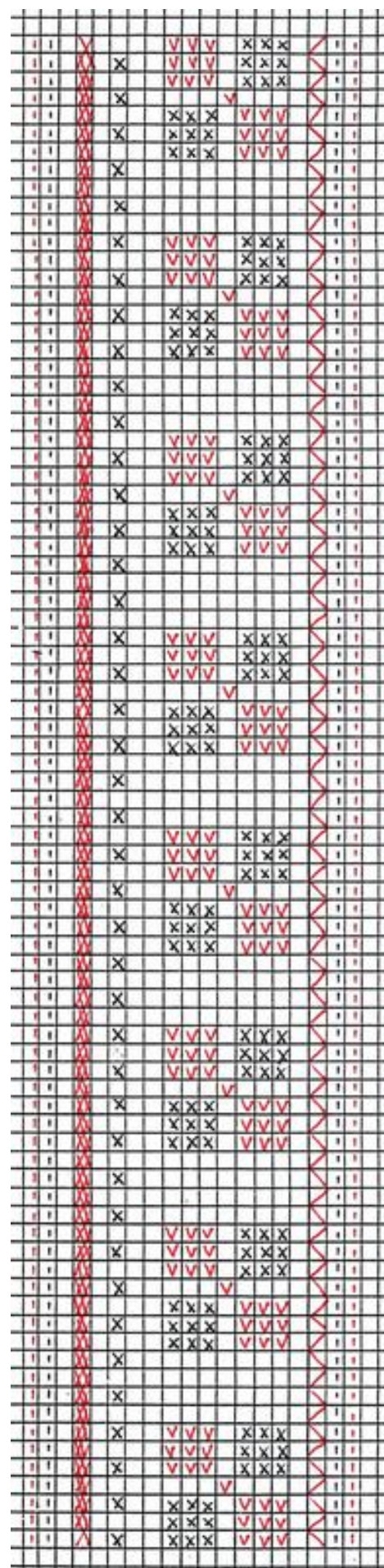
c. przyramek

d. przód

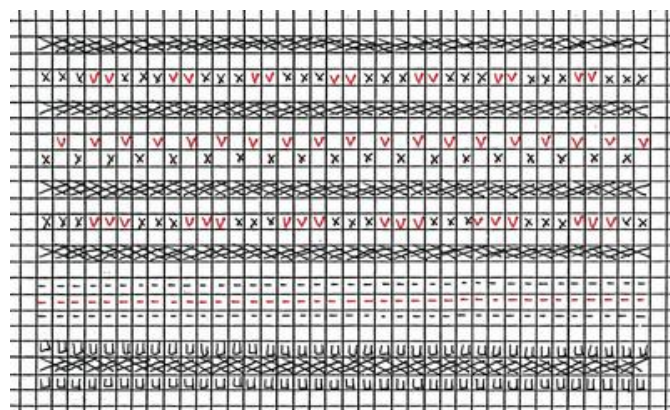
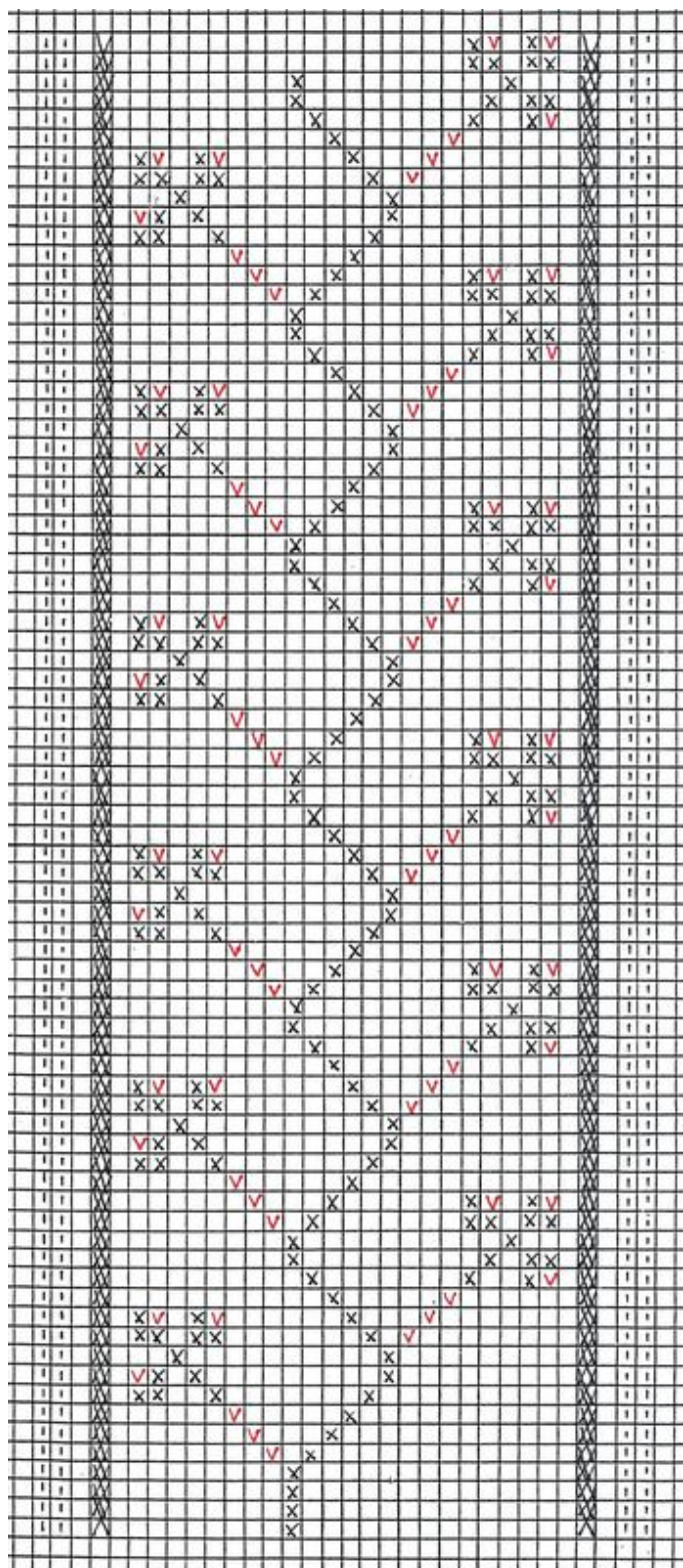
c

d

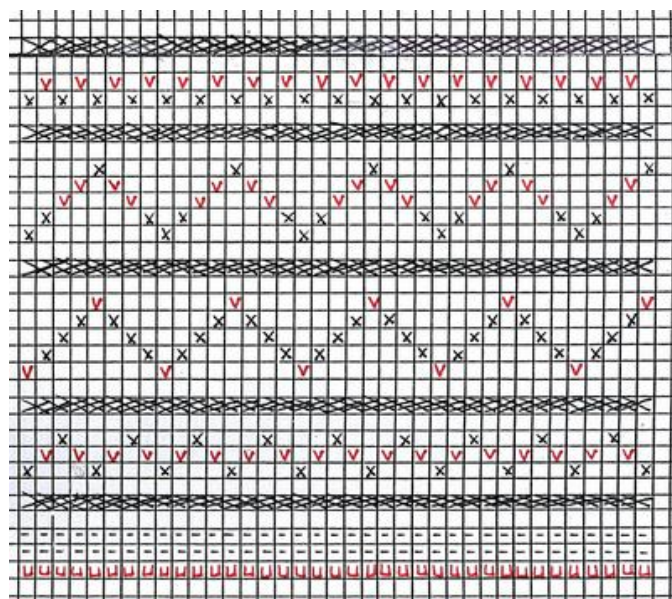

Tabl. XVIII

c

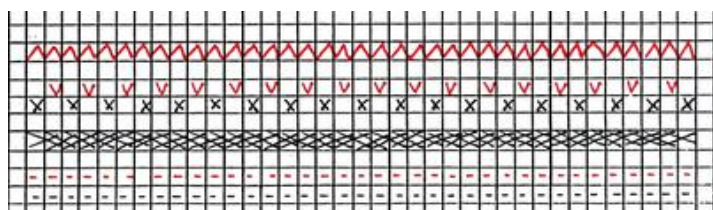
d

Haft na koszuli kobiecej (kat. 128)

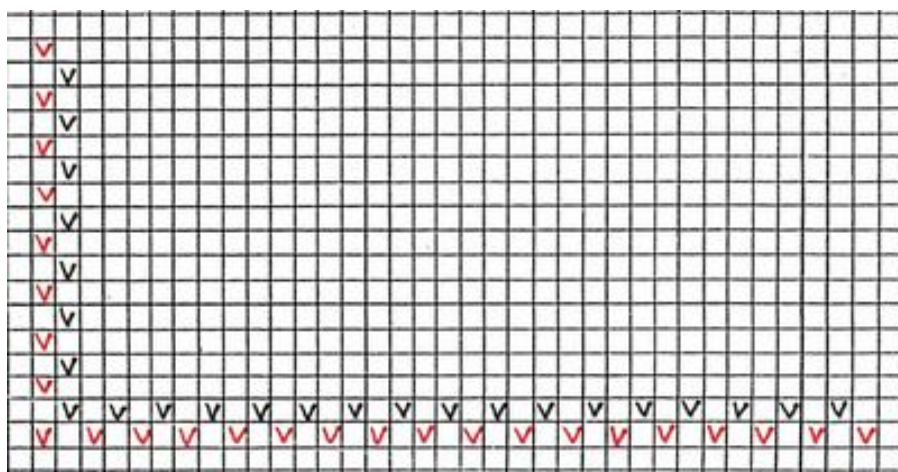
- a. przód
- b. przyrządek
- c. kołnierzyk
- d. mankiet

a

b

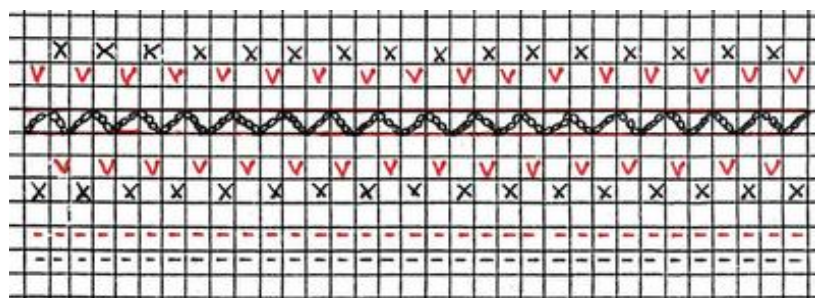

**Haft na koszuli męskiej
(kat. 112)**

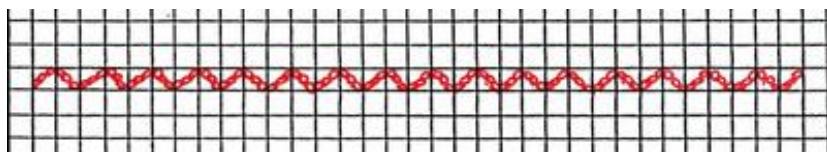
- a. kołnierzyk
- b. mankiet
- c. przyramek

a

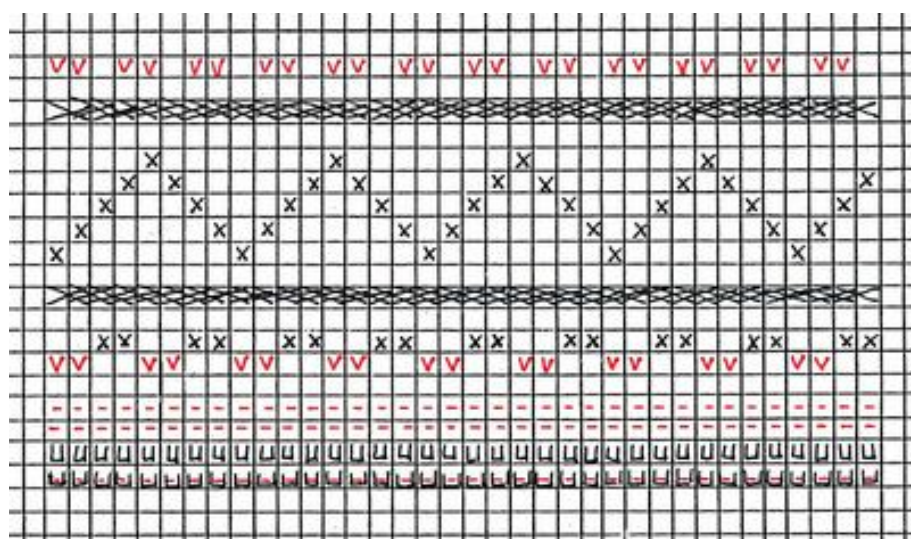

b

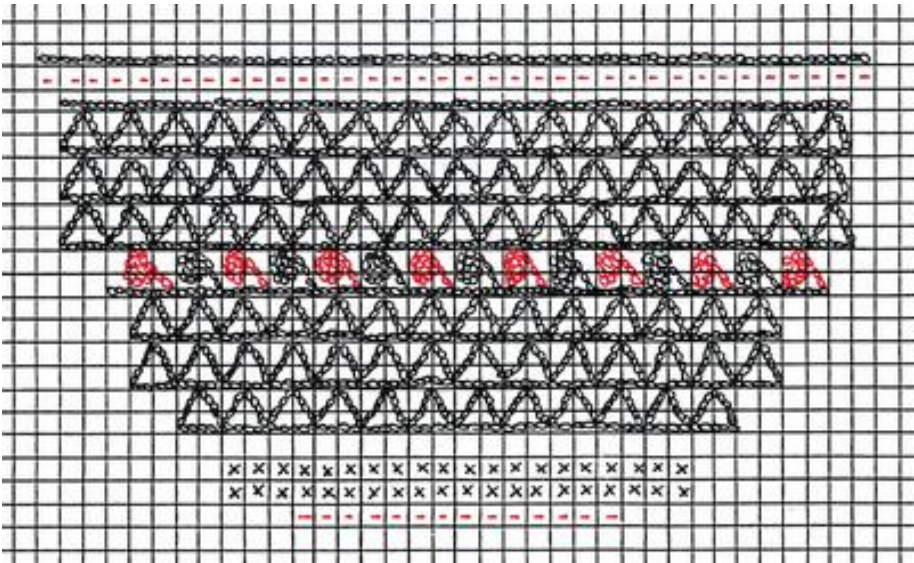
c

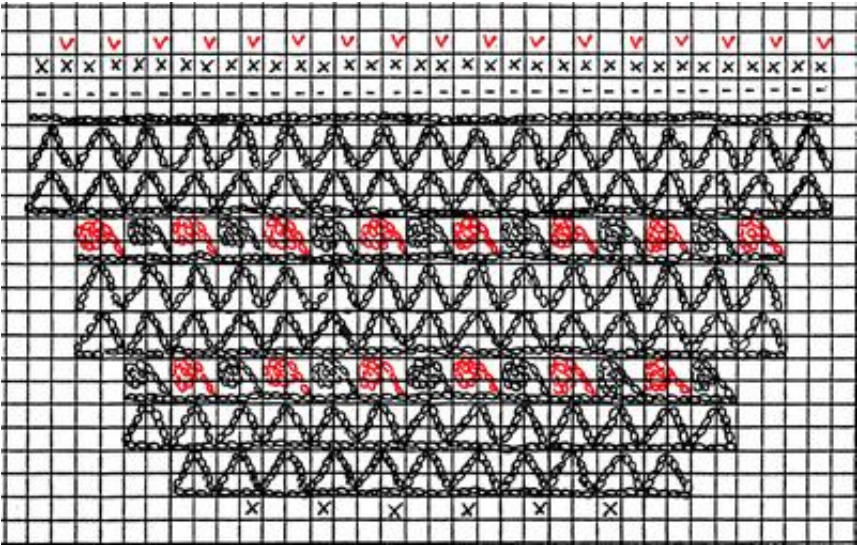
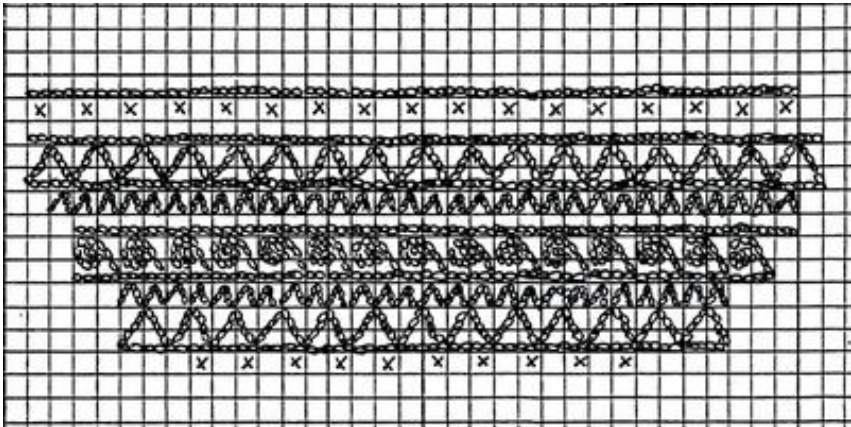
**Mankiet koszuli (kat. 57)
(próbka haftu)**

Tabl. XX

Wzory hafu na czepkach

Katalog elementów stroju w zbiorach Muzeum Zamojskiego w Zamościu

1. MZ/179/E

Podborcze, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania, 1937 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z cienkiego, samodzielowego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami licznymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 56 cm, dł. rękawa 64 cm

2. MZ/180/E

Sąsiadka, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania, 1937 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z grubego, samodzielowego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem i nadolkiem z gorszego gatunkowo samodzielą. Ozdobiona haftami licznymi o układzie pasowym. Na przyramkach i mankietach hafty białe, na kołnierzyku i wzdłuż jednej strony rozcięcia przodów czerwono - czarne. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 80 cm, dł. rękawa 69 cm

3. MZ/186/E

Mokrelipie, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania, 1950 r.

Kaftanik z białego, fabrycznego płótna bawełnianego. Zapinany z przodu na guziki, pod szyją gładko wykończony, z długim prostym rękawem. Pasowany cięciami i zaszewkami do pasa luźny, poniżej lekko rozkloszowany. Przody zdobione pionowymi zaszewkami. Szycie maszynowe.

Dł. kaftanika 46 cm, dł. rękawa 59 cm

4. MZ/187/E

Podborcze, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania, 1950 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z cienkiego, samodzielowego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami licznymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 54 cm, dł. rękawa 62 cm

5. MZ/191/E

pow. zamojski, zakup od Jana Świeżego, 1950 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym z samodzielowego płótna lnianego, z kołnierzykiem - stójką. Ozdobiona na przyramkach, mankietach i wzdłuż jednej strony rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami licznymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 80 cm, dł. rękawa 57 cm.

6. MZ/193/E

Sąsiadka, pow. zamojski, zakup, 1939

Płótnianka (parcianka, parcionka) o kroju poncho podłużnego, z niewielkim kołnierzykiem - stójką i długimi prostymi rękawami. Część wierzchnia płótnianki z samodzielowego płótna lnianego o splocie skośnym, spodnia z gorszego gatunkowo lnianego samodzielą o splocie płóciennym. Szycie ręczne. Dł. 120 cm.

7. MZ/197/E

Mokrelipie, pow. zamojski, zakup od Agnieszki Koziół, 1936 r.

Kaftanik z wełnianej tkaniny fabrycznej w kolorze granatowym, podszyty szaroniebieską podszewką. Zapinany asymetrycznie na lewym boku (od spodu guziki, w części wierzchniej zatrzaski), pod szyją wykończony stójką, z długim prostym rękawem wszytym z główką. Pasowany cięciami i zaszewkami do pasa luźny, poniżej rozkloszowany, ozdobiony na przedzie lamowaniem białą taśmą i zaszewkami. Szycie maszynowe.

Dł. kaftanika 50 cm, dł. rękawa 59 cm.

8. MZ/198/E

Podlesie, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Gorset z czarnego aksamitu, podszyty szarym płótnem, sznurowany tasiemką przewlekaną przez metalowe zaczepy. Dopasowany do figury, pod szyją i pachami ma głębokie, półokrągłe podcięcia, dół wykończony półokrągłymi, lekko zachodzącymi na siebie kaletkami. Krawędzie gorsetu, brzegi kaletek, przody, podkrój pod szyją i pachami ozdobione przez naszyte białoróżowych i zielonych tasiemek, metalowych galonów oraz drobnych koralików tudzież cekinów. Szycie ręczne i maszynowe. Dł. 47 cm

9. MZ/203/E

Zaburze, pow. zamojski, zakup od Anny Chwiejdzianki, 1937 r.

Chusta naramienna z tybetu. Pole środkowe koloru makowego, wzdłuż wszystkich boków wąski pas gładkiej bordiury w tym samym kolorze oraz pleciana siatka i frędzle. W centralnej części pola środkowego drobne, rozłożone rytmicznie motywy, na pozostałej części duże ornamenty (palmeta, owoc migdała uzupełnione ornamentami roślinnymi) najbardziej rozbudowane na narożnikach chusty. Wyrób fabryczny.

Dł. 154 cm, szer. 154 cm.

10. MZ/205/E

Zaburze, pow. zamojski, zakup od Marii Bartnikówny, 1937 r.

Chusta naramienna z tybetu. Pole środkowe koloru czerwonego, wzdłuż wszystkich boków wąski pas gładkiej bordiury w tym samym kolorze oraz pleciana siatka i frędzle. Centralna część pola środkowego gładka, na pozostałej duże ornamenty tzw. tureckie uzupełnione motywami kwiatowymi i roślinnymi najbardziej rozbudowane na narożnikach chusty. Wyrób fabryczny.

Dł. 160 cm, szer. 160 cm.

11. MZ/206/E

Zaburze, pow. zamojski, zakup od Marii Bartnikówny, 1937 r.

Chustka z tybetu. Pole środkowe koloru kremowego, wzdłuż wszystkich boków wąski pas gładkiej bordiury w tym samym kolorze. W centralnej części pola środkowego drobne motywy kwiatowe, na pozostałej większe ornamenty kwiatowe zakomponowane w niewielkie kompozycje najbardziej rozbudowane na narożach chustki. Wyrób fabryczny. Dł. 80 cm, szer. 80 cm.

12. MZ/212/E

Stary Zamość, pow. zamojski, dar M. Świst, 1937 r.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 4 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki. Dł. 100 cm, szer. 10 cm

13. MZ/214/E

Sąsiadka, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania, 1937 r.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 3 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki. Dł. 100 cm, szer. 10 cm

14. MZ/218/E

Sąsiadka, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Torba (kalita) ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Ma kształt podkowy (odwróconej zaokrągloną stroną ku dołowi), z wierzchu worek torby przysłania lekko wypukła kłapa. Zamocowana na długim rzemiennym pasku. Dł. torby 30 cm, szer. torby 32 cm

15. MZ/219/E

Mokrelipie, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Korale z koralu naturalnego i tworzywa je imitującego (laka) w kolorze czerwonym. Naszyjnik składa się z 6 sznurków, paciorki kuliste, lekko spłaszczone po bokach mniej więcej tej samej wielkości. Waga 93 g.

16. MZ/222/E

pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Płótnianka (parciana, parcionka) o kroju poncho podłużnego, z niewielkim kołnierzykiem - stójką, długimi prostymi rękawami, wpuszczaną kieszenią na prawym boku. Część wierzchnia płótnianki z samodziałowego płótna lnianego o splocie skośnym, spodnia z gorszego gatunkowo lnianego samodziału o splocie płóciennym. Szycie ręczne. Dł. 125 cm

17. MZ/223/E

pow. zamojski, dar M. Świst, 1930 r.

Kamizelka męska z granatowego sukna fabrycznego, podszyta cienką tkaniną fabryczną w wąskie paski. Zapinana z przodu, pod szyją wykończona małym wykładanym kołnierzykiem. Szycie ręczne. Dł. 52 cm

18. MZ/225/E

pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Magierka (ślachmyca, pończosznicza) o kształcie walcowatym z kremowej, lekko folowanej dzianiny ręcznej, ozdobiona na otoku drobnymi wzorami geometrycznymi w kolorze granatowym i czerwonym. Wys. 9 cm, średnica 18 cm.

19. MZ/226/E

Deszkowice, pow. zamojski, dar Pomarańskiego, 1939 r.

Magierka (ślachmyca, pończosznicza) o kształcie walcowatym z kremowej, lekko folowanej dzianiny ręcznej, ozdobiona na otoku i denku drobnymi wzorami geometrycznymi w kolorze granatowym i czerwonym. wys. 8 cm, średnica 18 cm

20. MZ/227/E

Wisłowiec, pow. zamojski, dar Stanisława Przybyłowicza, brak roku pozyskania.

Magierka (ślachmyca, pończosznicza) o kształcie walcowatym z kremowej, lekko folowanej dzianiny ręcznej, ozdobiona na otoku i denku drobnymi wzorami geometrycznymi w kolorze granatowym i czerwonym. wys. 8 cm, średnica 19 cm

21. MZ/229/E

Wieląca, pow. zamojski, dar Stanisława Przybyłowicza, brak roku pozyskania

Magierka (ślachmyca, pończosznicza) o kształcie walcowatym z szarobiałej, lekko folowanej dzianiny ręcznej, ozdobiona na otoku i denku drobnymi wzorami geometrycznymi w kolorze granatowym i czerwonym. wys. 10 cm, średnica 18 cm

22. MZ/230/E

Adamów, pow. zamojski, dar miejscowego proboszcza, brak roku pozyskania.

Magierka (ślachmyca, pończosznicza) o kształcie grzyba (otok węższy, denko szersze) z białą żółtą, lekko folowanej dzianiny ręcznej, ozdobiona na otoku i denku drobnymi wzorami geometrycznymi w kolorze granatowym. wys. 11 cm, średnica 21 cm

23. MZ/231/E

Sąsiadka, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Magierka (ślachmyca, pończosznicza) o kształcie walcowatym z kremowej, lekko folowanej dzianiny ręcznej, ozdobiona na otoku i denku drobnymi wzorami geometrycznymi w kolorze granatowym i czerwonym. wys. 7 cm, średnica 17 cm

24. MZ/232/E

Wieląca, pow. zamojski, dar Halickiej, brak roku pozyskania

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (chamelka, oberek) składające się z dwóch obręczy. Na jednej z nich rozpięto fragment chustki tybetowej (tło czerwone, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne. Dł. 32 cm.

25. MZ/234/E

Sąsiadka, pow. zamojski, dar Białkovej, brak roku pozyskania

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej (tło bordowe, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne. Dł. 27 cm

26. MZ/235/E

Sąsiadka, pow. zamojski, dar Pietrznikowej, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej (tło czerwone, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe - dominuje motyw róży). Szycie ręczne.

Dł. 27 cm.

27. MZ/237/E

Mokrelipie, pow. zamojski, dar Michalika, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej (tło bordowe, a na nim wielokolorowe drobne kwiatki). Szycie ręczne.

Dł. 27 cm.

28. MZ/238/E

Gorajec, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania od Katarzyny Roczeń, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej (tło czarne, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe - dominuje motyw róży). Szycie ręczne.

Dł. 20 cm.

29. MZ/239/E

Gorajec, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania od Katarzyny Roczeń, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło czerwone, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne.

Dł. 14,5 cm.

30. MZ/240/E

Sąsiadka, pow. zamojski, dar Marii Wyłupek, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki płóciennej (tło bordowe, a na nim wielokolorowe półkola, owoce, motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne.

Dł. 30 cm.

31. MZ/241/E

Sąsiadka, pow. zamojski, dar Agnieszki Basiak, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło bordowe, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe - dominuje motyw róży i roślinne). Szycie ręczne. Dł. 30 cm.

32. MZ/242/E

Mokrelipie, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania od T. Michaluk, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obrę-

czy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło czerwone, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne.

Dł. 30 cm.

33. MZ/243/E

Gorajec, pow. zamojski, dar Katarzyny Roczeń, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło czerwone, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne.

Dł. 28 cm.

34. MZ/251/E

Sąsiadka, pow. zamojski, dar Wybrańcowej, 1934 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym z drobnymi motywami czerwonymi. Wyrób ręczny.

Dł. 16 cm, szer. 10 cm.

35. MZ/252/E

Mokrelipie, pow. zamojski, brak formy pozyskania od Katarzyny Łapińskiej, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 14 cm, szer. 5 cm.

36. MZ/253/E

Mokrelipie, pow. zamojski, dar Katarzyny Łapińskiej, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpięty na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt owalny, w części dolnej zdobi go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 9 cm, szer. 6 cm.

37. MZ/257/E

Mokrelipie, pow. zamojski, dar Katarzyny Łapińskiej, brak roku pozyskania

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny. Dł. 11 cm, szer. 9 cm.

38. MZ/255/E

Mokrelipie, pow. zamojski, dar Katarzyny Łapińskiej, brak roku pozyskania

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 10 cm, szer. 12 cm.

39. MZ/256/E

Mokrelipie, pow. zamojski, dar Tadeusza Michaluka, 1939 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpięty na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt owalny, w części dolnej zdoł go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 7 cm, szer. 9 cm.

40. MZ/257/E

Mokrelipie, pow. zamojski, brak danych co do formy pozyskania od Marianny Ruško, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpięty na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt owalny, w części dolnej zdoł go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 8 cm, szer. 10 cm.

41. MZ/258/E

Sasiadka, pow. zamojski, dar Tadeusza Michaluka, 1939 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdoł go pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 9 cm, szer. 10 cm.

42. MZ/260/E

Zaburze, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpięty na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt owalny, w części dolnej zdoł go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 11 cm, szer. 10 cm.

43. MZ/264/E

Mokrelipie, pow. zamojski, dar Tadeusza Michaluka, brak danych co do roku pozyskania.

Próbka dzianiny na pończochę. Wykonana z nici lnianych, ścięciem pończosznym na 5 drutach. Wyrób ręczny.

Dł. 13 cm, szer. 12 cm.

44. MZ/685/E

Sułowiec, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej (tło czerwone, a na nim wielokolorowe drobne kwiatki). Szycie ręczne.

Dł. 55 cm, szer. 30 cm.

45. MZ/933/E

Sasiadka, pow. zamojski, zakup od Ameli Zych, brak danych co do roku pozyskania.

Koszula męska o kroju przyramkowym (przyrąbek krojony razem z rękawem) z samodzielnego płótna lnianego,

z kołnierzykiem - stójką. Ozdobiona poprzez naszywanie na przodzie gorsu o półkolistym kształcie z płótna bawełnianego, tą samą tkaniną odszyto też mankiety i stójkę. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 75 cm, dł. rękawa 50 cm.

46. MZ/952/E

Niedzieliska, pow. zamojski, zakup od Anieli Wawrzyskiej, 1963 r.

Chustka z tybetu. Pole środkowe koloru brązowego, wzdłuż wszystkich boków wąski pas gładkiej bordiury w tym samym kolorze. W centralnej części pola środkowego drobne motywy kwiatowe, na pozostałej rama z większych ornamentów ułożonych pasowo, na narożach niewielkie bukiety (dominuje motyw róży). Wyrób fabryczny.

Dł. 105 cm, szer. 105 cm.

47. MZ/956/E

Niedzieliska, pow. zamojski, zakup od Józefa Byliny, 1963 r.

Spodnie z białego, samodzielnego płótna lnianego. Każda nogawka krojona z jednego płatu samodzielnego, w części górnej wszyty pomiędzy nie trójkątny klin. Górą tkanina podwinięta, przez powstały dzięki temu tunelik przeciągany sznurek mocujący spodnie w pasie. Szycie ręczne. Dł. 97 cm, szer. 40 cm.

48. MZ/1047/E

pow. zamojski, zakup od Jana Gałana, 1964 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z cienkiego, samodzielnego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 73 cm, dł. rękawa 58 cm.

49. MZ/1101/E

Radeczna, pow. zamojski, zakup od Tadeusza Bodońskiego, 1964 r.

Korale prawdziwe z koralu naturalnego w kolorze czerwonym. Naszyjnik z 2 sznurków, paciorki o niejednostajnym kształcie i różnej wielkości.

Waga 28,5 g.

50. MZ/1102/E

Radeczna, pow. zamojski, zakup od A. Badowskiego, 1964 r.

Chusta naramienna z grubej, wielokolorowej tkaniny wełnianej, o stonowanych barwach. Rozmieszczone na całej powierzchni, a przecinające się pod kątem prostym pasy tworzą regularną kratę, brzegi chusty wykończone frędzlami. Wyrób fabryczny.

Dł. 142 cm, szer. 142 cm.

51. MZ/1212/E

Latyczyn, pow. zamojski, zakup od Stanisława Szczepucha, 1965 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło brązowe, a na nim wielokolorowe kwiaty, listki, gwiazdki). Szycie ręczne.

Dł. 25,5 cm, szer. 16 cm.

52. MZ/1213/E

Latyczyn, pow. zamojski, zakup od Stanisława Woźnicy, 1965 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło czerwone, a na nim wielokolorowe kwiaty, listki, gałązki). Szycie ręczne.

Dł. 26,5 cm, szer. 18,5 cm.

53. MZ/1214/E

Latyczyn, pow. zamojski, zakup od Stanisława Woźnicy, 1965 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpięty na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt owalny, w części dolnej zdobi go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 9,5 cm, szer. 7,5 cm.

54. MZ/1218/E

Chłopków, pow. zamojski, zakup od Heleny Rekiel, 1965 r.

Bluzka z białego, bawełnianego płótna fabrycznego z krótkim rękawem – bufką. Pod szyją półokrągły dekol, na piersiach rozcięcie umożliwiające zakładanie. Wzdłuż dekoltu, rozcięcia na piersiach i na dole bluzki wyhaftowano, haftem płaskim naturalistyczne motywy kwiatowe. Szycie maszynowe.

Dł. bluzki 45,5 cm, dł. rękawa 25 cm.

55. MZ/1227/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Mazurek, 1965 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpięty na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt owalny, w części dolnej zdobi go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny.

Dł. 10,6 cm, szer. 7,7 cm.

56. MZ/1229/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Stanisława Nalepy, 1965 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z grubego, samodziałowego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 90,5 cm, dł. rękawa 69 cm.

57. MZ/1232/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Janiny Gozoleckiej, 1965 r.

Próbka haftu (mankiet koszuli) z cienkiego, samodziałowego płótna lnianego. Zdobią go czerwono-czarne hafty liczone o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. 13,4 cm, szer. 6 cm.

58. MZ/1394/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Szczepanek, 1969 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z cienkiego, samodziałowego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż jednego z przodów czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne. Dł. koszuli 90 cm, dł. rękawa 60 cm.

59. MZ/1395/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Szczepanek, 1969 r.

Zapaska z białego, bawełnianego płótna fabrycznego. Uszyta z trzech klinów (środkowy najszerszy, zewnętrzne węższe), dołem wykończona falbaną. W części górnej materiał przymarszczony i wszyty w przechodzący w troczki pasek z tego samego płótna. Dolna krawędź falbany ozdobiona maszynowym haftem angielskim w kolorze białym. Szycie maszynowe.

Dł. 66 cm, szer. 99 cm.

60. MZ/1396/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Szczepanek, 1969 r.

Próbka haftu z zapaski z białego, bawełnianego płótna fabrycznego. Ozdobiona maszynowym haftem angielskim w kolorze białym.

Dł. 76 cm, szer. 100 cm.

61. MZ/1397/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Szczepanek, 1969 r.

Spodnie z białego, samodziałowego płótna lnianego. Każda nogawka krojona z jednego płatu samodziału, w części górnej wszyty pomiędzy nie trójkątny klin. Górą tkanina podwinięta, przez powstały dzięki temu tunelik przeciągany sznurek mocujący spodnie w pasie. Szycie ręczne. Dł. 89 cm.

62. MZ/1399/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Szczepanek, 1969 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym (przyrąbek krojony razem z rękawem) z samodziałowego płótna lnianego, z kołnierzykiem - stójką. Ozdobiona poprzez naszywanie na przedzie gorsu o półkolistym kształcie z płótna bawełnianego, tą samą tkaniną odszyto też mankiety i stójkę. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 80 cm, dł. rękawa 55 cm.

63. MZ/1400/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Szczepanek, 1969 r.

Koszula kobieca spodnia z samodziałowego płótna lnianego. Skrojona (łącznie z krótkimi rękawami) z dwóch kawałków tkaniny (szwy na ramionach), pod szyją niewielki półokrągły dekol. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. koszuli 73 cm, szer. 60 cm.

64. MZ/1401/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Józefa Wujca, 1969 r.

Płótnianka (parcianka, parcionka) o kroju poncho podłużnego, z niewielkim kołnierzykiem - stójką, długimi prostymi rękawami. Część wierzchnia płótnianki z samodziałowego płótna lnianego o splocie skośnym, spodnia z gorszego gatunkowo lnianego samodziału o splocie płóciennym. Szycie ręczne. Dł. 131 cm.

65. MZ/1402/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Janiny Gozdeckiej, 1969 r.

Korale z laki (masa imitująca korale naturalne). Naszyjnik składa się z 4 sznurków, paciorki kuliste, lekko spłaszczone po bokach tej samej, mniej więcej wielkości.

Waga 29,8 g.

66. MZ/1403/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Janiny Gozdeckiej, 1969 r.

Chustka z tybetu. Pole środkowe koloru czerwonego, wzdłuż wszystkich boków pas gładkiej bordiury w tym samym kolorze. Wzdłuż wszystkich boków ułożone w formie ramki motywy kwiatowe i roślinne (dominuje róża), najbardziej rozbudowane na narożach chustki. Wyrób fabryczny. Dł. 80 cm, szer. 80 cm.

67. MZ/1426/E

Gorajec, pow. zamojski, dar Janiny Gozdeckiej, 1969 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny. Dł. 13 cm, szer. 14 cm.

68. MZ/1427/E

Gorajec, pow. zamojski, dar Janiny Gozdeckiej, 1969 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny. Dł. 10,5 cm, szer. 13 cm.

69. MZ/1431/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Franciszka Kołcon, 1969 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym z samodzielnego płótna lnianego, z kołnierzykiem - stójką. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku - stójce i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne. Dł. koszuli 81 cm, dł. rękawa 74 cm.

70. MZ/1432/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Marii Szczepanek, 1969 r.

Kapelusz słomiany z warkoczy uplecionych ze słomy żytniej. Warkoczyszysze niemi lnianymi. Główna kapelusza lekko wypukła, rondo małe, lekko podwinięte. Wyrób ręczny. Średnica kapelusza 40 cm, szer. rondo 21 cm.

71. MZ/1433/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Marii Szczepanek, 1969 r.

Kaftanik z weluru w kolorze bordowym, podszyty szarą podszewką. Zapinany asymetrycznie na lewym boku (od spodu guziki, w części wierzchniej zatrzaski), pod szyją wykończony stójką, z długim prostym rękawem wszytym z główką. Pasowany cięciami i zaszezwkami do pasa luźny, poniżej rozkloszowany, ozdobiony poprzez naszyć z czarnej, fabrycznej koronki (stójka, rękawy i przód). Szycie maszynowe.

Dł. kaftanika 47 cm, dł. rękawa 58 cm.

72. MZ/1505/E

Gorajec, pow. zamojski, zakup od Jana Kiepką, 1970 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym z samodzielnego płótna lnianego, z kołnierzykiem - stójką. Ozdobiona na przyramkach, mankietach i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 71 cm, dł. rękawa 58 cm.

73. MZ/1507/E

Białowody, pow. zamojski, zakup od Anieli Głowackiej, 1970 r.

Spódnica z cienkiej, fabrycznej tkaniny wełnianej w kolorze kremowym w wąskie błyszczące paski. W części górnej materiał ułożony w kilka głębokich, nie zaprasowanych fałd, wszyty w pasek z tej samej tkaniny. Dół spódnicy (od strony wewnętrznej) wzmocniony pasem kremowej tkaniny, dolna krawędź odszyta białą szczoteczką. Szycie ręczne. Dł. 76 cm, szer. 110 cm.

74. MZ/1703/E

Sąsiadka, pow. zamojski, zakup od Stefani Głowala, 1973 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej (tło czarne, a na nim wielokolorowe kwiaty (dominuje motyw róży). Szycie ręczne. Dł. 21 cm, szer. 8 cm.

75. MZ/1725/E

Czarnystok, pow. zamojski, zakup od Marii Grygiel, 1974 r.

Korale prawdziwe z koralu naturalnego w kolorze czerwonym. Naszyjnik składa się z 4 sznurków, paciorki walcowate, zróżnicowanej wielkości. Pomiędzy paciorkami z koralu 3 ażurowe koraliki metalowe, 4 paciorki z koralu otoczone metalowymi pierścieniami.

Waga 91,5 g.

76. MZ/1728/E

Czarnystok, pow. zamojski, zakup od Pawła Krzaka, 1974 r.

Korale w kolorze czerwonym. Naszyjnik składa się z 2 sznurków koralu prawdziwych, paciorki walcowate mniej więcej jednakowej wielkości i 1 sznura okrągłych paciorków szklanych w kolorze czerwonymi. Waga 65,7 g.

77. MZ/1729/E

Czarnystok, pow. zamojski, zakup od Pawła Krzaka, 1974 r.

Korale prawdziwe z koralu naturalnego w kolorze czerwonym. Naszyjnik składa się z 5 sznurków, paciorki walcowate, podobnej wielkości. Do naszyjnika przymocowano niewielkie, szklane granatowe serduszko.

Waga 97,9 g.

78. MZ/1742/E

Białowody, pow. zamojski, zakup od Piotra Łukaszczyka, 1975 r.

Buty z cholewami (tyszowiaki, tyszowieckie) ze skóry bydlęcej. Wierzchnia część każdego z butów uszyta z trzech płatów skóry (jeden tworzy cholewę, drugi przyszwę, trzeci napiętek), podeszwy zelowane skórą, obcas z metalowej podkówek. Szycie ręczne.

wys. cholewy 63 cm, dł. stopy 31 cm

Katalog elementów stroju w zbiorach Muzeum Lubelskiego w Lublinie

79. E/520/ML

Żurawnica, pow. zamojski, prawdopodobne zakup od Janusza Świeżego, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy panny młodej składające się z obręczy (obszytej czerwonym płótnem), do której przymocowano sztuczne kwiatki i listki, a w części tylnej bordowe, fioletowe i zielone wstążki. Wyrób ręczny. Średnica 17 cm, wys. 4 cm.

80. E/527/ML

Deszkowice, pow. zamojski, prawdopodobne zakup od Janusza Świeżego, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy panny młodej w formie okrągłej czapeczki przysłoniętej sztucznymi kwiatkami (białymi z żółtym środkiem) i gałązkami z listkami, z tyłu przymocowano białe wstążki. Wyrób ręczny. Średnica 18 cm.

81. E/536/ML

pow. zamojski, prawdopodobne zakup od Janusza Świeżego, brak roku pozyskania.

Nakrycie głowy panny składa się z obręczy (obszytej czerwonym, fabrycznym płótnem), do której przymocowano sztuczne kwiatki i listki, a w części tylnej czerwone (nie rozcięte) wstążki ozdobione broszowanymi motywami (bukieciki granatowo-żółtych kwiatów). Wyrób ręczny. Średnica 18 cm, wys. 4 cm.

82. E/558/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, dar Jana Brandta ze Smorynia, brak roku pozyskania.

Kapelusz z trawy tzw. psiarki, której źdźbła zszyto spiralnie lnianymi nićmi. Denko proste, rondo lekko podwinięte z dwóch boków. Główka kapelusza otoczona czarną wstążką z kokardą oraz białym sznureczkiem. Wyrób ręczny. Średnica kapelusza 22 cm, szer. runda 7 cm.

83. E/565/ML

pow. zamojski, dar Jana Brandta ze Smorynia, brak roku pozyskania

Czapka (śpiczasta) w formie stożka, uszyta ręcznie z czarnego futra baraniego. Wyrób ręczny. Średnica 12 cm, wys. 14 cm.

84. E/566/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, dar Jana Brandta ze Smorynia, brak roku pozyskania.

Czapka (rogatywka) z główką z granatowego sukna i otokiem z czarnego baranka. Wys. główki 14,5 cm, szer. denka 24 cm.

85. E/570/ML

pow. zamojski, dar Jana Brandta ze Smorynia, brak roku pozyskania.

Czapka (rogatywka) z główką z granatowego sukna i otokiem z popielatego baranka. Wys. główki 14 cm, szer. denka 20 cm.

86. E/572/ML

pow. zamojski, dar Jan Brandt ze Smorynia, brak roku pozyskania.

Magierka (ślachmyca, pończosznicą) o kształcie walcowatym z białej, lekko folowanej dzianiny ręcznej, ozdobiona na otoku i denku drobnymi wzorami geome-

trycznymi w kolorze granatowym i czerwonym. Wys. 6,5 cm, średnica 18 cm.

87. E/573/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, dar Jana Brandta ze Smorynia, brak roku pozyskania.

Czapka (rogatywka) z główką z granatowego sukna i otokiem z czarnego baranka. Wys. główki 14 cm, szer. denka 19,5 cm.

88. E/576/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, dar Jana Brandta ze Smorynia, brak roku pozyskania

Czapka (huczma, gamerka, czapka na cztery światy, czapka na cztery powiaty) uszyta z grubego, folowanego sukna w kolorze brązowym z obszyciem i pompkami z wełny w kolorze fioletowo-granatowym. Wyrób ręczny. Wys. 18 cm.

89. E/593/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, dar Jana Brandta ze Smorynia, brak roku pozyskania.

Kapelusz z trawy tzw. psiarki, której źdźbła zszyto spiralnie lnianymi nićmi. Denko płaskie, rondo lekko podwinięte z dwóch boków. Główka kapelusza otoczona czarną wstążką z kokardą. Wyrób ręczny. Średnica kapelusza 32 cm, szer. runda 7 cm.

90. E/679/ML

Udrysze, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Nakrycie głowy panny składa się z obręczy, do której przymocowano sztuczne kwiatki i listki, a w części tylnej jednobarwne wstążki. Wyrób ręczny. Średnica 19 cm, wys. 6 cm.

91. E/705/ML

pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 4 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki. Dł. 100 cm, szer. 12 cm.

92. E/712/ML

Skierbieszów, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 4 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki. Dł. 99 cm, szer. 8 cm.

93. E/714/ML

Wielęcza, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania

Pas chłopięcy ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym, zapinany na 2 sprzączki. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych. Dł. 69 cm, szer. 4,5 cm.

94. E/723/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym, zapinany na 5 sprzączek. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych.

Dł. 90 cm, szer. 14 cm.

95. E/724/ML

Siedliska, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 4 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki. Dł. 82 cm, szer. 11 cm.

96. E/728/ML

Mokrelipie, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 3 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki. Dł. 69 cm, szer. 8 cm.

97. E/729/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Sukmana męska z popielatego, folowanego sukna. Odcinana w pasie, mocno przymarszczona w części tylniej. Pod szyją wykończona kołnierzykiem-stójką i wykładanymi klapkami, z prostymi rękawami z wywijanymi mankietami. Zdobiona szamerunkiem z zielonego sznurka. Szycie ręczne. Dł. 112 cm, dł. rękawa 55 cm.

98. E/737/ML

pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Sukmana męska z szarej, wełnianej tkaniny. Odcinana w pasie, mocno przymarszczona w części tylniej. Pod szyją wykończona wykładanym kołnierzem w kolorze niebieskim i kołnierzykiem-stójką zdobionym włóczką. Rękaw długi zakończony wywijanym mankietem. Sukmana posiada po bokach dwie kieszenie z patkami ozdobionymi włóczką w kolorze zielonym i czarnym. Szycie ręczne. Dł. 85 cm, dł. rękawa 50 cm.

99. E/738/ML

Szczebrzeszyn, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Sukmana chłopięca (model) z szarego, folowanego sukna. Odcinana w pasie, mocno przymarszczona w części tylniej. Pod szyją wykończona kołnierzykiem-stójką i wykładanymi, odszytymi granatowym suknem klapkami, z prostymi rękawami z wywijanymi mankietami z granatowego sukna. Zdobiona szamerunkiem z czarnego sznurka. Szycie ręczne.

Dł. 85 cm, dł. rękawa 45 cm.

100. E/739/ML

Stary Zamość, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Sukmana chłopięca (model) z brązowego, folowanego

sukna. Nie odcinana w pasie, dołem lekko rozkloszowana. Pod szyją wykończona kołnierzykiem-stójką, z prostymi rękawami z wywijanymi mankietami z granatowego sukna. Zdobiona szamerunkiem i pomponikami z czerwonego i szafirowego sznurka. Szycie ręczne.

Dł. 91 cm, dł. rękawa 53 cm.

101. E/745/ML

Łabunie, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Sukmana męska z brązowego, folowanego sukna. Nie odcinana w pasie, dołem lekko rozkloszowana. Pod szyją wykończona kołnierzykiem-stójką, z prostymi rękawami z wywijanymi mankietami z granatowego sukna. Zdobiona szamerunkiem i pomponikami z czerwonego i szafirowego sznurka. Szycie ręczne.

Dł. 94 cm, dł. rękawa 42 cm.

102. E/763/ML

Mokrelipie, pow. zamojski, dar Marii Huskowskiej z Sułowa, 1912 r.

Kobiece okrycie wierzchnie (przyjaciółka, odzienie) z szafirowego, fabrycznego sukna. Odcinana w pasie, mocno przymarszczona w części tylniej. Pod szyją wykończona wykładanym kołnierzem, z prostymi rękawami. Zdobiona szamerunkiem z szafirowego sznurka. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. 116 cm, dł. rękawa 52 cm.

103. E/772/ML

Mokrelipie, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Sukmana chłopięca (model) z popielatego, folowanego sukna. Nie odcinana w pasie, dołem lekko rozkloszowana. Z prostymi rękawami z wywijanymi, szafirowymi mankietami. Zdobiona szamerunkiem z brązowego sznurka. Szycie ręczne. Dł. 87 cm, dł. rękawa 39 cm.

104. E/869/ML

Sąsiadka, pow. zamojski, zakup od Franciszki Krukowskiej, 1938 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z szarego, samodziałowego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, kołnierzyku i wzdłuż jednej strony rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami licznymi o układzie pasowym, na mankietach białym haftem krzyżykowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 49,5 cm, dł. rękawa 56 cm.

105. E/892/ML

pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Spódnica z samodziału lnianego w wąskie ciemnoszare paski. W części górnej materiał ułożony w kilka głębokich, nie zaprasowanych fałd, wszyty w pasek z samodziałowego płótna. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. 79 cm, szer. 90 cm.

106. E/910/ML

pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Spódnica z cienkiej, fabrycznej tkaniny wełnianej w kolorze wiśniowym. W części górnej materiał ułożony w kilka nie zaprasowanych fałd, wszyty w pasek z tej samej tkaniny. Dół odszyty pasem szafirowego aksamitu. Szycie ręczne i maszynowe. Dł. 62 cm, szer. 118 cm.

107. E/911/ML

pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Spódnica z samodziółu lnianego (na białym płótnie drukowany deską granatowy wzór z drobnych motywów ułożonych pasowo). W części górnej materiał przymarszczony i wszyty w pasek z samodziółowego płótna. Szycie ręczne.

Dł. 59 cm, szer. 110 cm.

108. E/926/ML

Sąsiadka, pow. zamojski, zakup od Katarzyny Bałka, 1938 r.

Kobiece okrycie wierzchnie (przyjaciółka, odzienie) z szafirowego, fabrycznego sukna, podbite futrem. Odcinane w pasie, mocno przymarszczone w części tylniej. Pod szyją wykończone wykładanym, futrzanym kołnierzem, z prostymi rękawami z futrzanymi mankietami. Zdobione niebieskim haftem włóczką i metalową taśmą. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. 135 cm, dł. rękawa 62 cm.

109. E/3032/ML

Zabuże, pow. zamojski, zakup od Marii Grab, 1955 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym, z cienkiego, bawełnianego płótna fabrycznego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż jednej strony rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne. Dł. koszuli 65 cm, dł. rękawa 54 cm.

110. E/3145/ML

pow. zamojski, zakup od Janiny Szwed, 1955 r.

Kapelusz z trawy tzw. psiarki, której żdźbła zszyto spiralnie lnianymi nićmi. Denko płaskie, rondo proste. Wyrób ręczny.

Średnica kapelusza 34 cm, szer. runda 9 cm.

111. E/3297/ML

Chłopków, pow. zamojski, zakup od Jana Zalewy, 1955 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z cienkiego, bawełnianego płótna fabrycznego, z kołnierzykiem-stójką. Ozdobiona na przyramkach, mankietach i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. koszuli 61 cm, dł. rękawa 51,5 cm.

112. E/3298/ML

Sąsiadka, pow. zamojski, zakup od Józefa Ferdka, 1955 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym z samodziółowego płótna lnianego, z kołnierzykiem wykładanym. Ozdobiona na przyramkach, mankietach i kołnierzyku czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 81 cm, dł. rękawa 74 cm.

113. E/3299/ML

Żrebce, pow. zamojski, zakup od Janiny Czop, 1955 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z grubego, samodziółowego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż jednej strony rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 61 cm, dł. rękawa 52 cm.

114. E/3300/ML

Zabuże, pow. zamojski, zakup od Stanisława Teblaka (Fetlaka?), 1955 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym, z wykładanym kołnierzykiem uszyta z dwóch gatunków płótna. Górna, zasadnicza część z cienkiego, bawełnianego płótna fabrycznego, dolna (nadolek) z grubego, samodziółowego płótna lnianego. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 100 cm, dł. rękawa 51 cm.

115. E/3301/ML

Latyczyn, pow. zamojski, zakup od Jana Dziury, 1955 r.

Płótnianka (parcianka, parcionka) o kroju poncho podłużnego, z niewielkim wykładanym kołnierzykiem, długimi prostymi rękawami. Część wierzchnia płótnianki z samodziółowego płótna lnianego o splocie skośnym, spodnia z gorszego gatunkowo lnianego samodziółu o splocie płóciennym. Szycie ręczne. Dł. 107 cm.

116. E/3302/ML

Mokrelipie, pow. zamojski, zakup od Wojciecha Kozła, 1955 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło amarantowe, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe (dominują róże) i roślinne). Szycie ręczne.

Dł. 8,5 cm.

117. E/3303/ML

Mokrelipie, pow. zamojski, zakup od Wojciecha Kozła, 1955 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny. Dł. 8 cm, szer. 6 cm.

118. E/3304/ML

Zabuże, pow. zamojski, zakup od Tomasza Krukowskiego, 1955 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło wiśniowe, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne. Dł. 10 cm.

119. E/3305/ML

Zabuże, pow. zamojski, zakup od Tomasza Krukowskiego, 1955 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (chamelka, oberek) składające się z dwóch obręczy. Na jednej z nich rozpięto czepek siatkowy. Wyrób ręczny. Średnica 12,5 cm.

120. E/3306/ML

Zabuże, pow. zamojski, zakup od Tomasza Krukowskiego, 1955 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (czepek siatkowy) rozpinany na drewnianej obręczy. Wykonany z wybielonych nici lnianych, pleciony na specjalnym warsztaciku. Ma kształt podkowy, w części dolnej zdobi go szeroki pas ręcznego haftu liczonego w kolorze czarnym. Wyrób ręczny. Dł. 8 cm, szer. 6 cm.

121. E/3307/ML

Zabuże, pow. zamojski, zakup od Tomasza Krukowskiego, 1955 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej z frędzlami (tło amarantowe, a na nim wielokolorowe motywy kwiatowe i roślinne). Szycie ręczne. Dł. 8,5 cm.

122. E/3308/ML

Zabuże, pow. zamojski, zakup od Stanisława Teblaka (Fetlaka ?), 1955 r.

Nakrycie głowy kobiety zamężnej (skośniak, dupka, sitko, oberek) składające się z drewnianej, owalnej obręczy, na której rozpięto fragment chustki tybetowej (tło czerwone w zielone liście, różowe róże i fioletowe kwiaty). Szycie ręczne. Dł. 29 cm.

123. E/3309/ML

Latyczyn, pow. zamojski, zakup od Jana Zybały, 1955 r.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 2 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki.

Dł. 96 cm, szer. 6,5 cm.

124. E/3314/ML

Latyczyn, pow. zamojski, zakup od Jana Zybały, 1955 r.

Kapelusz z trawy tzw. psiarki, której żdźbła zszyto spiralnie lnianymi nićmi. Denko proste, rondo lekko podwinięte z dwóch boków. Główka kapelusza otoczona czarną wstążką z kokardą oraz białym sznureczkiem. Wyrób ręczny.

Średnica kapelusza 19 cm, szer. runda 5 cm.

125. E/3315/ML

Latyczyn, pow. zamojski, zakup od Jana Dziury, 1955 r.

Kapelusz słomiany z warkoczy uplecionych ze słomy żytniej. Warkocze zszyte nićmi lnianymi. Główka kapelusza lekko wypukła, otoczona czarną wstążką. Rondo małe, lekko podwinięte. Wyrób ręczny.

Średnica kapelusza 27, szer. runda 10 cm.

126. E/14863/ML

Łabunie, pow. zamojski, brak danych co do formy i roku pozyskania.

Sukmana męska z brązowego, folowanego sukna. Nie odcinana w pasie, dołem lekko rozkloszowana, z prostymi rękawami. Zdobiona szamerunkiem i pomponikami z czerwonego i szafirowego sznurka. Szycie ręczne.

Dł. 94 cm, dł. rękawa 50 cm.

127. E/15737/ML

pow. zamojski, zakup od Katarzyny Grab, 1977 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym z samodzielnego płótna lnianego, z kołnierzykiem wykładanym. Ozdobiona na przyramkach, mankietach i kołnierzyku czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 87 cm, dł. rękawa 59 cm.

128. E/17465/ML

pow. zamojski, przekaz z Ministerstwa Kultury i Sztuki, brak danych co do roku pozyskania.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym, z cienkiego, samodzielnego płótna lnianego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż jednej strony rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 62 cm, dł. rękawa 52 cm.

Katalog elementów stroju w zbiorach Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie

129. PME 1384

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Chusta z żółtego, wzorzystego (motywy geometryczne i kwiatowe) adamaszku. Brzegi podszyte na maszynie, wykończone plecioną siatką i frędzlami z jedwabnych nici. Wyrób fabryczny. Szer. 68 cm, dł. 77 cm.

130. PME 1385

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Kaftanik z alpaki w kolorze buraczkowym, podszyty czarną, cienką podszewką. Zapinany z przodu na guziki, pod szyją wykończony stójką, z długim prostym rękawem wszytym z główką. Pasowany cięciami i zaszwkami do pasa luźny, poniżej rozkloszowany, ozdobiony lamowaniem (stójką, przód, brzegi rękawów) ze wstążeczki w kolorze zgniozłzielonym. Szycie maszynowe.

Dł. kaftanika 46 cm, dł. rękawa 59 cm.

131. PME 1389

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Spódnica z ciemnozielonej, fabrycznej tkaniny baweł-

nianej w wąziutkie białe prążki. W części górnej materiał ułożony w drobne, nie zaprasowane fałdy, wszyty w pasek z czerwonego inletu. Dół spódnicy (od strony wewnętrznej) wzmocniony pasem szarego płótna, dolna krawędź odszyta czarną szczoteczką. Szycie ręczne.

Dł. 90 cm, szer. 190 cm.

132. PME 1390

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Zapaska z cienkiego, fabrycznego płótna bawełnianego. Krój nietypowy (półkole, o brzegu odszytym fałbanką), zapinana z tyłu na guziki, z dwiema nakładanymi kieszeniami. Szycie maszynowe. Dł. 64 cm, szer. 90 cm.

133. PME 1391

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Zapaska z alpaki w kolorze buraczkowym. Uszyta z jednego brytu tkaniny, w części górnej materiał przymarszczony i wszyty w przechodzący w troczki pasek z czerwonego inletu. Dół zapaski i część boków odszyta czarną fabryczną koronką. Szycie ręczne.

Dł. 77 cm, szer. 87 cm.

134. PME 1392

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Spódnica z alpaki w kolorze buraczkowym. W części górnej materiał ułożony w kilka głębokich, nie zaprasowanych fałd, wszyty w pasek z tej samej tkaniny. Dół spódnicy (od strony wewnętrznej) wzmocniony pasem czarnej tkaniny, (od strony zewnętrznej) ozdobiony 7 zakładkami i 2 tasiemkami. Dolna krawędź odszyta buraczkową szczoteczką. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. 71 cm, szer. 154 cm.

135. PME 1393

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Zapaska z białego, fabrycznego płótna bawełnianego. Uszyta z trzech klinów (środkowy najszerszy, zewnętrzne węższe), dołem wykończona falbaną. W części górnej materiał przymarszczony i wszyty w przechodzący w troczki pasek z tego samego płótna. Zapaska ozdobiona 3 szlakami czerwono-czarnego, ręcznego haftu krzyżkowego (motywy kwiatowe i geometryczne). Szycie maszynowe.

Dł. 67 cm, szer. 90 cm.

136. PME 1406

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Gorset z alpaki w kolorze granatowym, podszyty czarną, cienką podszewką, sznurowany tasiemką przewlekaną przez metalowe zaczepy. Dopasowany do figury, pod szyją i pachami ma głębokie, półokrągłe podcięcia, dół wykończony półokrągłymi, zachodzącymi na siebie kaletkami. Krawędzie gorsetu i brzegi kaletek odszyte czarną tasiemką. Przody zdobione, ułożonymi pionowo zakładkami i naszytami z wiśniowej i srebrnej taśmy. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. 35 cm

137. PME 1408

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

¼ Chusty naramiennej z tybetu. Pole środkowe czarne, wzdłuż wszystkich boków wąski pas czerwonej bordiury oraz pleciana siatka i frędzle. Na całej powierzchni chusty wielokolorowe motywy kwiatowe, najbardziej rozbudowane na jej narożniku. Wyrób fabryczny.

Dł. 54 cm, szer. 57 cm.

138. PME 1419

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Zapaska z wełnianej tkaniny fabrycznej w kolorze granatowym. Uszyta z trzech klinów (środkowy najszerszy, zewnętrzne węższe), dołem wykończona falbaną. W części górnej materiał przymarszczony i wszyty w przechodzący w troczki pasek z wzorzystego kretonu. Dolna krawędź odszyta koronką, dół ozdobiony 3 tasiemkami (2 amarantowe i 1 różowa). Szycie maszynowe.

Dł. 85 cm, szer. 95 cm.

PME 1421

Kosobudy, pow. zamojski, zakup, 1948 r.

Naszyjnik z seledynowego i białego szkła, tworzą go paciorki różnej wielkości i kształtu, największy z nich w kształcie sześcianu znajduje się po środku sznura. Wyrób fabryczny.

Dł. 40 cm, waga 28 g.

140. PME 1424

Kosobudy, pow. zamojski, zakup od J. Chomy, 1948 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym z cienkiego, samodzielnego płótna lnianego, z kołnierzykiem- stójką. Ozdobiona na przyramkach, mankietach i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami krzyżkowymi o układzie pasowym. Szycie ręczne.

Dł. koszuli 66 cm, dł. rękawa 50 cm.

141. PME 48944

pow. zamojski, zakup, rekonstrukcja, 1987 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z dwóch gatunków samodzielnego płótna lnianego (górna część z płótna cienkiego, dobrze wybielonego, dolna z grubszego, słabo bielonego), z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie maszynowe.

Dł. koszuli 92 cm, dł. rękawa 60 cm.

142. PME 48845

pow. zamojski, zakup, rekonstrukcja, 1987 r.

Gorset z czarnego aksamitu, podszyty szarym płótnem, sznurowany tasiemką przewlekaną przez metalowe zaczepy. Dopasowany do figury, pod szyją i pachami ma głębokie, półokrągłe podcięcia, dół wykończony półokrągłymi, nie zachodzącymi na siebie kaletkami. Krawędzie gorsetu i brzegi kaletek odszyte czerwoną tasiemką. Przody, podkrój pod szyją i pachami oraz brzegi kaletek zdobione odszyciem ze złotego, metalowego sznureczka. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. 47 cm.

143. PME 49185

pow. zamojski, zakup, rekonstrukcja, 1987 r.

Koszula kobieca o kroju przyramkowym z bawełnianego płótna fabrycznego, z wykładanym kołnierzykiem. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, kołnierzyku i wzdłuż jednej strony rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie maszynowe. Dł. koszuli 64 cm, dł. rękawa 61 cm.

144. PME 49194

pow. zamojski, zakup, rekonstrukcja, 1987 r.

Gorset z czarnego aksamitu, podszyty szarym płótnem, sznurowany tasiemką przewlekaną przez metalowe zaczepy. Dopasowany do figury, pod szyją i pachami ma głębokie, półokrągłe podcięcia, dół wykończony półokrągłymi, nie zachodzącymi na siebie kaletkami. Krawędzie gorsetu i brzegi kaletek odszyte czerwoną tasiemką. Przody, podkrój pod szyją i pachami oraz brzegi kaletek zdobione odszyciem ze złotego, metalowego sznureczka. Szycie ręczne i maszynowe. Dł. 44 cm.

145. PME 49695

pow. zamojski, zakup, rekonstrukcja, 1988 r.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 4 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki.

dł. 77 cm, szer. 10 cm

146. PME 49696

pow. zamojski, zakup, rekonstrukcja, 1988 r.

Pas ze skóry bydlęcej w kolorze naturalnym. Zapinany na 4 sprzączki, z kieszenią przykrytą półokrągłą klapką. Na całej powierzchni zdobiony ornamentem stempelkowym o motywach geometrycznych, ponadto metalowymi nitami garnirowano górną krawędź pasa, klapkę kieszeni oraz paski i sprzączki.

Dł. 77 cm, szer. 10 cm.

147. PME 50200

pow. zamojski, zakup, rekonstrukcja, 1989 r.

Koszula męska o kroju przyramkowym z grubego, samodziałowego płótna lnianego, z kołnierzykiem-stójką. Ozdobiona na przyramkach, mankietach, stojce i wzdłuż obu stron rozcięcia na przodach czerwono-czarnymi haftami liczonymi o układzie pasowym. Szycie ręczne i maszynowe.

Dł. koszuli 93 cm, dł. rękawa 75 cm.

